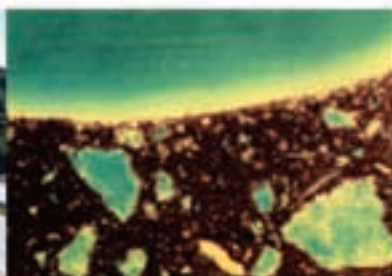
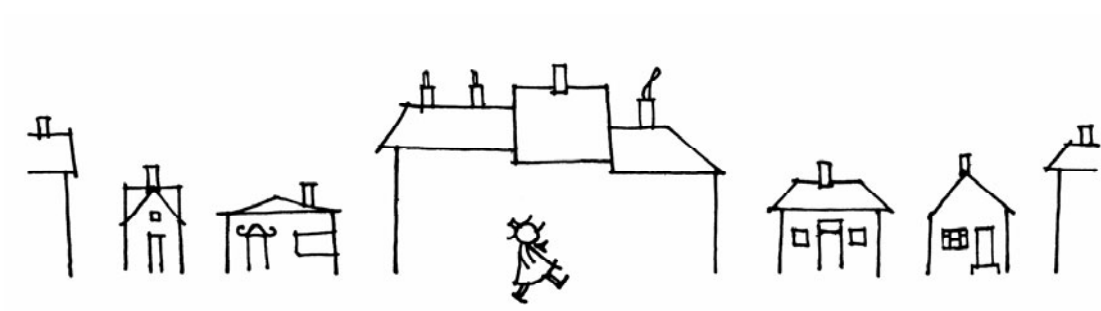




Vej- og trafikteknisk ordbog





TERMINOLOGIK

Tanke på spadsertur i
forstadskvarter

Når huse danner
én facade,
så kaldes vejen
for en gade.

Når huse ligger
hver for sig,
så kaldes gaden
for en vej.

FORORD

Vej - og trafikteknisk ordbog indeholder en fortegnelse over vejsektorens fagudtryk (nomenklatur) med tilhørende ordforklaringer (terminologi).

Ordbogen er i nærværende form en revideret udgave af den "Vejnomenklatur", der i vejregelregi blev udsendt i 1980.

Vej - og trafikteknisk ordbog skal bidrage til, at der i vejregelregi og vejsektoren anvendes et ensartet sprogbrug og veldefinerede begreber.

I ordbogen er medtaget ord, udtryk og begreber som i praksis har generel tilknytning til vej- og trafikfagene.

Fra tilgrænsende fagområder - eksempelvis trafikinformatik, brobygning eller belysningsteknik - er kun medtaget de mest almindelige fagord. I de enkelte vejregler må der således - hvis det vurderes nødvendigt - suppleres med nomenklatur og terminologi for mere specielle udtryk.

Vej - og trafikteknisk ordbog er skrevet efter det princip, at den ikke skal være en lærebog, men kun kort angive, hvad det enkelte ord står for. Ligeledes er det vigtigt at understrege, at hensigten også er at forenkle og præcisere terminologien.

Opslagsordenes rækkefølge er strengt alfabetisk.

I forklaringerne til opslagsordene er andre opslagsord angivet med kursiv.

For nogle opslagsord gælder, at de kan have flere betydninger. Disse er beskrevet med bogstaverne a., b., c. osv. Bogstaverne anvendes igen, når der omvendt i en terminologi henvises til et opslagsord, der kan have flere betydninger.

For en række opslagsord gælder, at terminologien angives som "sideordnet betegnelse for". Det betyder, at to (eller evt. flere) opslagsord har nøjagtig samme terminologi.

Ved sammensatte ord bør man slå op på hovedordet. Som eksempel kan nævnes opslagsordet **rutinemæssigt eftersyn**, hvor der henvises til hovedordet eftersyn. En række sammensatte ord forekommer dog også med direkte tilhørende terminologi og uden henvisning til et eventuelt hovedord.

I forbindelse med udarbejdelse af ordbogen er der også set på den nyeste internationale nomenklatur inden for vej- og trafikområdet. Det drejer sig om nomenklatur fra PIARC /WRA (Permanent International Association of Road Congresses/ World Road Association), CEN (Comité Européen de Normalisation) og fra NVF's (Nordisk Vejteknisk Forbund) udvalg 53's terminologi om telematik.

Henvisning til terminologi fra ovenstående er i Vej- og trafikteknisk ordbog sammen med et tal markeret i en kantet parentes på følgende måde: [WRA], [CEN] eller [NVF]. Tallene markerer om terminologien

- er helt den samme som i nærværende ordbog (1)
- har samme mening som i nærværende ordbog (2)
- gives forskelligt i forhold til nærværende ordbog (3).

Det er primært den enkelte vejregelgruppe, der har kendskab til CEN-standarder inden for gruppens fagområde. Det vil derfor være op til disse grupper at medvirke i en fremtidig ajourføring af CEN-aspektet af Vej- og trafikteknisk ordbog.

Henvisninger til bekendtgørelse af lov om offentlige veje og bekendtgørelse af lov om private fællesveje (vejlovene) sker ved et [V].

Foruden nomenklatur og terminologi omfatter ordbogen 3 bilag.

Bilag 1 omfatter en række af de i vej- og trafiksektoren mest anvendte forkortelser. Ud for den enkelte forkortelse er angivet terminologien for forkortelsen, hvor det ved understregning er vist hvilke bogstaver, der fører frem til forkortelsen.

Bilag 2 gengiver en række nummererede figurer, der skal medvirke til forståelse af terminologien. For en række opslagsord er derfor angivet et "se figur xx". For enkelte ords vedkommende vil figuren dog være at finde direkte ved terminologien.

På nogle af figurerne optræder ord, som er så specielle, at de alene vil kunne findes i de respektive vejregler, men er medtaget her for at gøre den enkelte figur mere forståelig.

Bilag 3 gengiver en litteraturliste over den litteratur, der har dannet baggrund for arbejdet.

Vej- og trafikteknisk ordbog er udarbejdet i perioden 1998 – 2003 af en projektgruppe med følgende medlemmer:

International chef Ivar Schacke, Vejdirektoratet (formand)
Civilingeniør Per Borges, RAMBØLL NYVIG (til marts 2000)
Senioringeniør Ole Djurhuus, Vejdirektoratet (fra juli 2001)
Civilingeniør Susanne Fibæk, RAMBØLL NYVIG
Civilingeniør Anders Møller Gaardbo, Vejdirektoratet
Civilingeniør Hans Vagn Jensen, RAMBØLL
Civilingeniør Kenneth Kjemtrup, Vejdirektoratet (fra september 2001)
Civilingeniør N. P. Kjær, eget firma
Civilingeniør Tim Larsen, TL Engineering (fra august 1999)
Souschef Jens Lützen, Vejdirektoratet (fra marts 1999)
Teknikumingeniør Mogens Møller, VIA TRAFIK (fra maj 2001)
Afdelingsingeniør P. Gunhard Nielsen, Vejdirektoratet (til marts 1999)
Civilingeniør Knud Pedersen, eget firma
Akademiingeniør Per Rose Persson, Vejdirektoratet
Landskabsarkitekt Niels Tørsløv, Vejdirektoratet (til februar 2000)
Landskabsarkitekt Barbara le Maire Wandall, RAMBØLL NYVIG (fra februar 2000)
Civilingeniør Otto Schiøtz, Carl Bro as (sekretær)

Projektgruppens kommissorium, som det blev vedtaget af Vejreglerrådet i 1998 var følgende:

Projektgruppen anmodes om med udgangspunkt i Vejnomenklatur, Vejdirektoratet, Vejregeludvalget, Dec. 1980 at fremkomme med forslag til en fælles og entydig nomenklatur for vejsektoren omfattende:

- *vejes, stiers og bygværkers udformning, konstruktion, udstyr, drift, vedligehold og entreprisbetingelser*
- *vejes brug og betydning for trafiksikkerhed, trafikafvikling, telematik og trafikøkonomi*
- *vejes og trafikanters forhold til omgivelserne.*

Forslaget udarbejdes under hensyntagen til eksisterende og anvendte nomenklaturer i ind- og udland.

Bilag 1: Vej- og trafiktekniske forkortelser

Bilag 2: Figurer

Bilag 3: Litteraturliste

absorption

Et materiales evne til at fastholde væske i materialets porer.

acceleration

Hastighedsforøgelse pr. tidsenhed regnet positiv i kørselsretningen. (g_a)

accelerationslængde

Den vejlængde, der er nødvendig for at accelerere et køretøj fra en given *hastighed* til en højere *hastighed* (f.eks. fra rampehastighed til *indfletningshastighed*).

accelerationsspor

Kørespor som benyttes til *acceleration*, f.eks. før *indfletning* i *trafikstrøm*.

accelerationsstrækning

Den strækning, der er til rådighed for *acceleration* af et køretøj, f.eks. før *indfletning* i *trafikstrøm* (se figur 5).

adgangsbegrænsning

- Begrænsning af *anlæg* (a) og benyttelse af en ejendoms forbindelse med *offentlig vej* eller *privat fællesvej*. [WRA 2]
- Formelle adgangsbestemmelser fastsat for *veje* med gennemgående færdsel. [V]

adgangsforhold

Adgang til en *vej* eller *sti* fra en *vej*, *sti* eller ejendom. Efter vejloven skelnes der mellem: [V]

- overkørsel
Adgang til *offentlig vej/privat fællesvej* fra tilgrænsende ejendom eller fra *privat fællesvej*.
- vejtilslutning
Tilslutning af en *vej* til en anden *vej*.
- stilitilslutning
Tilslutning af en *sti* til en *vej* eller en anden *sti*.
- overgang
Adgang til en *offentlig vej/privat fællesvej* for gående færdsel fra en eller flere tilgrænsende ejendomme eller *privat fællessti*.

adgangsvej

Vej, der giver adgang til enkelte ejendomme.

advarselshelle

Se *helle*.

advarselstavle

Se *færdselstavle*.

afbinding

- Ændring af et *bituminøst bindemiddels* eller *klæbemiddels* egenskaber ved fordampning af flygtige bestanddele.
- Vandafgivelse fra en *emulsion* under og efter *brydningen*.
- Første stadium af *betons hærkning* (a), hvor betonblandingen har mistet sin bearbejdelighed, men endnu ikke har opnået større sammenhængskraft.

afblanding

Utilsigtet separering af de enkelte bestanddele i et sammenblandet materiale, som bevirker, at dette bliver mindre homogent.

afdækning

Sideordnet ord for *afstrøning* (c).
Udspredding af bitumineret eller ubehandlet stenmateriale.

afdækningsmateriale

Stenmateriale eller bitumineret materiale anvendt til *overfladebehandling* eller *forsegling* (a).

affasning

Skrå afskæring af skarp kant – f.eks. på *kantsten*.

afgravning

- Tilstand af en *vejstrækning* (a), hvor *vejens råjords-overflade* ligger under *terræn* (se figur 1).
- Løsning og evt. sortering samt læsning og transport af *masser*.

afgravningsmasse

Sideordnet betegnelse for *afgravningsmængde*.
Jordmængde, der afgraves og efterfølgende anvendes i eller bortskaffes fra *vejanlægget*.

afgravningsmængde

Sideordnet betegnelse for *afgravningsmasse*.
Jordmængde, der afgraves og efterfølgende anvendes i eller bortskaffes fra *vejanlægget*.

afhjælpningsperiode

Den periode, der ved eller efter en *afleveringsforretning* for en *entreprise* fastsættes til afhjælpning af påviste mangler.

afkortet cykelsti

Cykelsti, som ophører nær et kryds, således at cyklisterne ledes ud i et *højresvingsspor* anlagt i direkte forlængelse af *cykelstien* (se figur 2).

afleveringsforretning

Møde, ved hvilket der, når en *entreprise* er afsluttet, træffes aftale om det udførte arbejde kan overtages af *bygherren* - herunder vilkår for eventuelle manglers afhjælpning.

afløbskoefficient

Den brøkdelt af det på en vejkonstruktion faldne regnvand, der strømmer bort som *overfladevand*.

afmærkning

Foranstaltninger til regulering af eller vejledning for trafikken ved *færdselstavler*, *vejvisningstavler*, *kantafmærkning*, *baggrundsafmærkning*, *kørebaneafmærkning* mv.

afretning

- Planering af en overflade ved udfyldning af *lunker* og/eller afskrælning eller fræsning af højdepunkter.
- Udjævning af frisk betonoverflade med f.eks. pudsebræt eller *retskede*.

afretningsgrus

Sideordnet betegnelse for *brolægningssgrus*.
Handelsbetegnelse for *grus* (a) med *nominel maksimal-kornstørrelse* 4 mm, der anvendes i *brolægning*.

afretningslag

Et lag, der udlægges som *afretning* (a) før udlægning af det efterfølgende lag.

afrømning

Fjernelse af muldlag.

afskærende ledning eller grøft

Ledning eller *grøft*, der modtager eksisterende tilløb til en *recipient* og samler disse til et enkelt tilløb.

afstandstavle

Se *vejvisningstavle*.

afstribningsmateriel

Materiel til

- maskinel udlægning af færdselsstriber, f.eks. *kantlinje*
- manuel udlægning af *kørebaneafmærkning*, f.eks. *pilafmærkning*.

afstrømning

Nedbørens bevægelse på og under jordens overflade.
[WRA 2]

afstrømningshastighed

Gennemsnitshastighed for nedbørens bevægelse i et tværsnit i et enkelt *afstrømningsled*.

afstrømningskoefficient

Undertiden anvendt betegnelse for *afløbskoefficient*.

afstrømningsled

De kunstige eller naturlige veje, som *afstrømningen* følger.

afstrømningstværsnit

Tværsnit i *afstrømningsled*.

afstrøning

- a. Spredning af et *afdækningsmateriale* på et nyudlagt klæbelag for midlertidigt at beskytte dette.
- b. Spredning af finkornet materiale, som påføres *bitumenplader* for at forhindre sammenklæbning under oplagring.
- c. Sideordnet ord for *afdækning*
Udspreddning af bitumineret eller ubehandlet stenmateriale.

afsætning

Markering i marken af geometriske karakteristika, f.eks. *stationer*, *koter* og *hældninger* til visuel beskrivelse af en genstands form, størrelse og beliggenhed.

afsætningspunkt

Fikspunkt, der anvendes til *afsætning*.

afvanding

Samling og bortledning af såvel *drænvand* som *overfladevand*. [WRA 1]

afvandingselement

Element i en *afvandingskonstruktion*.

afvandingskonstruktion

Konstruktion til brug ved *afvanding* af vejanlæg. En afvandingskonstruktion kan være åben (*trug*, *grøft*, *regnvandsbassin*) eller lukket (*dræn*, *ledning*, brønd).

afvandingssystem

Sammenhængende system af *afvandingskonstruktioner* for opsamling og bortledning af vand.

afvisningsdel

Se *autoværnsbjælke*.

afværgegrøft

Adskillelse af et *arbejdsområde* og et *vandløb/vandområde* ved *anlæg* (a) af en *grøft* til opsamling af opslemmet materiale.

aggregatlåsning

Forskydningslås mod lodret forskydning i *kontraktionsfuge* i *betonbelægning* udført ved mekanisk låsning mellem større tilslagspartikler langs revne under savet *fuge*. *Fugen* udføres ved typisk at skære et spor ca. 1/3 ned fra betonpladens overside. Aggregatlåsning kan evt. suppleres med *dyvler*.

aggregeret model

Se *trafikmodel*.

akkreditere

Godkende et certificeringsorgan til at udstede certifikater eller godkende et prøvningslaboratorium til at udføre specifikke prøvninger.

akkrediteringsmyndighed

National myndighed til at *akkreditere* certificeringsorganer og laboratorier, og som er omfattet af en multilateral overenskomst, der også omfatter Dansk Akkreditering (DANAK).

akseltryk

Det tryk, der overføres til *vejen* fra hjulene på en aksel.

aktiv busprioritering

Se *busprioritering*.

aktiv klæbeforbedrer

Se *klæbeforbedrer*.

aktivt jordtryk

Se *jordtryk*.

akustisk ledning

Ledning af *trafikanter* ved hjulstøj, der opstår ved kørsel på belægning med særlig udformet overflade, f.eks. *kantbane* med grov overfladebelægning.

akustisk signal

Ældre betegnelse for *lydsignal*.

akvaplaning

Tab af vejgreb forårsaget af et adskillende vandlag mellem dækket på et *køretøj* og *vejoverfladen*. [WRA 1]

alkalikiselreaktion

Den kemiske, ekspanderende reaktion, der under visse omstændigheder foregår i *beton* og mørtel mellem alkalier hidhørende fra cementen og/eller omgivelserne og opløselig kisel i *tilslaget* (som regel flint).

almen vej

Se *vej*.

alt eller intet-metode

Turfordelingsmetode, hvor al trafik mellem to *zoner* forudsættes at følge en og samme *rute* (a). [WRA 1]

alt rødt

En tilstand, hvor alle *signalgrupper* viser rødt, og som ikke indgår i en *mellemtid*.

amin

Stof, som indeholder aminoforbindelse. Visse aminoforbindelser benyttes som *klæbeforbedrere*.

amtsgrænsetavle

Se *vejvisningstavle*.

amtsvej

Almindelig anvendt betegnelse for *landevej*.

analysepost

Sted på en *vejstrækning* (a), hvor der foretages trafikteknisk dataindsamling, f.eks. stop-interview eller nummer-skrivning.

analyse-ring

En ring af *analyseposter* langs zonegrænser.

angeldozer

Se *dozer*.

anhænger

Se *påhængskøretøj*.

anion emulsion

Se *emulsion*.

anlæg

- Den fysiske udførelse af et nyt eller ombygning af et eksisterende trafik anlæg.
- Sideordnet betegnelse for *skråningsanlæg*.

Anlæg betegnes med a og defineres som forholdet mellem horisontalprojektion og vertikalprojektion af et *skråningselement* $a = l:h$.

**anlægslov**

Lov, som giver bemyndigelse til at bygge en ny *hovedlandevej* eller anden transportinfrastruktur i statens regi.

anlægsplan

Plan, som i hovedtrækkene tidsfæster et arbejdes hovedaktiviteter i hele anlægsperioden samt angiver, hvilke ressourcer der skal anvendes.

anlægsudgift

Samlet udgift til projektering, arealerhvervelse, *anlæg* (a) og dertil hørende byggeadministration.

anmeldelse

Trafikteknisk udtryk for en impuls, som - via en *detektor* fra *køretøj* eller gående - skifter eller forlænger et *signalbillede*.

anvisningstavle

Ældre betegnelse for *oplysningstavle*.

arbejdsareal

Areal, der anvendes under udførelsen af et anlægsarbejde, og som ikke indgår i det færdige anlæg.

arbejdsområde

Område, der er fastlagt ved entreprisegrænser.

arealbehov

Den flade, som dækkes af et *køretøj* i bevægelse. Arealbehovet kan opdeles i et *sporareal* (a) og et *friareal*.

arealbehovskurve

Kurve, der begrænser et *køretøjs arealbehov* ved svingning under forudsætning af en given køremåde.

arealfortegnelse

Fortegnelse over de ejendomme, der berøres af et anlæg, med angivelse af omtrentlige arealstørrelser, ejere og brugere samt hovedpunkter i de indgreb, som i øvrigt sker vedrørende vedkommende ejendomme. [V]

armeret betonbelægning

Se *betonbelægning*.

asfalt

- En blanding af stenmaterialer og *bitumen*.
- Amerikansk og ældre dansk betegnelse for *bindemidlet bitumen*.

asfaltbelægning

Vejbelægning, der materialemæssigt normalt består af mindst 2 lag af bitumenbundne materialer, nemlig ét eller flere *bærelag* og øverst ét slidlag.

- beskyttelseslag
Underste lag i en brobelægning, normalt bestående af to lag (nævnt nedefra og op):
 - ÅAB: Åben asfaltbeton anvendt som *drænlag* (b)
 - ABM: Asfaltbeton, modificeret: Skærverig graderet asfaltbeton med højt indhold af en hård *bitumen*, der giver laget stor styrke og tæthed.
- *bærelag*
 - asfaltbinderbeton (ABB): Skærverig asfaltbeton
 - grusasfaltbeton (GAB), hvor stenmaterialet er *bakke-* eller *sømateriale*. Der findes 3 typer afhængig af *penetration*, bitumenmængde og *kornstørrelse*.
- slidlag
 - asfaltbeton (AB)
Asfaltlag i hvilket stenmaterialet i det væsentlige er kontinuert graderet med henblik på at danne sammenknyttet struktur og hvori *bitumen* højest har *penetration* 220.
 - ABt (tætgraderet) AB hvis *kornkurve* er graderet til størst mulig tæthed (homogen partikelstørrelse)
 - ABå (åbengraderet) AB med *partikelspring* i *kornkurven* (inhomogen *kornkurve*)
 - asfaltmakadam
Skærve- eller *singelsmakadam* med nedtromlet *asfalmørtel*.
 - drænasfalt (DA)
Asfalt (a) med stort indhold af åbne, sammenhængende *hulrum*, der tjener til at opsamle og bortlede regnvand.
 - koldasfalt (KA)
Koldt udlagt *asfalt* (a) i hvilken stenmaterialet i det væsentligste er kontinuert graderet med en *maksimal kornstørrelse* på 11,2 mm, og hvor *penetrationen* ligger mellem 50 og 330.
 - overfladebehandling (OB)
Bindemiddel – normalt *emulsion* – påført *vejoverfladen*, herunder *forstærkningslag* og afdækket med stenmateriale.
 - pulverasfalt (PA)
Asfaltlag i hvilket stenmaterialet i det væsentlige er kontinuert graderet, og hvori *bitumen* har en *penetration* på mindst 250.
 - skærvemastiks (SMA)
Åbentgraderet *asfaltbeton* med stort *hulrum* i det bærende stenskelet og ekstra god styrke og tæthed.
 - støbeasfalt
Bituminøst materiale fremstillet af et graderet stenmateriale og hård *bitumen* (og eventuelt *asfalmastiks* (a)) i et sådant indbyrdes mængdeforhold, at *hulrummene* i stenmaterialet er udfyldt med *bitumen*. [WRA 2]
 - tyndlagsbelægning (TBk)
Materiale med en halvåben *gradering* udlagt på 1 – 1,5 kg/m² *emulsion* i én arbejdsgang i tynde lag.

asfaltbeton

(AB) Se *asfaltbelægning*.

asfaltbinderbeton

(ABB) Se *asfaltbelægning*.

asfaltbitumen

Ældre betegnelse for *bindemidlet bitumen*.

asfaltblandeanlæg

Se *blandeanlæg*.

asfalemulsion

Ældre betegnelse for *bitumenemulsion*.

asfalténer

Dispergerede højmolekylære bestanddele af *bitumen*.

asfaltkalksten

En i naturen forekommende kalksten, der indeholder *bitumen*.

asfaltmakadam

Se *asfaltbelægning*.

asfalmastiks

- a. Sideordnet betegnelse for *mastiks*.
Halvfabrikata til *støbeasfalt*. Der skelnes mellem to arter: syntetisk asfalmastiks og naturasfalmastiks. Til den første anvendes pulveriseret kalksten, til den anden pulveriseret *asfaltkalksten*. I dem begge indgår desuden *bitumen* og som regel *Trinidadépuré*.
- b. *Bituminøst* materiale fremstillet ved blanding af *bitumen*, *filler* (b) og eventuelt *sand* (b) i sådanne mængdeforhold, at volumen af kombinationen af *filler* og *bitumen* væsentligt overskrider *hulrummet* i det resterende materiale og uden *komprimering*.
- c. Engelsk betegnelse for *støbeasfalt*.

asfalmel

Pulveriseret *asfaltsten*.

asfalmørtel

Blanding af et *bituminøst bindemiddel* og et finkornet stenmateriale.

asfaltsten

En i naturen forekommende kalksten eller sandsten, der indeholder *bitumen*.

asfaltudlægger

Materiel til udlægning af *asfalt* (a). Består af en fødekasse, hvorfra et transportbånd fører *asfalten* (a) til en snegl, der via et ”strygejern” udlægger *asfalten* (a) i tilstræbt bredde og tykkelse.

- Gummihjulsudlæggere har altid træk på forakslen, evt. tillige på bagakslen.
- Larvebåndsudlæggere kører på bånd af stål eller gummi.
- Tyndlagsudlæggere er forsynet med et system til udspredding af *emulsion*.

asfaltvej

(se figur 10)

audit

Se *kvalitetsaudit*.

automatisk nødkald

Nødopkald initieret af automatisk køretøjsbåret udstyr eller automatisk hændelsesregistrering til en alarmcentral. [NVF 2]

autonom positionsbestemmelse

Bestemmelse af den geografiske position for et køretøj baseret på udstyr og beregninger i køretøjet og uafhængigt af udstyr langs vejen. [NVF 2]

autoværn

Konstruktion, der har til formål primært at begrænse *personskader* ved at opfange, nedbremse eller afvise *køretøjer*, som utilsigtet kommer uden for *kørebanen*. [CEN 2] Følgende typer autoværn, kategoriseret ved konstruktionsprincip og/eller materialevalg, er almindeligt anvendt (se figur 9 og 13):

- betonautoværn, hvor *autoværnsbjælken* og eventuelt de lodrette stolper er fremstillet af (armeret) *beton*
- stålautoværn, hvor *autoværnsbjælken* og de lodrette stolper er fremstillet af stålprofiler
- kabelautoværn, hvor den afvisende del af autoværnet består af opspændte stål kabler monteret på lodrette stål stolper
- new jersey-autoværn, hvor den afvisende del består af *beton* i speciel geometrisk udformning i hele konstruktionens højde.

Ud fra anvendelse og *funktionskrav* skelnes desuden mellem

- broautoværn, der fastgøres langs yderkanten af en bro eller andet *bygværk* [WRA 2], og
- vejautoværn, der placeres langs en *vej* sædvanligvis i dennes *yderrabat* (evt. *midtterrabat*).

Ud fra funktion af autoværns eftergivelse skelnes i henhold til DS/EN 1317-1 og DS/EN 1317-2 mellem følgende typer autoværn:

- eftergivelige autoværn opdelt i følgende tre grupper:
 - fleksibelt autoværn
Autoværn med en arbejdsbredde af klasse W4, f.eks. kabelautoværn.
 - halvstift autoværn
Autoværn med en arbejdsbredde af klasse W2 - W3, f.eks. stålautoværn.
 - stift autoværn
Autoværn med en arbejdsbredde af klasse W1, f.eks. betonautoværn.
- ueftergiveligt autoværn med en arbejdsbredde mindre end klasse W, der fungerer ved afvisning af *køretøjet* og uden egentlig udbøjning, f.eks. new jersey-autoværn.

Nedføring af autoværn er en afslutning med gradvis ændring af *autoværnshøjden* fra fuld højde til nul.

Overgangsstrækning for autoværn er en strækning til udligning af forskelle i autoværnsstivhed.

Tilbageføring af autoværn er afslutning eller begyndelse af autoværn i konstant højde med gradvis forøgelse af afstanden til *kørebanen*.

autoværns arbejdsbredde

Autoværns arbejdsbredde er afstanden mellem et *autoværns* forside (mod trafikken) før påkørsel og dets bagkant (mod *rabatten*) efter påkørsel, alternativt *køretøjets* yderste begrænsning mod *rabatten*, hvis sidstnævnte giver større arbejdsbredde.

Se *autoværn*. (se figur 9)

autoværnsbjælke

Langsgående bjælke, der fastgøres til stolper eller *sceptre* og virker som den afvisende del af en autoværnskonstruktion ved at fordele påkørselskræfterne til stolperne eller *sceptrene*. Benævnes også afvisningsdel.

autoværnshøjde

Den vertikale afstand mellem overkant af afvisende konstruktionsdel og en i *kørebane* eller rabatoverflade beliggende fiktiv linje i afstanden 0,5 m foran forside af *autoværn*.

autoværnstillæg

Forøgelse af *yderrabattens* bredde af hensyn til opstilling af *autoværn* (se figur 1).

a-vægtet lydtrykniveau

Se *lydtrykniveau*.

B-anlæg

Se *tilslutningsanlæg* (se figur 7).

bagfyld

Fyld, som lægges op mod bagsiden af et *bygværk*.

baggrundsafmærkning

Fællesbenævnelse for retningspile og spærrebomme, der angiver bratte ændringer af en *kørebanes* forløb.

bagharpning

Det *gennemfald* af *sand* (b og c) eller *grus* (a), der fremkommer ved sortering af et stenmateriale.

bakkemateriale

Sand (a), *grus* (b) og *sten* indvundet fra grusgrav.

balancelinje

Jordberegningsteknisk udtryk for en horisontal linje på en *massekurve*.

En balancelinje angiver strækninger, inden for hvilke der er *massebalance*.

balanceområde

Jordberegningsteknisk udtryk for et område inden for en *massekurve*, hvor der er *massebalance*.

banket

- Vandret eller svagt hældende *skråningselement*.
- Tørt areal gennem en vandløbsunderføring anlagt som *skråning* med *krone* af hensyn til *faunapassage* langs *vandløb*.

barriere

- En barriere er et element i trafikmiljøet med egenskaber, der forhindrer eller vanskeliggør *trafikanter* og/eller dyrs bevægelser på tværs. Eksempler på barrierer: store *trafikveje*, *støjskærme*, jernbaneterræn, *vandløb* mv.
- Særligt udformede tunge elementer f.eks. beton-elementer eller sandfyldte plastelementer, der anvendes til beskyttelse af vejarbejdere, men som ikke nødvendigvis opfylder kravene til *trafikværn*.

barriereeffekt

En kvantificering af *barrierevirkning*. Effekten varierer fra art til art.

barrierevirkning

Indskrænkning i bevægelsesfrihed for dyr og mennesker, som følge af tilstedeværelsen af et trafik anlæg:

- for mennesker de fysiske, juridiske og psykologiske aspekter, der begrænser disses adgang til naturområder, rekreative områder eller mellem *byområder*.
- for dyr en kombination af fysiske hindringer, påkørsler eller undvigelse på grund af trafikken som hindrer dyrs spredning eller vandring af de enkelte arter.

basisk emulsion

Se *emulsion*.

bassinfræsning

Affræsning af beskadiget *asfaltbelægning* i nødvendig dybde med henblik på genopfyldning med varmbladet *asfalt* (a).

befæstelse

Se *vejbefæstelse*.

bekræftelsestavle

Se *vejvisningstavle*.

belastningsgrad

Forholdet mellem *trafikintensitet* og - kapacitet. [NVF 2]

belastningsplan

Grafisk fremstilling af *trafikintensitet* og trafikens fordeling i et *vejkryds* eller et vejsystem.

belysningsmast

Se *mast*.

belægning

Se *vejbelægning*.

benefits

Samfundsmæssige eller virksomhedsmæssige fordele af en *investering* i et trafik anlæg. [WRA 2]

Benkelmanmåling

Ældre målemetode til bedømmelse af en *vejs* bærende egenskaber. Man måler *vejoverfladens* nedbøjning under et belastet tvillingbilhjul ved hjælp af et apparat, der er udformet som en lang vægtstang, der placeres mellem de to dæk.

bentonit

Lerart opstået ved omdannelse af vulkansk aske. Består overvejende af mineralet montmorillonit og finder industriel anvendelse som f.eks. vandtætningsmateriale og bore-mudder.

benzinudskiller

Sideordnet betegnelse for *olieudskiller*.

Afvandingskonstruktion, hvori væsker, der er lettere end vand, kan tilbageholdes og fjernes separat.

beredskabsplan

Plan for beredskab, som skal opretholdes for at minimere omfanget af en uventet hændelse, f.eks. en ulykke.

beregningsnet

Simplificeret beskrivelse af et trafiknet i form af *knuder* forbundet med strækninger.

berigtigelsesnet

Net bestående af indmålte og indbyrdes udjævnedes *berigtigelsespunkter*.

berigtigelsespunkt

Fikspunkt, der anvendes ved *matrikulær berigtigelse* og som administrationspunkt i den fremtidige *drift*.

besigtigelsesforretning

Møde, hvortil lodsejere og andre efter reglerne i stats-ekspropriationsloven indkaldes af en *ekspropriationskommission*, der bestemmer hvorvidt og eventuelt med hvilke ændringer et statsligt anlægsprojekt kan nyde fremme. Se også *åstedforretning*.

beskyttelsesbeton

Armeret betonlag til mekanisk beskyttelse af *fugtisolerings*, af *bitumenpladeisolering* på sporbærende broer og på ældre vejbroer.

beskyttelseslag

Se *asfaltbelægning*.

beskyttelsesledning

Rør, der nedlægges på langs eller på tværs af *veje* til beskyttelse af nuværende eller fremtidige *forsyningsledninger* samt for at undgå fremtidige opgravninger.

beskyttelsesmembran

Membran af plast (evt. armeret), som påklæbes *bitumenpladeisolering* til beskyttelse mod mekanisk og termisk overlast samt for at forhindre skadelige, kemiske reaktioner mellem *bitumenpladeisolering* og en overliggende *vejbælgning*.

betinget passage

En passage, hvor der forudsættes en eller anden form for restriktion i passagen.

beton

Materiale anvendt bl.a. til *vejbælgninger* og *bygværker*, blandet af *tilslag*, *bindemiddel* bestående af cement og evt. *flyveaske* eller *mikrosilica* samt vand og evt. tilsætningsstoffer. Materialet kan have høj trykstyrke, men meget begrænset trækstyrke (se figur 10).

Afhængigt af betonens produktionssted skelnes mellem:

- fabriksbeton doseret og blandet på fabrik
- pladsblandet beton doseret og blandet på byggepladsen af den udførende.

Afhængigt af om og hvordan *betonen* armeres, skelnes der mellem

- uarmeret beton
Betonkonstruktion hvori der ikke anvendes armering, f.eks. visse *vejbælgninger* og fundament.
- slapt armeret beton
Betonkonstruktion hvori der anvendes *slap armering* til at optage trækkræfter i konstruktionen.
- *spændbeton*.

Afhængigt af betonens hærdningsgrad skelnes mellem

- frisk beton
Beton, der er blandet færdig, og som er i en tilstand, hvor det er muligt at bearbejde betonen.

- hærdnende beton
Anvendes normalt om beton i perioden fra *afbinding* (c) til 28 døgnns modenhed.
- hærdnet beton
Beton, der har udviklet styrke ved reaktion mellem cement og vand.

I forbindelse med blanding af frisk beton optræder bl.a. følgende begreber:

- effektivt vandindhold
Det totale *vandindhold* fratrukket det vand, som *tilslaget* kan absorbere.
- ækvivalent cementindhold
Summen af cementindhold, flyveaskeindhold ganget med en aktivitetsfaktor og mikrosilicaindhold ganget med en aktivitetsfaktor.
- v/c-forhold
Effektivt vandindhold divideret med ækvivalent cementindhold.
- fillerindhold
Betontechnisk betegnelse for cement, *flyveaske*, mikrosilica og *tilslag* med *kornstørrelse* mindre end 0,25 mm.

betonautoværn

Se *autoværn* (se figur 13).

betonbelægning

Vejbelægning af armeret eller uarmeret *beton*.

betonbelægningssten

(BBS) Sten af *beton*, der anvendes som *belægning* på særlige steder som *stier* og pladser.

betonelementtunnel

Se *tunneltyper*.

betongrus

Handelsbetegnelse for graderet *tilslag* med *nominel maksimalkornstørrelse* fra 8 til 16 mm.

betonkanon

- Udstyr, der benyttes ved udstøbning af *sprøjtebeton* efter tørmetoden. Den tørre betonblanding fyldes i betonkanonen, hvor den ved anvendelse af et sluse-system bringes under tryk og udledes i passende portioner i transportluftstrømmen i slangen, der fører frem til sprøjtedysen, hvor den nødvendige mængde vand tilsættes.
- Almindelig, men faglig ukorrekt betegnelse for motor-køretøj til transport og efterblanding af *beton*.

betonpumpe

En pumpe, der muliggør transport af *beton* i ledninger på byggepladser.

betonsand

Handelsbetegnelse for graderet *tilslag* med *nominel maksimalkornstørrelse* op til 4 mm.

betonvej

(se figur 10)

betonudlægger

Traditionel *asfaltudlægger* med en højkomprimerende tung vibrerende bagkrop. Anvendes både til armerede og uarmerede *betonbelægninger*.

bevægelsehæmmet

Person med nedsat evne til at færdes til fods. Omfatter kørestolsbrugere og personer med gangbesvær og som færdes ved hjælp af stok, rollator, gangstativ eller kørestol.

bevægelsesspillerum

Breddetillæg, som lagt til et *køretøjs* eller en gåendes bredde er nødvendig for at *køretøjet*/den gående kan færdes rimelig sikkert og bekvemt.

bilejerskab

Antallet af biler som en *turproducerende enhed* (lejlighed, husstand mv.) normalt har til rådighed.

bilpark

Sideordnet betegnelse for *biltal*.
Antal biler hjemmehørende i et område.

biltal

Sideordnet betegnelse for *bilpark*.
Antal biler hjemmehørende i et område.

biltæthed

Bilparken sat i relation til indbyggertal/husstandsantal.

bindelag

Lag indskudt mellem *slidlag* og *bærelag* i *asfaltbelægning* (se figur 10).

bindemiddel

Fællesbenævnelse for de materialer, som benyttes til sammenbinding af stenmaterialet i et belægningsmateriale.

biotop

Områder med et karakteristisk *miljø* med hensyn til jordbund, vegetation og dyreliv, f.eks. en mose, en bøgeskov eller en eng.

bitumen

Et termoplastisk klæbende stof, der hovedsagelig består af kulbrinter eller *derivater* heraf fremstillet ved raffinering (destillation, oxydering, fældning etc.) af jordolie eller af *naturasfalter*, der er helt eller næsten helt opløselig i toluen. [WRA 2] [CEN 2]

Der findes 3 specialbitumener:

- modificeret bitumen
Bitumen hvis egenskaber er ændret ved at iblande forskellige tilsætningsstoffer under fremstillingen.
- polymermodificeret bitumen
En bitumen der er tilsat en kontinuerlig *polymer* som f.eks. styren-butadien-styren (SBS) eller ethylen-vinyl-acetat (EVA), i mængder på 2-7% til vejformål og 7-14 % til industriformål (tagmaterialer, fugemateriale mv.).
- gummibitumen
Bitumen, hvori der er blandet gummi.

bitumenemulsion

Emulsion bestående af *bitumen* og vand, tilsat en *emulgator*. [WRA 2]

bitumenfugemasse

Se *fugemasse*.

bitumenfyldning

Den del af *hulrummet* i stenmaterialet i et komprimeret *bituminøst* belægningsmateriale, der er udfyldt af *bitumen*. Bitumenfyldning angives normalt i procent.

bitumenindhold

Forholdet i procent mellem massen af *bitumen* og massen af stenmateriale plus *bitumen*.

bitumenoverskud

Den mængde *bitumen* - angivet i procent af komprimeret stenmateriale - som overskrider, hvad der vil medgå til udfyldning af *hulrum* i stenmaterialet.

bitumenplade

Plade til *fugtisolering*, bestående af et lag *polymermodificeret* eller *blæst bitumen* på begge sider af et forstærkningsindlæg normalt af polyesterfilt. Leveres normalt i rulleform.

bitumenpladeisolering

Fugtisolering med *bitumenplader* som vandstandsende lag.

bitumenstabilisering

Stabilisering af jordarter, fortrinsvis *grus* (a) og *sand* (b), med et *bituminøst bindemiddel*.

bituminøs

Tillægsord, der bruges om *bindemidler* og blandinger af *bindemidler* og *sten*, som indeholder *bitumen*. Dette inkluderer ikke tjæreprodukter.

bivej

Ældre betegnelse for *kommunevej*.

bjergartsfordeling

Sideordnet betegnelse for *petrografisk sammensætning* og *kornsammensætning*.

Et materiales indhold af nærmere angivne bjergartsgrupper, ofte granit, flint og kalk.

bjælkebro

Se *brotype* (se figur 11).

bjælkevibrator

Se *komprimeringsmateriel*.

black spot

Se *sort plet*.

blandeanlæg

Sammenstilling af *blandemaskine* og andet udstyr til fremstilling af *beton* eller *asfalt* (a) mv. Der skelnes mellem transportable anlæg og stationære anlæg.

blandemaskine

Maskine til blanding af *beton*.

Der skelnes mellem forskellige typer afhængig af blandingemetoden:

- chargeblander (satsblander), hvor der blandes én portion ad gangen
- den kontinuerlige blander, hvor materialerne føres gennem blandemaskinen i en ubrudt strøm
- fritfaldsblander, hvor blandingen sker i en tromle, der roterer om en vandret akse
- tvangsblender er forsynet med et excentrisk røreaggregat, der roterer om en lodret akse.

blandet trafik

Trafikstrøm sammensat af flere trafikarter, f.eks. personvogne, *lastvogne*, cyklister og fodgængere.

blinksignal

Signal (b), der angiver stop eller særlig fare. Rødt blinksignal anvendes for stop, mens gult blinksignal anvendes ved *vejarbejde*, *fodgængerfelt* og andre steder, hvor trafikanterne skal udvise særlig forsigtighed. Blåt blinksignal anvendes af politi og redningskorps ved udrykning og i forbindelse med *trafikuheld* eller brand.

blister

Utilsigtet dannelse af luftfyldte porer mellem fugtisoleringsmembran og overside af betondæk.

blokvogn

Motordrevet *køretøj* eller dertil koblet *køretøj*, hvis vægt, *akseltryk*, dimensioner eller øvrige konstruktion udelukker *køretøjet* fra registrering, og som er beregnet til transport af særlig tungt eller omfangsrigt gods.

blowup

Opskydning af begrænsede dele af *betonbelægninger* på grund af koncentrerede trykspændinger - normalt fra varmespændinger - i *betonen*. Blowup kan almindeligvis lokaliseres til *tværfuger*, tværræver eller svage partier af *betonen*.

blændskærm

Vejudstyr, der reducerer blænding fra modkørendes forlygter og fra stationære *lyskilder*.

blæst bitumen

Sideordnet betegnelse for *oxyderet bitumen*.

En type *bitumen* fremstillet ved oxydering af *bitumen* eller tung *bituminøs* olie, som regel ved luftgennemblæsning ved høj temperatur.

blød bund

Aflejringer, der er så svage, at de ikke kan bære den forudsatte vejkonstruktion med tilstrækkelig sikkerhed mod stabilitetsbrud, eller er så sætningsgivende, at de medfører uacceptable sætningsforhold for vejkonstruktionen.

blødbundsområde

- Område, hvor der forekommer *blød bund*.
- Jordberegningsteknisk udtryk for et område, der i planen er begrænset af kurven gennem punkter, hvor koteforskellen mellem *terræn* og *fast bund* er 0.

blødbundstværsnitsareal

Areal i *tværsnitsplanen*, der begrænses af *terræntværsprofiler* og *fastbundstværsprofiler*.

blødhedspunkt efter Wilhelmi

Den temperatur, ved hvilken et *bituminøst bindemiddel* bliver så blødt, at det udstøbt i en ring af standardiserede dimensioner opnår en given deformation under belastning af en stålkugle på 13,8 g.

blødhedspunkt kugle og ring

Den temperatur, ved hvilken et *bindemiddel* bliver så blødt, at det udstøbt i en ring af standardiserede dimensioner opnår en given deformation under belastning af en stålkugle på 3,5 g.

blå vejnet

Overordnet, landsdækkende vejnet, der er klassificeret efter vejbroernes *bæreevne* (b) med henblik på administration af dispensationer til *særtransporter*, herunder særligt tunge transportere. I det blå vejnet indgår alle *statsveje*, mange *amtsveje* og enkelte *kommuneveje*.

bobcat

Se *traktor*.

bordursten

Se *brølægning*.

borekerne

Udboret prøvestykke af materiale, f.eks. *asfalt* (a) eller *beton*.

boret tunnel

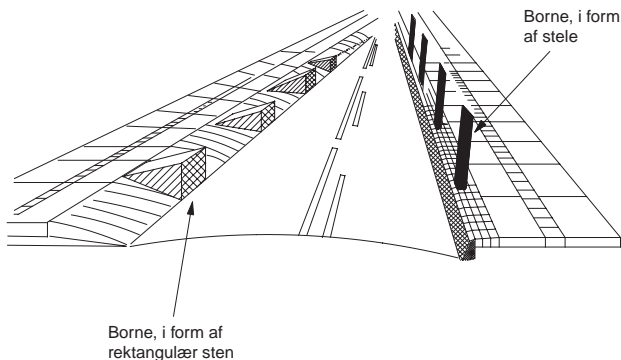
Se *tunneltyper*.

boring i jord

Boringer, der benævnes efter de oplysninger og prøver, der fremskaffes ved boringen, eller efter den metode, der anvendes til fjernelse af den løsnede jord i borehullet. Ved lagfølgeboringer måles dybden til grænserne mellem de forskellige lag i jorden. Ved geotekniske prøveboringer optages tillige såkaldte *intakte jordprøver*, og der udføres normalt styrkeforsøg, vandspejlsobservationer mv.

borne

Vertikalt virkemiddel til afgrænsning af kørebane. Ofte anvendes steler eller rektangulære sten.



bred 2-sporet vej

Vej, bestående af en kørebane med en bredde svarende til tre kørespor, men afmærket som 2 brede spor (a).

bremsehelle

Se helle.

bremsekurve

Den overgangskurve, der fremkommer ved kørsel under konstant deceleration og konstant tilvækst i side-accelerationen.

bremselængde

Den vejlængde et køretøj tilbagelægger, fra bremsen aktiveres, til køretøjet standser. [WRA 2]

broautoværn

Se autoværn.

broautoværnsbjælke

Se autoværnsbjælke.

brobestyrelse

Forvaltningsmyndighed for offentlige broer.

broklasse

Mål for en bros bæreevne (b) givet ved nummeret på det tungeste standardkøretøj, der kan passere broen uden at overskride fastsatte grænsetilstande.

brølægning

Fællesbetegnelse for vejbelægninger af natur- og betonsten eller klinker sat i brølægningsskrus, kalk- eller cementstabiliseret mørtel.

Der findes fire slags brølægning af natursten:

- brølægning af brosten (kørebaneesten) sat i grus (a)
Granitsten med rektangulær hovedflade og de typiske dimensioner b: 12-15 cm, l: 15-25 cm, h: 15-20 cm.
- chaussésten
Granitsten med tilnærmelsesvis kvadratisk hovedflade, og de typiske dimensioner b: 10-12 cm, l: 10-12 cm, h: 10-12 cm evt. lagt i buer.

- knoldebrølægning (pikstensbrølægning) lagt af hånd-sorterede afrundede marksten
- mosaiksten: med bredde-/længde-/dybdemål på 30-60 eller 50-90 mm normalt lagt i mønstre.

Til markering af begrænsninger anvendes:

- betonrendesten
- betonkantsten:
Fortovskantsten, rabatkantsten og søm- eller limkantsten
- cirkelsten
Betonsten anvendt på overkørselsarealer i rundkørsler og kryds.
- granitkantsten:
Faskantsten, vinkelkantsten eller kløvede kantsten
- rotundeblok
Betonsten der anvendes til afgrænsning af overkørselsarealer i rundkørsler og kryds.
- svingsten
Betonsten i kurve ved vejtilslutning placeret i rabat mod køresporsbelægning for at forhindre at rabatten bliver kørt op.

Til gangarealer eller –linjer anvendes:

- betonsten eller –fliser
- bordursten
Aflang rektangulær natursten anvendt som kantsten eller flise.
- klinker
- naturstensfliser.

brølægningsskrus

Sideordnet betegnelse for afretningsskrus.

Handelsbetegnelse for grus (a) med nominal maksimal-kornstørrelse 4 mm, der anvendes i brølægning.

brosten

Se brølægning.

brotype

Der skelnes mellem følgende typer karakteriseret ved det bærende hovedsystem (se figur 11):

- bjælkebro
Bro, hvor de primære, bærende elementer består af bjælker.
- buebro
Bro, hvor det primære bærende element er en eller flere buer.
- gitterbro
Bro, hvor det primære bærende element er en eller flere gitterdragere.
- hængebro
Bro, hvor brobanekonstruktionen er båret af et kabelsystem bestående af hængere ophængt i to hovedkabler, der er opspændt mellem to ankerblokke og båret over et eller flere tårne (pyloner).
- kassedragerbro
Bro, hvis primære bærende element har en vridningsstiv hovedkonstruktion med hult, rektangulært eller trapezformet tværsnit, normalt med udkraget brobanekonstruktion.

- **pladebro**
Bro, hvor brobanepladen fungerer som bærende hovedkonstruktion.
- **pæledæk**
Bro, hvor hver *understøtning* består af en pælerække, og hvor brobanen normalt er en plade som bærende hovedkonstruktion.
- **rammebro**
Brokonstruktion med stive forbindelser mellem *overbygning* (b) og *underbygning* (b).
- **skråstagsbro**
Bro, hvor brobanekonstruktionen er ophængt i skrå, retlinjede kabler, der bæres af et eller flere tårne (pyloner).
- **stenkiste**
Mindre kasseformet *gennemløb* med sidevægge og overligger af kløvede, undertiden tilhuggede sten.

brudbolt

Bolt, der skal bryde ved en forudbestemt kraft, eksempelvis i autoværnskonstruktioner eller standere/*master* med *brudled*.

brudled

Trafikteknisk betegnelse for en samling på en *mast* tæt ved *terræn*, der virker ved, at *masten* adskilles i to dele ved en påkørsel. Enkelte mastetyper har også en tilsvarende samling placeret umiddelbart under tavlefladen.

brudpunkt efter Fraass

Den temperatur, ved hvilken et tyndt lag af et *bindemiddel* - fastsmeltet til et stålblad - revner, når bladet bøjes til en bestemt bue under standardiserede betingelser.

brydning

Koagulering af de dispergerede partikler i en *emulsion*, hvorved emulsionstilstanden helt eller delvis ophører.

brøndkarm

Fastsiddende ramme om aftageligt brønddæksel. Brøndkarmen benævnes fast, hvis den hviler på selve brønden, eller flydende, hvis den hviler på den omgivende *vejbælgning*.

buebro

Se *brotype* (se figur 11).

buert stander

Se *mast*.

bugscraper

Se *scraper*.

bulldozer

Se *dozer*.

bump

Lokal forhøjning af en *kørebane*, anlagt for at nedsætte *trafikanternes hastighed*.

bundet venstresving

Afvikling af venstresvingende trafik med 3-lys *pilsignal*.

bundkote

Afvandingsteknisk udtryk for *kote* til laveste punkt i et *afstrømningstværsnit*.

bundmembran

Polymerbitumenplade til anvendelse som underste lag i en *fugtisolerung* under en brobelægning.

bundne lag

Se *vejbefæstelse*.

bundne materialer

Se *vejbefæstelse* (se figur 10).

bundsikringsgrus

(BG) *Grus* (a), der anvendes til *bundsikringslag*.

bundsikringslag

(BL) Lag i en *vejbefæstelse* mellem *underbygning* (a) og *bærelag*. Det udføres af *frostsikkert materiale*, normalt *sand* (b) eller *grus* (a), men også andre kornede materialer kan anvendes (se figur 10).

bundsikringsmateriale

Materiale, der anvendes til *bundsikringslag*.

bundsten

Se *makadam*.

bus

(BUS) Se *dimensionsgivende køretøj*.

busbane

Sideordnet betegnelse for *busspor*.

Særligt afmærket *kørespor* forbeholdt *busser* i rutekørsel (se figur 2).

busgade/busvej

Vejstrækning (a), normalt forbeholdt for *busser* og eventuelt fodgængere, cykler og ikke registreringspligtige knalserter.

busholdeplads

Areal, hvor *busser* holder stille for at optage eller afsætte passagerer. Kan både være langs *kantsten* ved *fortov*, som ved *buslomme* eller i *terminalanlæg*.

buslomme

Areal beregnet for de mindre standsninger og ophold som *busser* og rutebiler foretager for at optage og afsætte passagerer.

busperron

Befæstet areal, hvorfra eller hvortil passagerer kan stige på eller af *busser*. Anbefalet mindstebredde 1,5 m, dog helst 2 m. Helt undtagelsesvis kan anvendes løsninger mellem 1,0 og 1,5 m. Stoppestandsstander og *læskærm*

kan efter en vurdering af de lokale forhold som hovedregel placeres på busperron.

busprioritering

Foranstaltninger, der giver busser bedre fremkommelighed end den øvrige trafik.

Der skelnes mellem aktiv busprioritering og passiv busprioritering.

- aktiv busprioritering
Prioritering af busser i signalanlæg, hvor bussignalet eller signalet (b) kan påvirkes af busser.
- passiv busprioritering
Prioritering af busser i signalanlæg, hvor prioriteringen er fast indbygget i signalomløbet.

Bustrafikken kan også prioriteres ved at reservere arealer for denne f.eks. ved brug af busbaner.

bussignal

Særligt signal kun beregnet for busser i rutedrift.

bussluse

Fysisk foranstaltning, der kun tillader busser at passere.

busspor

Sideordnet betegnelse for busbane.

Særligt afmærket kørespor forbeholdt busser i rutekørsel (se figur 2).

busstoppested

Busholdeplads, hvor det med færdselstavle er markeret, at busser i rute (c) kan standse for at optage eller afsætte passagerer.

busterminal

Se sideanlæg.

busvendesløjfe

Trafikanlæg, der muliggør, at busser kan vende og køre tilbage i modsat retning.

byggelinje

Linje langs eksisterende eller planlagt vej, foran hvilken der ikke må opføres ny bebyggelse, herunder ved tilbygning eller ved genopførelse af nedbrændt eller nedreven bebyggelse, ligesom der ikke må foretages væsentlige forandringer i eksisterende bebyggelse. På sådanne arealer må heller ikke indrettes sportspladser, kirkegårde, tankanlæg, grusgrave eller andre anlæg af blivende art. [WRA 2]

bygherre

Myndighed eller organisation, der har ansvaret for udførelse af et trafikanlæg.

bygværk

Konstruktion af væsentlig betydning for trafiknettet såsom bro, tunnel, pæledæk, støttemur, ledningstunnel, gennemløb (med spændvidde ≥ 2 m), færgeleje og sluse.

byområde

- a. Område, hvor færdselslovens regler for tættere bebygget område gælder, begrænset af oplysningstavlerne E55 og E56.
- b. Område, hvor vejbestyrelsen og vejmyndigheden har fået tillagt videregående kompetence (vejbidragsloven). [V]

bæredygtig udvikling

En udvikling (energimæssigt, miljømæssigt, socialt, økonomisk) som gør det muligt at opfylde den nuværende generations behov uden at bringe fremtidige generationers behov i fare.

bæreevne

- a. En vejbelægnings evne til at modstå belastninger fra en given trafikintensitet.
- b. For en bro, dens evne til at bære en specificeret lastkombination bestående af permanent last, variabel last (nytte- og naturlast) og uheldslast.

bærelag

Del af vejbefæstelse, hvis primære funktion er at give vejbefæstelsen den ønskede bæreevne (a) (se figur 10).

cementbeton

Undertiden anvendt betegnelse for *vejbelægning af beton*.

cementstabilisering

Nedfræsning af cement i *friktionsmateriale* for at opnå forøget *bæreevne* (a) (se figur 10).

certificere

Godkende et produkts eller et systems overensstemmelse med en *standard* (b).

chargeblender

Se *blandemaskine*.

chaussésten

Se *brølægning*.

cirkelsten

Se *brølægning*.

cirkulationsareal

Ensrettet kørebane som forbinder de enkelte *vejgrene* i en *rundkørsel* (se figur 4).

cost-benefit-analyse

Effektvurderingsmetode, hvor et projekts fordele (*benefits*) og ulemper (*costs*) gøres op i monetære enheder og vurderes i forhold til hinanden. [WRA 2]

cost-effectiveness-analyse

Effektvurderingsmetode, hvor et projekts fordele (*benefits*) gøres op i ikke-monetære enheder og vurderes i forhold til ulemper udtrykt i monetære enheder.

CPT-forsøg

Se *jordbundsundersøgelse*.

curing compound

Materiale, som sprøjtes på overfladen af en nystøbt *beton* for at forsinke vandfordampningen fra *betonen*.

cut and cover-tunnel

Se *tunneltyper*.

cut-back-bitumen

Bitumen blødgjort ved tilsætning af et mere eller mindre flygtigt opløsningsmiddel på basis af kulbrinter. [WRA 2]

cykelbane

Del af *tværprofilet* af en *vej*, beregnet for enkeltrettet cykeltrafik, adskilt fra *kørebane* ved en 30 cm bred, ubrudt *kantlinje*, og afmærket med cykelsymbol eller *påbudstavle* (se figur 2).

cykelfelt

Særlig afmærket del af *vej* bestemt for cykeltrafik ved passage på tværs af *kørebane* (se figur 2,3 og 4).

cykelrute

Vejvist strækning beregnet for cyklister. Kan forløbe ad *stier* i egen *tracé*, ad *stier* langs *veje*, ad mindre befærdede

veje – herunder *mark-* og *skovveje*. Se også *vejvisningstavle*.

Cykelruter opdeles i tre kategorier:

- national cykelrute, der forbinder landsdele, eller af anden grund er af national betydning. Har *rutenummer* 1 - 15 og evt. navn
- regional cykelrute, der forbinder fjernmål indenfor eller lige udenfor et amt. Har *rutenummer* 16 - 99 og evt. navn
- lokal cykelrute, der forløber indenfor 1-2 kommuner. Har *rutenummer* 100 - 999 eller/og navn. Navn kan være erstattet af logo.

cykelsluse

Særlig passage for cyklister gennem eller uden om en *fartdæmper*.

cykelsti

Sti langs *vej* eller i egen *tracé* beregnet for cykeltrafik og normalt ikke registreringspligtige knallerter, og adskilt fra eventuel *kørebane* og *fortov* ved *rabat* eller *kantsten* (se figur 1, 2, 3, 4 og 9).

cyklistsignal

Signal (b) kun beregnet for cyklister og i visse tilfælde til lige knallerterkørere.

day-evening-night-værdi

Støjindikator for samlet gene for dag-, aften- og natte-timerne. Baseret på de *A-vægtede lydtrykniveau* for dag, aften og nat, med tillæg for aften og natteværdierne. Måles i decibel.

deceleration

Hastighedsreduktion pr. tidsenhed (g_d) regnet positiv i kørselsretningen.

decelerationslængde

Den vejlængde, der er nødvendig for at decelerere et køretøj fra en given *hastighed* til en lavere *hastighed* (f.eks. fra *udfletningshastighed* til rampehastighed).

decelerationsspor

Kørespør, som benyttes til *deceleration* f.eks. efter *udfletning* fra *trafikstrøm*.

decelerationsstrækning

Den strækning, der er til rådighed for *deceleration* af et køretøj f.eks. efter *udfletning* fra *trafikstrøm* (se figur 2 og 5).

deflektometer

Udstyr, hvormed en overflade kan påvirkes med en kendt kraft, og hvormed den af kraften frembragte nedsynkning (deflektion) kan måles. Anvendes til vurdering af *bæreevne* (a).

delehelle

Se *helle*.

delt sti

Sti langs *vej* eller i egen *tracé* opdelt i arealer for henholdsvis cyklister og fodgængere kun adskilt ved afstribning eller belægningsforskel.

delt tracé

Vejforløb med adskilte og individuelt tracérede *kørebåner* tilhørende samme *vej*.

deltifart

- Et eller flere *kørespør*, som ved en *helle* er adskilt fra den øvrige *tilfart*.
- En del af en *tilfart*, som reguleres særskilt fra *tilfarten* i øvrigt.

densitet

- Et materiales *masse* pr. rumfangsenhed, angivet i kg/m^3 .

Der skelnes mellem forskellige densiteter:

- Absolut densitet er massen af selve stoffet pr. rumfangsenhed, idet rumfanget bestemmes som stoffets rumfang eksklusivt porer.
- Tilsyneladende densitet er massen af tørre korn pr. rumfangsenhed, idet rumfanget bestemmes som kornenes rumfang inklusive lukkede porer og eksklusivt åbne porer.
- Korndensitet i tør tilstand er massen af tørre korn pr. rumfangsenhed, idet rumfanget bestemmes som

kornenes rumfang inklusive såvel lukkede som åbne porer.

- Korndensitet i vandmættet, overfladetør tilstand er massen af vandmættede, overfladetørre korn pr. rumfangsenhed, idet rumfanget bestemmes som kornenes rumfang inklusive såvel lukkede som åbne porer.
 - Tør densitet er tørmassen af et kornet materiale pr. rumfangsenhed, idet rumfanget bestemmes som kornenes totale rumfang inklusive porer i kornene og *hulrum* mellem kornene.
 - Maksimal tør densitet er den største tør densitet og dermed optimale *vandindhold*, som kan opnås under givne komprimeringsbetingelser, når kun *vandindholdet* varieres. Ældre betegnelse for *maksimal tørrumvægt* og *maksimal tørtæthed*.
 - Våddensitet er massen af et fugtigt, kornet materiale pr. rumfangsenhed, idet rumfanget bestemmes som kornenes totale rumfang inklusive porer i kornene og *hulrum* mellem kornene.
- b. Sideordnet betegnelse for *trafiktæthed*: Antal køretøjer på et bestemt tidspunkt pr. længdeenhed af en *vej*. [NVF 2]

derivat

Kemisk forbindelse, der fremkommer ved udskiftning, indføring eller fjernelse af atomer eller atomgrupper i en grundforbindelse.

destilleret bitumen

Bitumen fremstillet ved destillation af jordolie.

detektor

Apparat, som registrerer og videresender information overført fra én eller flere sensorer. [WRA 1]

differentierede hastighedsgrænser

Systematisk brug af lokale *hastighedsbegrænsninger* som led i en *hastighedsplanlægning*.

diffus refleksion

Se *refleksion*.

dilatationsfuge

Se *fuge*.

dimensioneringshastighed

Se *hastighed*.

dimensionsgivende køretøj

Et (tænkt) køretøj, der har egenskaber som f.eks. *arealbehov*, dimensioner, vægt, accelerationsevne eller andet som skønnes typiske for den gruppe, det repræsenterer, og for hvilke et trafikantlæg dimensioneres.

Følgende ti dimensionsgivende køretøjer benyttes:

- Bus (BUS)
- Distributionsvogn (DV)
- Lastvogn (LV)
- Lastvogn med kærre (LVK)

Mejetærsker (MT)
 Person- og varevogn (PV)
 Påhængsvogntog (PVT)
 Specialkøretøj (SK)
 Sættevognstog (SVT)
 Traktor med anhænger og kost (TT).

dimensionsgivende trafikintensitet

Den *trafikintensitet*, der lægges til grund for planlægning og projektering af vejanlæg.

direkte rampe

Forbindelsesrampe, der fører svingende trafik til samme side som svingretningen set i forhold til den oprindelige *trafikstrøm*.

disaggregeret model

Se *trafikmodel*.

distancemåler

Se *landmålingsinstrumenter*.

distributionsvogn

(DV) Se *dimensionsgivende køretøj*.

divergenssnit

Vejgeometrisk udtryk for *opdelingssnit* (a og b) i *forgrening* eller ved *frakørsel* (b).

dobbelledningssystem

Afvandingssystem bestående af såvel *drænledninger* som *tætte ledninger* og udformet således, at *overfladevand* afledes direkte til og gennem de tætte ledninger.

dobbeltrættet cykelsti

Cykelsti på hvilken cykeltrafik er tilladt i begge retninger (se figur 3).

dosering

Anvendelse af *signalanlæg* til at tilbageholde trafik, således at trafikken kan afvikles på efterfølgende strækning med (mindre) *kapacitet*. Kan benyttes til fremkommighedsforbedringer for *busser*.

dozer

Traktor på larvebånd eller gummihjul forsynet med en kraftig ramme, der fortil bærer en stålplade (dozerbladet), som kan bevæges hydraulisk op og ned.

Der skelnes mellem følgende typer:

- Angeldozeren kan skråtstille bladet i forhold til kørselsretningen, således at materialet foran bladet dozes ud til siden.
- Bulldozeren er forsynet med et højt og bredt, noget konkavt formet dozerblad. Denne maskine anvendes foruden til jordflytning (50-70 m) også til andre formål som træfældning, rodoptagning og sideafgravning.
- Swampdozer er forsynet med særligt brede bæltter til anvendelse i *terræn* med mindre bæredygtige jordbundsforhold.
- Tilt-dozeren kan skråtstille bladet i lodret plan, således at bladet skærer med det ene hjørne. Dette anvendes f.eks. ved fremstilling af v-formede render.

drift

De samlede aktiviteter som sikrer et trafik anlægs funktionsduelighed med hensyn til *fremkommelighed*, sikkerhed og *miljø* samt dets tekniske standard svarende til ibrugtagningstidspunktet eller skærpede krav i nye eller reviderede *vejregler*.

For at opfylde disse mål deles aktiviteterne normalt i 4 grupper: reinvestering, vedligehold, reparation og drift.

- reinvestering
 De administrative, tekniske og udførelsesmæssige aktiviteter - normalt af meget stort omfang - der udføres med uregelmæssige tidsintervaller og som vil bibringe trafik anlægget en højere standard end den oprindelige. Som eksempler herpå kan anføres:
 - *sideudvidelse* af eksisterende *vej*
 - forstærkning af eksisterende bro til en højere standard end den oprindelige.
- vedligehold
 De administrative, tekniske og udførelsesmæssige aktiviteter, der enten vil bringe et element i et trafik anlæg tilbage til standarden på ibrugtagningstidspunktet eller skal imødegå kostbare følgevirkninger. Normalt tilstræbes det at opfylde evt. skærpede krav i nye eller reviderede *vejregler*. Som eksempler herpå kan anføres:
 Planlagte aktiviteter:
 - nye *asfaltbelægninger* (*slidlag* og forstærkninger) og herunder større affræsninger og reparationer i øvrigt
 - afstribning på nyudlagte *slidlag* og evt. *forstærkningslag* samt renovering af større eksisterende strækninger
 - fortovsrenovering
 - rabat- og grøfterrenovering
 - udskiftning af *fugtisolerings* og *vejbælgning*, ombygning af *kantbjælker* og forstærkning af *autoværn*.
 Uplanlagte aktiviteter:
 - aktiviteter initieret af *særeftersyn*
 - udbedring af skrånings- og dæmnings-skred
 - udbedring af sammenbrudte *afvandingssystemer*.
- reparation
 De administrative, tekniske og udførelsesmæssige aktiviteter - normalt af mindre omfang - der består af udbedring af et eller flere elementer uden at *vejen* bibringes en højere standard end den oprindelige. Som eksempler kan anføres:
 - mindre lappearbejder
 - mindre beton- og malingsreparationer
 - udbedring af skader på *vejudstyr* etc. som følge af påkørsel
 - mindre broreparationer.
- drift
 De administrative, tekniske og udførelsesmæssige aktiviteter, der efter ibrugtagning af et trafik anlæg, sikrer anlæggets funktionsduelighed. Som eksempler herpå kan anføres:
 Planlagte aktiviteter:
 - ressourceforbrug til driftspersonel og –midler
 - *vintertjeneste* for så vidt angår planlægning og kontakter, herunder evt. materielklargøring
 - oprensning af brønde, fejning og indsamling af affald

- græsslåning og pasning af beplantning
- drift af tekniske installationer
- fræsning af *sporkøringer* af mindre omfang
- rengøring af *færdselstavler* og *kantpæle*
- *reparation af slaghuller*
- *eftersyn* (regelmæssige).

Uplanlagte aktiviteter:

- fysisk udførelse af *vintertjeneste*
- *reparation af slaghuller*
- opretning af *afmærkning*
- mindre stribereparationer
- fjernelse af døde dyr
- behandling af ansøgninger og klagesager mv.

driftsherre

Myndighed eller organisation, der forestår *drift* (*reinvestering*, *drift*, *vedligehold* og *reparation*) af et trafik anlæg.

driftsudgift

Udgift til *drift* af et trafik anlæg, normalt pr. år.

drosselledning

Afvandingsledning fra et *regnvandsbassin*, der ved sin dimension og længde regulerer vandgennemstrømningen svarende til det fastlagte maksimale afløb fra bassinet.

dryprør

Rør, som afvander *drænlaget* (b) på oversiden af broers *fugtisolering*.

dræn

Porøst lag eller *drænledning* til afledning af vand i jord eller *vejbælægning*.

drænasfalt

Se *asfaltbælægning*.

drænkanal

Langsgående rende af *åben kunststofbeton* på broer, der afvander *drænlag* (b) til *dryprør*/broender.

drænlag

- Sideordnet betegnelse for *filterlag*.
Lag af *filtermateriale*, dels til afledning af vand fra mindre permeable materialer, dels til forebyggelse af vandtryk i impermeable materialer.
- Åben *asfaltbeton* udlagt i tyndt lag på en bro til afdræning af overside af *fugtisolering*.

drænledning

Se *ledning*.

drænrende

Udgravet rende for *dræn*.

drænrør

Rør, der i kraft af materiale, konstruktion eller samlemåde muliggør indsvivning af vand.

drænvand

Vand, der afledes af *drænrør* efter at have passeret gennem jord eller overbygningsmaterialer.

duktilitet

Den længde i cm, til hvilken et i en standardform udstøbt prøvelegeme kan strækkes under standardiserede betingelser.

dumper

Selvkørende, terrængående jordtransportmateriel forsynet med meget store gummihjul og stort lad med tip.

dybdeasfalt

En *vejbefæstelse*, der består af *asfalt* (a) i alle lag over *bundsikringslaget*.

dybdekomprimering

En *komprimering* af dybereliggende lag, der ikke kan komprimeres (nås) med normalt *komprimeringsmateriel*.

dybdelinje

- På en *vej* linje langs og gennem det dybeste punkt i *midtterrabet* eller gennem det dybeste punkt i råjorden under *midtterrabatten*.
- På en *bro* linje langs og gennem det dybeste punkt på belægningsoversiden (normalt beliggende ca. 0,5 m inden for *kantbjælken*) eller det dybeste punkt oven på brodækkets overside.

dybdeske

Se *gravemaskine*.

dynamisk model

Se *trafikmodel*.

dynamisk terminal

Busterminal, hvor *busser* kan anvises forskellige *holdepladser* alt efter behov og den aktuelle *kapacitet* på terminalen.

dynd

Jordart bestående af en blanding af organisk og mineralisk materiale.

dyreveksel

En af vildtlevende dyr dannet sti.

dyrkningsskråning

Skråning i forbindelse med vejanlæg med så lille hældning (*anlæg* (b) 8 á 10), at der kan dyrkes på den (se figur 1).

dysespreder

Se *glatførebekæmpelse*.

dyvel

- Armeringsjern, der indlægges vinkelret på *fuger* i *betonbælægninger* for at sikre, at sammenstødende plader forbliver liggende i samme plan.
- Almindelig betegnelse for tap, der inddrives halvt i hvert af to emner, som skal forbindes.

- c. Dorn til overføring af forskydningskraft i en *kompositkonstruktion*.

dækgrus

Handelsbetegnelse for grusmateriale til brug ved udfyldning og *vedligehold* af *makadam*.

dæklag

- a. Ældre sammenfattende betegnelse for et skærve- eller singelslag og et *slidlag*.
b. Beskyttende betonlag uden på indstøbte armeringsjern.

dæksten

Sten, der dækker og beskytter oversiden af en *støttefløjmur* eller *kantbjælke* på en bro.

dæmningsfod

Skæringslinje mellem omgivende *terræn* og dæmnings-skråning.

døgntrafik

Døgntrafik opdeles normalt i:

- Årsdøgntrafik (ÅDT) beregnes som 1/365 af årets samlede trafik, der passerer et vejtærprofil.
- Månedsdøgntrafik beregnes som den gennemsnitlige døgntrafik i en given kalendermåned.
- Hverdagsdøgntrafik beregnes som den gennemsnitlige døgntrafik på hverdage uden for sommermånederne juni, juli og august.
- Julidøgntrafik beregnes som den gennemsnitlige døgntrafik i juli måned.

effektivt vandindhold

Se *beton*.

eftergivelig mast

Se *mast*.

eftergivelig stander

Se *mast*.

eftergiveligt autoværn

Se *autoværn*.

eftergrønt

Trafikteknisk udtryk for et system, der indebærer, at *signalgrupper* for den ene af to over for hinanden liggende *tilfarter* bibeholder grønt lys efter det fælles grønne lys.

efterløber

Materiel til udsprengning af *glatførebekæmpelsesmidler* på *færdselsarealer*, efterspændt et *køretøj*.

efterspændt beton

Se *spændbeton*.

efterspørgselsstyring

Tiltag, der påvirker transportbehovet, fordelingen af trafik på tid og sted og valget af transportform. [NVF 2]

eftersyn

Besigtigelse af et trafik anlæg dels for at sikre at det fungerer efter hensigten dels for at vurdere hvilke undersøgelser der skal iværksættes med henblik på at få fastlagt skadesårsager og – omfang og dermed grundlag for kommende års drifts- og vedligeholdelsesudgifter.

Der findes 3 typer eftersyn:

- rutinemæssigt eftersyn (veje)/løbende eftersyn (broer) Regelmæssig registrering (eller afhjælpning på stedet) af forhold, der påvirker trafikikkerheden, *miljøet* eller økonomien (driftseftersyn).
- periodisk eftersyn (veje)/generaleftersyn (broer) Regelmæssig systematisk vurdering af synlige elementer i et trafik anlæg for at få et grundlag for kommende års vedligeholdelsesudgifter.
- særeftersyn Systematisk detaljeret undersøgelse af udvalgte elementer i et trafik anlæg for at få fastlagt skadesårsag og –omfang og dermed grundlag for kommende års vedligeholdelsesudgifter. Udføres som følge af konstaterede væsentlige skader ved de øvrige eftersyn.

ekspansionsfuge

Se *fuge*.

ekspropriationsforretning

Møde mellem *ekspropriationskommissionen* og berørte lodsejere, brugere og rettighedshavere, hvor kommissionen foretager ekspropriation og fastsætter erstatningen for det ekspropriative indgreb, der er besluttet ved en *besigtigelsesforretning*. (Statsekspropriationsloven). Se også *åstedsforretning* [V].

ekspropriationskommission

Kommission, der i henhold til statsekspropriationsloven har to hovedopgaver:

1. *besigtigelsesforretninger* og
2. *ekspropriationsforretninger*.

Kommissionen består af 5 medlemmer: Kommissarius, der er formand, to medlemmer der er udpeget af Trafikministeren, to medlemmer der er udpeget af det amt, hvori anlægsprojektet ligger. Endelig skal den kommune, i hvilken projektet ligger, udpege en delegeret, der har taleret, men ikke stemmeret.

ekstern afvanding

Afskærende ledninger til opsamling af vand fra dræn- og *afvandingssystemer* samt bortledning af *topografisk afstrømning* til *recipient*.

ekstrauheld

Se *trafikuheld*.

elastisk fuge

Se *fuge*.

elastisk fugemasse

Fugemasse, som i sin sluttetilstand har gummiagtig karakter.

elastomere

Højmolekylære materialer, som ved en vulkanisationsproces kan ændres fra en termoplastisk tilstandsform med lineær struktur (se *termoplast*) til en elastisk tredimensionel molekylstruktur, hvor de lineære molekyler er forbundet med tværbindinger.

element

Forkortet skrivemåde for eksempelvis *afvandingselement*, *færdselement*, *linjeføringselement*, *længdeprofilelement* eller *tværprofilelement*.

elementvurdering

Bedømmelse af et element i et trafik anlæg ved hovedeftersyn/*generaleftersyn* – ofte beskrevet ved tilstandskarakterer – og af behov for *særeftersyn*.

elevatorscraper

Se *scraper*.

E-modul

Mål for de elastiske egenskaber af en *vejs underbygning* (a) eller af materialelag i en *vejbefæstelse*. Anvendes som en elasticitetskoefficient ved beregninger af *spændinger* og deformationer i en *vejs over- og underbygning* (a).

emulgator

Stof, der anvendes i forbindelse med emulsionsfremstilling for at lette emulgeringen og for at gøre *emulsionen* holdbar. Emulgatoren findes dels opløst eller som kolloid i *emulsionen*, dels som et stabiliserende lag på de emulgerede dråber.

emulsion

Et system af to væsker, hvoraf den ene er fordelt som dråber i den anden. Processen, hvor vand og *bitumen* skilles,

kaldes *brydning*. Herved udskilles *bitumen*. Processens hastighed kan variere. Der findes tre typer, hvoraf kun den sure emulsion anvendes i Danmark:

- anion emulsion/basisk emulsion
Emulsion, hvis partikler er negativt ladede. Den negative ladning skyldes emulgatoren. Den vandige fase er basisk.
- kationemulsion/sur emulsion
Emulsion, hvis partikler er positivt ladede. Den positive ladning skyldes *emulgatoren*. Den vandige fase er sur.
- modificeret emulsion (specielemulsion)
Emulsion, hvis egenskaber er ændret ved at iblande forskellige tilsætningsstoffer til *bitumen* (f.eks. *polymer*).

emulsionsbeton

Blanding af fugtigt stenmateriale og stabil *bitumenemulsion* med tilsætning af *filler* (a).

endetip

Se *jordarbejde*.

endeunderstøtning

Se *understøtning*.

energiækvivalent lydtrykniveau

Se *lydtrykniveau*.

eneuheld

Sideordnet betegnelse for *singleuheld*.
Trafikuheld, hvor kun ét køretøj og ingen øvrige *trafikanter* er involveret.

Englergrad

En viskositetsenhed, der anvendes, når *viskositeten* måles i Englerviskosimeteret.

Englerviskositet

Englerviskositeten er forholdet mellem den tid, som et givet volumen af en væske er om at løbe ud gennem en åbning under standardiserede forsøgsbetingelser, og den tilsvarende udløbstid for destilleret vand ved 20°C.

enkeltledningssystem

Afvandingssystem, hvori overflade- og *drænvand* tilledes samme *ledning*.

enskornt materiale

- a. Geologisk og geoteknisk betegnelse for et materiale med lavt *uensformighedstal*, normalt mindre end 2.
- b. Vejteknisk betegnelse for et materiale med lavt *uensformighedstal*, normalt mindre end 3.

ensrettet kørebane

Kørebane, på hvilken trafik er tilladt i kun én retning.

entreprise

Et arbejde eller en leverance i henhold til aftale/kontrakt.

épuréasfalt

Sideordnet betegnelse for *Trinidadépuré*.
Trinidadasfalt, hvorfra man har fjernet vand og urenheder.

erhvervsfrekvens

Antallet af erhvervsaktive inden for en vis befolkningsgruppe i forhold til den totale folkemængde inden for samme gruppe.

erhvervstrafik

Trafik, hvor mindst et af turendepunkterne er erhvervsorienteret. Bolig-arbejdsstedstrafik indgår ikke heri.

etplanskryds

Se *vejkrydstype*.

Eurocode

Fælleseuropæisk *standard* (b) for beregning af konstruktioner.

europaveje

Overordnet, internationalt rutevejnet fastsat af ECE efter aftale med medlemslandene.

E-vej

Se *europaveje*.

exceptionelle værdier

Projekteringsværdier, som ligger uden for de normale minimums- og maksimumsværdier. Benyttes hvis andre hensyn bør veje tungere end de rent vej- eller trafiktekniske.

facadeløs vej

Vej uden adgang fra ejendomme, *private veje*, *stier* eller *private fællesveje*.

fald

Forkortet betegnelse for *længdefald* eller *tværfald*.

faldlod

Deflektometer, hvor en dynamisk kraft fremkaldes af et lod, som falder på en fjedrende anordning.

farligt gods

Stoffer og genstande, som ikke må transporteres ad *vej* eller med jernbane, eller som kun må transporteres på visse betingelser i henhold til de til enhver tid gældende regler. (Efter Bekendtgørelse 665 af 18/8/1999)

Farligt gods er oplistet i bilag A og B til Europæisk konvention om international transport af farligt gods ad *vej* (ADR) og underskriftsprotokol. KON 11400 af 30/09/1957. [NVF 3]

fartdæmper

Fysisk, visuel eller elektronisk foranstaltning på en *vej* eller en *sti*, udført for at dæmpe *trafikanter*s hastighed. [WRA 2]

fartskriver

Instrument, som via forbindelse med hastighedsmåler automatisk optegner en grafisk fremstilling af et *køretøjs* hastighed som funktion af tiden. [NVF 3]

fase

- Tidsrum, hvori mindst ét *hovedsignal* viser grønt lys og ingen grønne lys tændes eller slukkes i *signaler* (b), der regulerer den kørende trafik.
- Trin i et projektføreløb fra planlægning til *drift*, hvor detaljeringen af projektet opbygges trinvis. Processen er opdelt i en række faser (for-, skitse- og detailprojektering, udførelses- og driftsfase), der hver især afsluttes med et anskueliggørende materiale, som er grundlaget for det mere detaljerede arbejde i den efterfølgende fase.

faskantsten

Granitsten med rektangulær hovedflade og affaset forkant, og de typiske dimensioner b: 17 cm, l: 90-200 cm, h: 25-33 cm. Synonymt med affaset *kantsten*.

faskine

- Afvandingskonstruktion* bestående af et permeabelt materiale for afledning af vand til undergrunden.
- Knippe af grene til sikring af vandløbssider eller til fundering af *veje*.

fast bund

Jordberegningsteknisk udtryk for den flade, der nedadtil begrænser blødbundsmasserne.

fast genstand

Genstand, som kan udgøre fare for *personskade* ved påkørsel (se figur 9).

fast mål

Et indbygget materiales lagtykkelse eller rumfang efter en foreskrevet *komprimering*.

faunabro

Se *faunapassage*.

faunapassage

Forbindelse af områder på to sider af et trafik anlæg, etableret med henblik på at lette dyrs passage af anlægget. Kan være udført som en over- eller en *underføring* eventuelt med samtidig vandløbsunderføring.

faunaunderføring

Se *faunapassage*.

fed belægning

Bituminøs belægning med et så højt bindemiddelindhold, at dette kan give anledning til *svedning* eller *instabilitet*.

fejlkilometer

Det antal meter afstanden mellem to kilometerpæle afviger fra 1000 m.

feltbredde

Den frie bredde som er nødvendig for at et *køretøj* på *fri strækning*, eller en fodgænger på et *fortov* eller en *sti*, kan færdes rimelig sikkert og bekvemt. Feltbredden består af bredden af det pågældende *køretøj* eller gående plus et *bevægelsesspillerum*.

fikspunkt

Opmålingspunkt, som er varigt afmærket og koordinatsat (*planfikspunkt*) og/eller koteret (*højdefikspunkt*).

fikspunktskitse

Skitse, der angiver, hvorledes et *fikspunkt* er afmærket, nummereret og indmålt. Koordinater og nordpil er ligeledes angivet.

fiktiv strækning

Strækning i et *beregningsnet* for trafikplanlægning, som ikke repræsenterer en konkret *vejstrækning* (a).

filler

Fint materiale, som bruges til at tilsætte en kornet blanding for at opfylde dens klassificering. [WRA 1]

- Betontechnisk betegnelse for cement, *flyveaske*, mikrosilica og *tilslag* med *kornstørrelse* mindre end 0,25 mm.
- Vejteknisk betegnelse for den del af et mineralsk materiale, der passerer en *sigte* med *maskevidde* 0,063 mm.
- Handelsbetegnelse for finkornet mineralsk materiale, der hovedsagelig består af korn mindre end 0,063 mm.

filtergrus

Filtermateriale bestående af *grus* (a) med en afpasset *kornkurve*, som sikrer stor *permeabilitet*.

filterkriterium

Kriterium for *filtermaterialers* sammensætning.

filterlag

Sideordnet betegnelse for *drænlag* (a).

Lag af *filtermateriale*, dels til afledning af vand fra mindre permeable materialer, dels til forebyggelse af vandtryk i impermeable materialer.

filtermateriale

Materiale bestående af *sten*, *grus* (a), *sand* (b), mineraluld eller fibervæv, som sikrer stor *permeabilitet*.

finfraktion

- Den del af et stenmateriale i et *bituminøst* belægningsmateriale, der er mindre end 2 mm.
- Fraktion* af materiale i ubundne belægninger eller *beton* med øvre grænse på 4 mm.

firevejskryds

Se *vejkrydstype*.

fjendtlige signalgrupper

Signalgrupper for *trafikstrømme*, som af sikkerhedsmæssige grunde ikke må mødes i det signalregulerede område.

fjendtlige trafikstrømme

Trafikstrømme, som af sikkerhedsmæssige grunde ikke må mødes i det signalregulerede område.

flammepunkt

Den laveste temperatur, ved hvilken et stof under definerede forsøgsbetingelser afgiver en dampmængde af en sådan størrelse, at det luftblandede dampslag over overfladen efter antændelse danner en flamme, der slukker umiddelbart derefter.

flaskehals

En *vejstrækning* (a) eller et *vejkryds*, hvor efterspørgslen overskrider *kapaciteten*. [NVF 2]

fleksibelt autoværn

Se *autoværn*.

fletning

Sammenfattende trafikteknisk udtryk for *indfletning*, *udfletning*, *sammenfletning* og *vekselfletning*.

flettelængde

Den længde, der er nødvendig for at afvikle en *fletning* af to *trafikstrømme*.

flettepligt

Se *vigepligt*.

flettestrækning

Den strækning, der er til rådighed for *fletning* af to *trafikstrømme* (se figur 5).

flisede korn

Korn, hvor forholdet mellem bredde og tykkelse er større end 2.

flisethedsindeks

Se *kornform*.

flisethedstal

Mål for forholdet mellem gennemsnitsbredde og gennemsnitstykkelser af kornene inden for en snæver *fraktion* (a).

fluxbitumen

Bitumen, hvis *viskositet* er reduceret ved tilsætning af en fluxolie.

fluxning

Tilsætning af olie til en *bitumen* for at opnå varig blødhed.

flydeevne

Et materiales eller en konstruktions evne til at deformeres plastisk under tilnærmelsesvis konstant last, uden at der indtræffer materialebrud.

flydegrænse

Det *vandindhold* i procent af tørstofmængden, hvor en jordart går fra plastisk til flydende tilstand.

flyfotogrammetri

Se *fotogrammetri*.

flyover

Bro, der niveaufrit forløber over en stærkt trafikeret forbindelse eller tæt bebygget område.

flyveaske

Finkornet forbrændingsrest transporteret med røggasser og udskilt ved rensning af disse, eksempelvis fra kulfyrede kraftvarmeværker.

fløjmur

Afsluttende konstruktionselement ved endevederlag, *genemløb* og andre *bygværker* som støtte for og erosionsbeskyttelse af bagvedliggende jordmasser.

fodflange

Sideordnet betegnelse for *fodplade*.

Vandret plade til at fastgøre *vejudstyr* til fundament/konstruktion.

fodgængerfelt

Den del af *vejen*, som er bestemt for gående ved passage over *kørebane* eller *cykelsti*, og som er særligt afmærket (se figur 2, 3 og 4).

fodgængerområde

Område, hvortil kun fodgængere har adgang, eller hvor både fodgængere og kørende *trafikanter* har adgang, men hvor færdsel skal ske på de gåendes betingelser. Fodgængerområder kan f.eks. være *gågader*, *opholds- og legeområder*, *fællesstier*, *gangstier*, *fortove*, *overkørsler* over *fortove* eller *fodgængerfelter*.

fodgængersignal

Gadesignal eller *lydsignal* kun beregnet for fodgængere.

fodplade

Sideordnet betegnelse for *fodflange*.

Vandret plade til at fastgøre *vejudstyr* til fundament/konstruktion.

forbindelsesanlæg

To- eller flerplanskryds, hvor de krydsende *veje* udelukkende er forbundet med *forbindelsesramper* (se figur 6).

forbindelsesrampe

Se *rampe* (a).

forbindelsesstrækning

Strækning til udveksling af trafik mellem skærende *veje* i to planer.

forbrændingsslagge

Se *slagge*.

forbrændt materiale

Asfalt (a), hvor *bindemidlet* er beskadiget ved overophedning.

forbudstavle

Se *færdselstavle*.

fordelerring

Tilslutningsanlæg, hvor den underordnede *vej* og *ramperne* (a) er forbundet ved hjælp af én *rundkørsel* (se figur 7).

fordelingsrampe

Rampe (a) langs en gennemgående *kørebane*, men adskilt fra denne, som samler og fordeler den ind- og udsvingende trafik via *indfletninger* og *udfletninger*.

forebyggende vedligehold

Vedligehold udført for at imødegå skader i at opstå.

forgrening

Vejknudepunkt i ét plan, hvor en *ensrettet kørebane* opspaltes i to *ensrettede kørebaner*.

foringsrør

- Rør i *spændbeton*, se *spændbeton*.
- Rør under *vej* hvor igennem trækkes *forsyningsledning* for f.eks. gas, vand eller olie.
- Geoteknisk udtryk for udvendigt beskyttelsesrør om borerør for f.eks. udtagning af *jordprøver* eller forsyningsboring for vand, olie eller gas.

- Funderingsteknisk udtryk for nedrammet, -spulet eller vibreret stålør, der udgraves indvendigt, og enten bruges som forskalling for betonfunderingspæl eller trækkes op under successiv in situ støbning af betonpæl.

forkonsolideret ler

Ler, der er konsolideret af belastninger eller kapillarspændinger, der er større end de aktuelle. Dansk moræneler er i reglen forkonsolideret af istidens store ismasser.

forkrøppet stander

Se *mast* (se figur 14).

formindeks

Se *kornform*.

forsat kryds

Se *vejkrydstype* (se figur 8).

forsegling

- Tætning af en overflade ved udsprøjtning af et tyndt-flydende *binde- og/eller klæbemiddel* eventuelt i forbindelse med *afdækning* med finkornet stenmateriale.
- Tætning af overfladerevner og *krakeleringer*.

forsinkelse

- Afvandingsteknisk udtryk for fænomen, der optræder, når afløbstiden gennem et afløbssystem er længere end tiden for det dimensionsgivende regnskyl.
- Tillægsrejsetiden sammenlignet med rejsetiden ved *fri trafikafvikling*. [NVF 2]

forskudt vipning

Se *vipning*.

forskydningsspænding

Se *spænding*.

forspænding

Påføring af indre kræfter mellem komponenter i en konstruktion, eksempelvis mellem armering og *beton* i en spændbetonkonstruktion med det formål – ved samvirken med de ydre kræfter – på et eller flere væsentlige punkter at opnå en gunstigere spændings- eller deformationstilstand, end hvis de ydre kræfter virkede alene.

forspændt beton

Se *spændbeton*.

forstærkningsbelægning

Et eller flere *forstærkningslag* udlagt på en eksisterende *vejbelægning*.

forstærkningslag

Ethvert lag, der udlægges med det formål at forøge en eksisterende *vejbefæstelses bæreevne* (a).

forståelseshandicappet

Person, der på grund af læsevanskeligheder, psykiske handicaps og lignende, har vanskeligt ved at orientere sig og forstå informationer.

forsyningsledning

Se *ledning*.

forsænket kantsten

Kantsten, som af hensyn til let passage har lille *kantstensopspring*.

fortov

Del af en *vej* bestemt for fodgængere og adskilt fra *kørebane* og eventuel *cykelsti* (se figur 2, 3, 4 og 9).

forvarslingstavle

Se *vejvisningstavle*.

fotogrammetri

Læren om måling i fotografier optaget med et målekamera. Der skelnes mellem:

- flyfotogrammetri, som er læren om måling i fotografier optaget med et målekamera fra fly. Flyfotogrammetri anvendes til at producere geodætiske og tekniske kort med tilhørende *terrænmodeller*. Kort og højdemodeller registreres ved stereoskopisk måling af billederne. I de senere år er teknologien gået i retning af brug af digitale billeder, hvor der er tale om digital flyfotogrammetri.
- terrestrisk fotogrammetri med anvendelse af fotografier taget fra kamerastationer på jorden.

fotokroki

Flyvefoto (som regel forstørret), der anvendes som udtegningsgrundlag med markering af punkter og linjer, der ønskes udtegnet.

fotomosaik

Ikke målfast afbildning sammensat af flere, eventuelt forstørrede flyvefoto.

frafart

Vejstrækning (a), som fører trafikken ud fra et *vejkryds* (se figur 4 og 5).

fragmentering

Opsplitning af *biotoper* eller *habitater* med det resultat, at størrelsen reduceres og afstanden øges mellem egnede levesteder. Trafikanlæg og opdyrkning af naturområder er typiske årsager til fragmentering.

fraktil

En konstant, som deler en *population* således, at en given brøkdel er mindre end fraktilen. Eksempelvis vil 10% af en *populations* værdier være mindre end 10%-fraktilen.

fraktion

- Den del af et materiale, som tilbageholdes på én *sigte*, og passerer den nærmeste større *sigte* ved en *sigteanalyse* karakteriseret ved *maskevidderne* i de to nævnte *sigter* (fraktionsgrænserne).

- For materialer under 0,063 mm træder sedimentation normalt i stedet for *sigtning*.

frakørsel

- Vejknudepunkt*, hvor trafikken på en gennemgående *kørebane* kan foretage *udfletning* til en *kørebane* (et *kørespor*), der grener af fra en gennemgående *kørebane*.
- Almindeligt anvendt betegnelse for en *frakørselsrampe*.

frakørselsrampe

Se *rampe* (a).

frakørselstavle

Se *vejvisningstavle*.

fremkommelighed

Udtryk for kvaliteten af trafikafviklingen på en *vej* eller *sti*, primært i form af *rejsehastighed*. [NVF 3]

fremskæring

Stedfæstelse af et punkt ved vinkelmåling i to kendte punkter.

fri afstand

Afstand fra *kørebane-/nødsporskant* til *faste genstande* (se figur 9).

- Den frie afstand fra *kørebane-/nødsporskant* til brounderstøtning skal være mindst 0,50 m + W, hvor W er autoværnstypens arbejdsbredde.
- Den frie afstand fra cykelstikant til sidebegrænsning skal være mindst 0,30 m.

fri bredde

Bredde, som er til disposition for færdsel, f.eks. mellem sideforhindringer (se figur 9).

fri frembygning

Konstruktionsmetode, hvorefter en kontinuerlig brooverbygning fremstilles ud fra en pille successivt til hver side ved at tilføje element efter element, indtil der opnås forbindelse med den udkragede arm fra det foregående afsnit. Processen gentages herefter fra den følgende pille.

fri højde

Den højde over *færdselsarealet*, under hvilken der ikke findes hindringer for trafikken. Ved *afmærkning* tages der hensyn til en vis reservehøjde på grund af sne, fremtidig belægningsforøgelse og lignende. Den fri højde måles lodret over *tværprofilelementerne* (se figur 9).

fri opstilling

Opmålings- og afsætningsmetode, hvor *landmålingsinstrument* placeres frit i *terrænet*, og hvor placeringen bestemmes ved *tilbageskæring* til signalerede *fikspunkter*. Opmålingen og *afsætningen* foregår polært eller ved *fremskæring* fra to frie opstillingspunkter.

fri strækning

Vejstrækning (a) uden *knudepunkter*, dvs. at der ikke kan forekomme trafik, der kører til eller fra eller som krydser strækningen.

fri trafikafvikling

En *trafikstrøm*, som består af frie *køretøjer*, dvs. *køretøjer* som er upåvirket af andre *køretøjer* og derved har fuld frihed til at manøvrere.

friareal

Den del af *arealbehovet* for et *køretøj* i bevægelse, som ligger uden for *sporarealet* (a), og som er begrænset af de kurver, der beskrives af de yderste karosseripunkter.

frisk beton

Se *beton*.

frikoefficient

Modstand i berøringsfladen mellem et *køretøjs* dæk og en *vejbælgning*. Frikkoefficienten er afhængig af *vejbælgningens* og dækkets tilstand samt *hastigheden* mellem disse foruden vejrliget og årstiden under måling.

frikionsmateriale

Jordart, hvis forskydningsstyrke fortrinsvis stammer fra gnidningsmodstanden mellem kornene, der bl.a. afhænger af de ydre kræfter.

fritrumsprofil

Tværsnitsareal over *færdelsareal* og *rabatter*, som trafikken skal kunne bevæge sig inden for og hvor der ikke findes nogen for trafikken hindrende objekter, der ikke kan demonteres (se figur 9).

frontmur

Skrå eller lodret mur, der støtter en jordskråning og hindrer erosion.

frostfarlig jord

Almindelig anvendt betegnelse for jord, hvori der om vinteren er risiko for dannelse og vækst af *islinser*.

frosthævning

Hævning af jord, *vejbefæstelser* og *bygværker* som følge af isdannelse i jorden. Porevandets omdannelse til is giver kun anledning til ubetydelige hævnings. De væsentligste hævnings skyldes fremkomsten af linseformede *islag*, der vokser i samme retning, som varmen føres bort.

frostsikkert materiale

Jord med en *kornkurve*, der forhindrer dannelse og vækst af *islinser*.

frostskade

Fællesbenævnelse for frostsprængning og frosthævnings-skade.

Frostsprængninger optræder f.eks. som afskallinger i overfladen af betonkonstruktioner eller asfaltslidlag forårsaget af frysning af vand i *betonens* porer eller i *asfaltbelægnings* lagdeling.

Frosthævnings-skader omfatter revner og andre skader i *vejbælgninger* hidrørende fra uensartede *frosthævninger* i *underbunden* og *ubundne lag* i *vejbefæstelsen*.

fuge

Adskillelse mellem konstruktionselementer i broer og *vejbælgninger*.

I broer og *vejbælgninger* indlægges normalt fuger for at tillade relative bevægelser mellem forskellige materialer på grund af temperaturændringer eller *svind* og *krybning* af *beton*.

- I *betonbelægnings* benævnes fuger efter formål og beliggenhed:
 - Ekspansionsfuger har til formål at muliggøre såvel udvidelse som sammentrækning og vinkelændring af de ved fugen sammenstødende betonplader, således at *blowups* og uregelmæssige revner forhindres.
 - Kontraktionsfuger har til formål at muliggøre sammentrækning og vinkelændring af de ved fugen sammenstødende betonplader, således at uregelmæssige revner forhindres.
 - Længdefuger er fuger indlagt på langs i *betonbelægnings* mellem de enkelte *kørespor* og udføres normalt som vinkelændringsfuger.
 - Tværfuger er fuger indlagt på tværs i *betonbelægnings*. Tværfuger udføres oftest som kontraktionsfuger.
 - Vinkelændringsfuger har alene til formål at muliggøre vinkelændring af de ved fugen sammenstødende betonplader, således at uregelmæssige revner forhindres.
- På broer indbygges fugekonstruktioner, der kan være nødvendiggjort af konstruktionens statisk virkemåde. Der skelnes mellem tre fugetyper, der under alle forhold sikrer dels at trafikken kan foregå uhindret og dels vandtæthed under alle forhold (sædvanligt krav i DK):
 - dilatationsfuge
Fuge, der kan optage større bevægelser, primært forårsaget af temperaturændringer, men også bevægelser fra *svind* og *krybning* i betonkonstruktioner. For broer indbygges ved dilatationsfuger sædvanligvis normalt fugekonstruktioner, der sikrer, at trafikken kan foregå uhindret henover fugen samt sikrer vandtæthed, hvilket er et normalt krav for danske forhold.
 - elastisk fuge
Fuge til optagelse af mindre differensbevægelser mellem materialer med forskellige temperaturudvidelseskoefficienter, f.eks. mellem brobelægning og *kantbjælke* på bro udført som udstøbt *elastisk fugemasse*, f.eks. *bitumenfugemasse*, i en reces i *slidlaget*.

- mekanisk fuge
Fugekonstruktion udført ved hjælp af indstøbte ståldele og elastomerprofiler. For fuger med store bevægelser indbygges større bærende udtrækskonstruktioner i stål.
- stenfyldt fuge
Fugekonstruktion udstøbt med *stenfyldt fugemasse* til at optage mindre bevægelser. Fugen opbygget i en udsparring i belægningen ved lagvis udlægning af *sten*, udfyldning med *bitumenfugemasse* samt *komprimering*.

- I *brolægning* indlægges fuger mellem de enkelte belægningssten.

fugebånd

- a. Bånd – sædvanligvis *bituminøst* – der indstøbes for at tætnesamlinger i *vejbælægninger*.
- b. Bånd – sædvanligvis af korrugerede gummiprofiler – der indstøbes for at tætnes i støbeskel på betonkonstruktioner.

fugemasse

Materiale anvendt til at udfylde og tætnes *fuger*, og som er i stand til at optage mindre relative bevægelser mellem konstruktionsdele. Der skelnes mellem følgende typer:

- kemisk hærdende fugemasser, der opdeles i følgende normalt forekommende typer:
 - elastiske fugemasser, der påføres koldt og bevarer elastiske egenskaber efter udfyldning, men som normalt er mindre elastiske end bitumenfugemasser
 - plastiske fugemasser, der påføres koldt og bevarer plastiske egenskaber efter *hærdning (a)*.
- smeltbare fugemasser, der opdeles i følgende normalt forekommende typer:
 - bitumenfugemasse
Smeltbar fugemasse, fremstillet ved modificering af *bitumen* med andre stoffer, f.eks. gummipulver eller kunststof og udstøbt i en *reces*.
 - stenfyldt fugemasse
Fugemasse opbygget i udsparring i belægning ved lagvis udlægning af enskornede bituminerede *sten*, udfyldt med smeltet bitumenfugemasse og komprimeret og som anvendt i eller langs *dilatationsfuger* og ved revnereparation.

fugetætningsprofil

Gummiprofil presset ind i en *fuge* for at tætnes denne. Kan undertiden anvendes i stedet for *fugemasse*.

fugtisolerung

Et lag bestående af et materiale eller en kombination af flere materialer, der sammen udgør en impermeabel membran, som beskytter et brodæk mod indtrængning af vand og tørsalte.

fugtsaltning

Bekæmpelse af glat føre på *færdselsarealer* ved anvendelse af salt (natriumklorid), der befugtes med en saltopløsning, normalt med en 23% saltopløsning.

fuld trafikstyring

Et *trafikstyret signalanlæg* med *detektorer* i alle *tilfarter*.

fuld vipning

Se *vipning* (se figur 15).

funktionskrav

Krav til en konstruktion udtrykt ved de egenskaber, som den skal besidde. Funktionskravbegrebet omfatter såvel hele konstruktionen som de enkelte komponenter og delmaterialer.

funktionsprøvning

Metode til at undersøge om *funktionskrav* er opfyldt.

fysisk planlægning

Planlægning af anvendelsen og udformningen af vore fysiske omgivelser.

fældningsbassin

Bassin til sikring af fornøden udfældning af opslemmet materiale inden udledning af vand til en *recipient*.

fællessti

Sti for både cyklister og gående, uden fysisk adskillelse af de to grupper.

fællessystem

Afvandingsystem, hvor spildevand, herunder *overfladevand* samt *drænvand* føres i samme *ledning*. [WRA 1] [CEN 1]

færdigvejselement

Tværprofilelement i *færdigvejsoverfladen*.

færdigvejsoverflade

Overfladen af den færdiganlagte *vej* ud til dennes skæring med det oprindelige *terræn*.

færdigvejsterrænkant

Linje langs *vejen*, dannet ved skæring mellem *færdigvejs-overflade* og *terræn* (uden for *kronkant* og *afvandingskonstruktion*) (se figur 1).

færdigvejstværprofil

Færdigvejsoverfladens skæring med en *tværsnitsplan*.

færdselsareal

Areal i *færdigvejsoverfladen* bestemt for færdsel.

færdselselement

Areal bestemt for én eller flere færdselsarter.

færdselshandicappet

Fællesbetegnelse for personer med nedsat funktionsevne, som stiller særlige krav til indretningen af det fysiske *miljø*. Omfatter hovedsageligt *bevægelseshæmmede* og synshandicappede, men i visse tilfælde også hørehæmmede og *forståelseshandicappede*.

færdselssøm

Anordninger til montering på eller til nedfældning i kørebaneoverfladen og forsynet med en eller flere *retro-reflektorer*.

færdselstavle

Fællesbenævnelse for advarselstavler, forbudstavler, oplysningstavler, herunder områdetavler og undertavler, påbudstavler, vigepligtstavler.

- Advarselstavler angiver fare, som vanskeligt kan forudses af *trafikanterne* eller er væsentlig større end *trafikanterne* må forvente.
- Forbudstavler angiver særlige forbud.
- Oplysningstavler angiver andre forhold af færdselsmæssig betydning. Områdetavler afgrænser et område med særlige færdselsregler.
- Påbudstavler angiver særlige påbud.
- Undertavler er anbragt under en *hovedtavle* og med tekst, tal eller symbol præciserer, indskrænker eller udvider *hovedtavlens* betydning.
- Vigepligtstavler angiver vigepligtsforhold.

færdselsuheld

Officiel betegnelse for *trafikuheld*.

førerstøtte

Assistance til føreren (i *køretøjet*) med henblik på at lette navigation og manøvrering af *køretøjet*.

førgrønt

Trafikteknisk udtryk for et system, der indebærer, at *signalgrupper* for den ene af to over for hinanden liggende *tilfarter* viser grønt lys før den anden.

førspændt beton

Se *spændbeton*.

førsteårsbenefit

Besparelser i *trafikantomkostninger* og *driftsudgifter* i det første år efter et *anlægs* (a) ibrugtagning.

førsteårsforrentning

Forholdet mellem nettobesparelser i åbningsåret og de til åbningsåret diskonterede omkostninger for anlægsprojektet.

fårefodstromle

Se *komprimeringsmateriel*.

gabion

Erosionsbeskyttelse udført af kurv af ståltråd fyldt med *sten*.

gadeinventar

Betegnelse for inventar, der placeres på eller opsættes langs gade, på torve og pladser og lign. og som bl.a. tjener en række ikke-trafikale formål. Omfatter bl.a.:

- affaldsspande
- belysning
- beplantning
- blomsterarrangementer
- borde
- bænke
- cykelstativer
- hundetoiletter
- legeredskaber
- lette kioskbygninger
- lænemøbler
- læskærme
- parkometre/parkomater
- pissoirer
- plakatsøjler
- postkasser
- skilte
- standere
- steler
- telefonbokse
- udsmykning (vandkunst, skulpturer o.lign.).

gadesignal

Signalanlæg, der anvendes til at regulere trafikken ind i *vejkryds* og over *fodgængerfelter*.

galgestander

Se *mast*.

gangbane

Sammenhængende del af gangarealet som af hensyn til *bevægelseshæmmede* og synshandicappede, bør friholdes for *gadeinventar*, udstillinger og andre forhindringer.

gangbro

Bro specielt anlagt for fodgængere.

gangsti

Sti langs *vej* eller i egen *tracé* beregnet for fodgængere, og adskilt fra eventuel *kørebane* og *cykelsti*.

garantiperiode

Ældre betegnelse for *mangelsansvarsperiode*.

genanvendelse

Fornyet anvendelse af et materiale efter en større bearbejdning. Materialet er ikke genkendeligt efter bearbejdningen. Se tillige *genbrug*.

genbrug

Fornyet anvendelse af en genstand ved en simpel proces. Genstanden er formgenkendelig efter rensning mv.

Genbrug af asfaltmaterialer

Her skelnes mellem tre hovedanvendelser:

- genbrug på vej
Opvarmning, oprivning, blanding og genudlægning af en eksisterende *asfaltbelægning*. Under blandingen til-sættes eventuelt *bitumen*, stenmateriale eller frisk *asfalt* (a) for at opnå de ønskede materiale- og overfladeegenskaber.
- genbrug på værk
Opfræsning af en eksisterende *asfaltbelægning* og transport til et asfaltværk til knusning og sortering med henblik på senere anvendelse.
- anden genbrug
Ophuggede/opfræsede asfaltmaterialer genbruges efter knusning og evt. sortering på værk.

Øvrige vejmaterialer

Som eksempler kan anføres:

- *beton* (knust)
- betonarmering og jern/stål i øvrigt
- tavler og *standere*
- *kantsten* og fliser, herunder øvrige belægningsmaterialer fra gangarealer og pladser
- dele fra belysnings- og *signalanlæg*.

Materialer fra sektorer uden for vejsektoren anvendt i vejsektoren. Som væsentlige eksempler kan anføres:

- *flyveaske*
- *slagge*
- jord fra mindre forurenede *rabatter* og fra anlægsdepoter
- flis
- halm.

genbrug på vej

Se *genbrug*.

genbrug på værk

Se *genbrug*.

generaleftersyn

Se *eftersyn*.

gennemfald

Den del af et kornet materiale, der ved *sigtning* passerer en given *sigte*.

gennemfaldsprocent

Vægtprocent af et kornet materiale, der passerer en *sigte*.

gennemfartsspor

Kørespør i et *vejkryds* beregnet for *trafikanter*, der kører ligeud (se figur 2).

gennemkørende trafik

Del af en *trafikstrøm*, som hverken har start eller mål i det område, som betragtes.

gennemløb

Vandgennemløb tværs under en vej. Gennemløb med mere end 2 m bred fri åbning betegnes et *bygværk*.

gennempresset tunnel

Se *tunnelyper*.

geodætisk netudjævning

En udjævning efter mindste kvadraters metode af geodætiske observationer.

geoelektrisk sondering

Se *jordbundsundersøgelse*.

geomembran

Tynd fleksibel syntetisk membran, der er uigennemtrængelig for vand. Geomembraner anvendes til at beskytte en konstruktion mod indtrængning af vand – enten fra omgivende jord eller fra et reservoir i konstruktionen. Geomembraner kan også være membraner baseret på *bitum-nøse* materialer. [WRA 1]

geometrisk nivellement

Se *nivellement*.

geonet

Net af syntetisk materiale, der ved maskernes vidde og styrke sikrer en mekanisk stabilitet af det omgivende jordmateriale. [WRA 1]

geoteknisk prøveboring

Se *boring i jord*.

geotekstil (ikke vævet)

Fibermateriale produceret i form af tynde plader, ruller eller bats, hvor fibrene enten er ensartet eller tilfældigt orienteret og sammenhæftet ved friktion og/eller kohæsjon eller adhæsjon. [WRA 2]

geotekstil (vævet)

Fibermateriale produceret af sædvanligvis retvinklet sammenflettede sæt af tråde, fibre, tynde taver, bånd eller andre fibertyper. [WRA 2]

GI-punkt

Kort- og Matrikelstyrelsens (tidligere Geodætisk Institut) *fikspunkt*, der er koordinatsat og koteret.

gitterbro

Se *brotype* (se figur 11).

gittermast/stander

Se *mast*.

glacial aflejring

Aflejring fra istiden. Omfatter såvel moræne- som *smeltevandsaflejringer*.

glatførebekæmpelse

Udspreddning af glatførebekæmpelsesmidler, primært som forebyggelse af glat føre, sekundært for at forbedre friktionen på *færdselsarealer*, der er blevet glatte.

- glatførebekæmpelsesmidler
 - kemiske midler
Kemiske stoffer, som påføres vej- og brooverflader, primært for at forhindre glat føre, sekundært for at smelte rim, is, *isslag* og tynde snelag. Der anvendes hovedsageligt natriumklorid (salt) enten ubefugtet (*tørsaltning*), befugtet (*vådsaltning*) eller salt opløst i vand (*lagesaltning*).
 - glatføregrus
Handelsbetegnelse for *grus* (a) med maksimal korntørrelse 4 mm. Anvendes til at forøge friktionen i glat føre. Er ofte iblandet natriumklorid (salt).
- glatførebekæmpelsesmateriel
 - dysespreder
Maskine til udspreddning af flydende glatførebekæmpelsesmidler via et dysesystem.
 - kombispreder
Maskine til samtidig eller enkeltvis udspreddning af faste og flydende glatførebekæmpelsesmidler (salt og *lage*).
 - lagespreder
Sideordnet betegnelse for væskespreder. Maskine til udspreddning af flydende glatførebekæmpelsesmidler (*lage*).
 - tallerkenspreder
Maskine til udspreddning af *glatføresalt* eller *–grus* ved hjælp af en cirkulær, roterende plade. Kan også udsprede *lage*.
 - valespreder
Maskine til udspreddning af glatførebekæmpelsesmidler (salt og/eller *grus*).
 - væskespreder
Sideordnet betegnelse for lagespreder. Maskine til udspreddning af flydende glatførebekæmpelsesmidler (*lage*).

glatførebekæmpelsesmidler

Se *glatførebekæmpelse*.

glatføregrus

Se *glatførebekæmpelse*.

glatførevarslingsstation

Apparatur opstillet på *vejareal*, der via telefonnettet automatisk måler og sender meteorologiske oplysninger til *vejbestyrelsen*, Vejdirektoratet og DMI.

glatvalset tromle

Se *komprimeringsmateriel*.

glittemaskine

Se *komprimeringsmateriel*.

globale navigationssatellitssystemer

(GNSS) Satellitbaserede systemer af radiosendere f.eks. GPS (amerikansk), GLONASS (russisk) eller GALILEO (europæisk). Ved anvendelse af en satellitmodtager afkodes satelliternes tidssignaler, og positionen på jordens overflade kan beregnes. Teknikken i dag tillader beregning af koordinater med en nøjagtighed på få centimeter.

glødelampe

Se *lyskilder*.

godsovervågning

Overvågning af godsets lokalisering og transportstatus samt indhentning af information om levering. [NVF 1]

gon

Enhed anvendt inden for landmåling ved centesimal deling af cirklen i 400 ny-grader (400 gon) á 100 minutter (100^c) á 100 sekunder (100^{cc}).

grab

Se *gravemaskine*.

grabsten

Usorterede *sten* optaget på havbunden af stenfiskerfartøj med *grab*. Grabsten anvendes til at beskytte *bygværker* og dæmninger i vand mod erosion. Ved grabsten forstås en blanding af *håndsten* og koltringer:

Håndsten 125 – 250 mm

Koltringer 250 – 500 mm

Indholdet af såvel *håndsten* som koltringer skal være minimum 1/3 efter vægt.

grader

Gummihjulstraktor forsynet med et blad mellem forreste og bagerste aksel. Bladet kan hæves og sænkes samt drejes i såvel lodret som vandret plan. Anvendes til *afretning* (a) og regulering af jord og *vejbelægnings*.

graderet materiale

Et ikke *enskornt materiale*.

- Geologisk og geoteknisk betegnelse for et materiale med *uensformighedstal* normalt større end 2 og mindre end 5. [WRA 2]
- Vejteknisk betegnelse for et materiale med *uensformighedstal* normalt større end 3 og mindre end 7. [WRA 2]

gradering

Kornstørrelsesfordeling udtrykt ved masseprocent(del)en, der passerer et bestemt antal *sigter* med bestemte *maskevidder*. [WRA 1]

gradient

- Vejteknisk udtryk for en *vejs længdefald* eller *stigning*. [WRA 1]
- Afvandingsteknisk udtryk for tryktab pr. længdeenhed i strømretningen.

gradsystem

Som grundlag for vinkelmålingen anvendes i landmålingen inden for matrikulære arbejder og ofte ved tekniske arbejder den centesimale deling.

Ved den centesimale deling er cirklen inddelt i 400 nygrader (400 gon) á 100 minutter (100^c) á 100 sekunder (100^{cc}).

Det traditionelle gradmål er den seksagesimale deling, hvor cirklen er delt i 360 grader (360°) á 60 minutter (60') á 60 sekunder (60").

graduering

Ældre betegnelse for *gradering*.

granitskærver

- Skærver* fremstillet af granit.
- Handelsbetegnelse for *skærver* fremstillet af granit, gnejs, porfyr eller lignende.

granskning

Aktivitet gennemført for at bestemme egnethed, tilstrækkelighed og effektivitet (resultatrelateret) af sagen/emnet til at nå fastlagte mål.

gravemaskine

Maskine til gravning af jord mv. Gravemaskiner kører på gummihjul, larvefødder, skinnehjul eller lignende. Grave-redskabet drives hydraulisk eller med wiretræk og er monteret på en enkelt eller dobbelt bom. De almindeligste typer af gravemaskiner er følgende:

- dybdeske, der er beregnet til udgravning under maskinens niveau
- grab, der er velegnet til dybe udgravninger
- højdeske, der er beregnet til gravning over maskinens niveau
- slæbeskovl, der altid trækkes af wiremaskiner og hovedsagelig er beregnet til gravning under maskinens niveau.

gravetilladelse

En *vejbestyrelses* godkendelse af at en fremmed *lednings-ejer* (normalt forsyningsselskaber) etablerer en *ledning* under eller over *vejarealet*. [V]

Tilladelsen gives på nærmere angivne vilkår.

gravitationsmodel

Rejselov, hvor trafikken mellem *zoner* regnes omvendt proportional med tidsafstanden mellem *zonerne* opløftet til en potens.

gravitationsmur

Støttemur, som opnår nødvendig stabilitet mod *jordtryk* og andre påvirkninger ved sin egenvægt.

gravko

Ældre betegnelse for *gravemaskine*.

grovfraction

Den del af stenmaterialet i en blanding, der er større end en nedre grænse (2 eller 4 mm) afhængigt af anvendelsen. [WRA 1] [CEN 1]

grubbetand

Et traktortrukket redskab med en ca. 1 m lang tand af stål, som trækkes gennem jord for at løsne den.

grubning

Løsgørelse af komprimeret jord i dybder op til 1 m ved anvendelse af en *grubbetand*.

grunder

- Forstrygningsmiddel, i reglen tyndtflydende, til første strygning af en overflade for at binde eventuelle løse partikler og for at skabe god kontakt mellem underlaget og det efterfølgende lag, der kan være maling, *fugemasse* etc.
- Anvendes også for forstrygningsmiddel oven på fugt-isoleringsmembran under *drænlag* (b) på broer.

grundvand

Porevand under *grundvandsspejlet*.

grundvandsspejl

De flader i jorden, hvori trykket i porevandet er lig med atmosfærens tryk.

grus

- Vejteknisk betegnelse for en blanding af *sand* (b) og *sten* samt eventuelt *filler* (b).
- Geologisk og geoteknisk betegnelse for et materiale, der overvejende består af korn i *grusfraktionen*, og som ikke har plastiske egenskaber eller evne til hurtige reversible deformationer ved et eller andet *vandindhold* (harmonikastruktur).

grusasfaltbeton

(GAB) Se *asfaltbelægning*.

grusfraktion

Geologisk og geoteknisk betegnelse for *kornstørrelsesfraktionen* 2/60 mm.

grusgravsgranitskærver

Skærver indvundet i grusgrav og indeholdende mindst 80% granit og lignende samt højst 20% flint og lignende.

græsarmering

Vejbelægning af natursten eller fabriksfremstillede materialer, hvor der er græs i mellemrum eller udsparinger.

grøft

Åben *afvandingskonstruktion* til bortledning af *overfladevand* og *grundvand*, normalt med trapezformet *tværsnit* (se figur 1).

grøftedybde

Mindste højdeforskel mellem grøftebund og *kronekant* eller *terræn*.

grøfteelement

Tværsnitsprofil i grøftekonstruktion.

grøfteskråning

Skråning mellem grøftebund og *terræn* eller *kronekant*.

grøn bølge

Samordning af flere efter hinanden beliggende *signalanlæg* på en *vejstrækning* (a) med henblik på opnåelse af en mere glidende trafikafvikling. [WRA 1] [CEN 1]

grøn infrastruktur

Sammenhængende natur- og landskabsområder.

grønt netværk

Grøn infrastruktur, der omfatter og forbinder de internationale naturbeskyttelsesområder og andre vigtige levesteder for vilde planter og dyr.

grønt regnskab

Et i miljøbeskyttelsesloven defineret regnskab over virksomhedens væsentlige forbrug af energi, vand og råvarer, samt for de væsentlige arter og væsentlige mængder af forurenende stoffer mv., i det omfang de:

- indgår i produktionsprocesserne
- udledes af virksomheden til luft, vand og jord
- indgår i virksomhedens produkter
- indgår i virksomhedens affald.

grå strækning

Længere, sammenhængende strækning inkl. kryds, som samlet set ikke er en *sort plet*, men hvor de registrerede *trafikuhelds* antal, type eller koncentration alligevel giver grundlag for at udføre rentable sikkerhedsfremmende foranstaltninger.

gummibitumen

Se *bitumen*.

gummiged

Se *traktor*.

gummihjulstrømle

Se *komprimeringsmateriel*.

gummihjulsudlægger

Se *asfaltudlægger*.

gytje

Organisk (organogen) jordart dannet ved bundfældning i vand af ekskrementer eller mikroorganismer.

gæsteprincip

Fremmede *ledningsejeres* (normalt forsyningssejeres) principielle ret til på nærmere angivne vilkår at placere deres *ledninger* i, på eller over *vejareal*.

gågade

Færdselsareal forbeholdt fodgængere. Kørende trafik kan være tilladt på nærmere bestemte betingelser.

habitat

Levested for en plante- eller dyreart. Kan omfatte en eller flere *biotoper*.

hajtænder

Almindelig anvendt betegnelse for *vigelinje*.

halogenglødelampe

Se *lyskilder*.

halvstift autoværn

Se *autoværn*.

halvt ruderanlæg

Se *ruderanlæg*.

hammerknuser

Se *stenknuser*.

hank

Dobbeltrettet forbindelsesvej i et *toplanskryds*, hvor forbindelsesvejen begynder og slutter i *etplanskryds*.

hankeanlæg

Toplanskryds hvor forbindelsen mellem de gennemgående veje består fra én til fire *hanke* (se figur 8).

hastighed

Tilbagelagt længde pr. tidsenhed. [NVF 3]

Ved planlægning og projektering anvendes normalt følgende begreber:

- dimensioneringshastighed (V_d)
Den hastighed (inkl. evt. sikkerhedstillæg) der lægges til grund for kravene til en *vejs* geometriske udformning. Den baseres på kørselsdynamiske forudsætninger for motorkøretøjer, chaufførpræstationer samt komfortkriterier.
- middelhastighed (V_m)
Gennemsnitlig hastighed for alle *køretøjer*, der passerer et givet *tværprofil* i et givet tidsinterval.
- referencehastighed
Tidligere betegnelse for ønsket hastighed både i by- og *landområder*. [NVF 3]
- rejsehastighed (V_R)
Et *køretøjs* beregnede gennemsnitshastighed mellem to punkter, når eventuelle stop og *forsinkelser* i tilknytning til kørslen medregnes. [NVF 3]
- strækningshastighed
Gennemsnitlig hastighed for alle *køretøjer*, der i et givet øjeblik kører over en given strækning. [NVF 3]
- ønsket hastighed (V_\emptyset)
Den hastighed, som *vejbestyrelsen* af hensyn til trafik-sikkerhed og *miljø* ønsker, at førerne af personvogne overholder.
 V_\emptyset vil som regel være lig med den skilte hastighed eller en lavere hastighed, som man vurderer eller ved målinger dokumenterer, at 85% af de motorkørende overholder.
Den ønskede hastighed lægges til grund for den detaljerede planlægning og projektering af strækninger og kryds.

hastighedsbegrænsning

Højeste (eller laveste) tilladte *hastighed* på en *vejstrækning* (a).

hastighedsfordeling

Fordeling efter størrelse af *hastighederne* af de *køretøjer*, der i et tidsinterval passerer et *vejtværprofil*.

hastighedsklasse

Kategori af *veje* eller *vejstrækninger* (a) udformet til samme (af *vejbestyrelsen* ønskede) *hastighed* eller hastighedsinterval.

hastighedsklassificering

Inddeling af et vejnet efter *hastighedsklasser*.

hastighedsplanlægning

Sammenhængende klassificering af et vejnet efter *ønskede hastigheder*.

hastighedsprofil

- a. Grafisk fremstilling af *hastighedsfordeling*.
- b. Forløbet af et *køretøjs hastighed* på en *vejstrækning* (b).

hastighedszone

Geografisk område hvor vejnettet er pålagt en lokal *hastighedsbegrænsning* markeret med zonetavler.

helle

Areal omgivet af *kørespor* på alle sider og bestemt til at lede *trafikstrømme* og/eller beskytte *trafikanter*.

Der anvendes normalt følgende helletyper:

- Delehelle adskiller *kørespor* for trafik i samme retning.
- Midterhelle på *fri strækning* adskiller *kørespor* for modsatrettet trafik (f.eks. ved et *fodgængerfelt*) (se figur 2).
- Midterø placeres centralt i en *rundkørsel*, hvorom trafikken cirkulerer (se figur 4).
- Primærhelle anvendes til adskillelse og *kanalisering* af trafik på *primærvej* i et *vejkryds* (se figur 5).
- Sekundærhelle anvendes til adskillelse og *kanalisering* af trafik på *sekundærvej* i et *vejkryds* (inkl. *rundkørsel*) (se figur 5).

Blandt særlige varianter kan nævnes:

- advarselshelle, en midterhelle, der placeres på *primærvejen* før et kryds med henblik på at forvarse krydset og dæmpe farten
- bremsehelle, en sekundærhelle udformet efter en *bremsekurve* med henblik på at nedbremse trafik på *sekundærvejen*
- klumphelle, en sekundærhelle udformet med henblik på at nedbremse trafik på *sekundærvejen* via en kraftig forsætning.

hellefy

Gul søjle placeret på *helle* – ofte *sekundærhelle* – for at fremhæve denne.

henstillingsplads

Plads der kan benyttes til henstilling af større *køretøjer* evt. i forbindelse med omladning, af *påhængsvogne*, campingvogne, arbejdskøretøjer etc.

HE-mast

Se *mast*.

holdeplads

Areal beregnet for de mindre standsninger og ophold som *trafikanterne* foretager under rejsen. Se også *busholdeplads*.

horisontalkurve

Kurve i *linjeføringen*.

horisontalradius

Radius i en *horisontalkurve*.

hotmix

Ældre betegnelse for *grusasfaltbeton*. Se *asfaltbelægning*.

hovedlandevej

Offentlig *vej*, for hvilken Vejdirektoratet er *vejbestyrelse*.

hovednet

Geodætisk net bestående af indmålte og indbyrdes udjævnedede *hovedpunkter*.

hovedpunkt

Plan- eller *højdefikspunkt*, der tjener som fortætning af *GI-punkter*, og som danner grundlag for andre *plan-* eller *højdefikspunkter*.

hovedretning

På en nummereret og retningsmarkeret *vej* er hovedretningen lig med kompasretningen for den rette linje, der forbinder *vejens* endepunkter; hovedretningen angives kun som nord, syd, øst eller vest.

hovedsignal

Gadesignal med cirkulære åbninger for rødt, gult og grønt lys, der gælder for al trafik, som ikke reguleres særligt ved eksempelvis *pilsignal*, *cyklistsignal*, *fodgængersignal* eller *bussignal*.

hovedsti

Sti, som fastlægges i kommunens hovedfærdselsnet til betjening af den overordnede gang- og cykeltrafik.

hovedtavle

Færdselstavle, som kan være suppleret med *undertavle*.

hovedvej

Offentlig *vej*, som politiet med samtykke fra vedkommende *vejbestyrelse* har bestemt afmærket med *færdselstavler* (B16 Hovedvej).

Der gælder særlige afmærknings- og færdselsregler for hovedveje.

hulrum

Sideordnet betegnelse for *porevolumen* (a). Den del af et *bituminøst* belægningsmateriales samlede volumen, der ikke optages af stenmateriale eller *bindemiddel*.

hulrumsprocent

Forholdet mellem rumfanget af *hulrummet* mellem de enkelte korn i et materiale og dette materiales totalrumfang.

humus

Findelte, delvis nedbrudte organiske bestanddele i jord.

hverdagsdøgntrafik

Se *døgntrafik*.

hverdagsspidstid

Den time inden for en hverdagsperiode, hvor *trafikintensiteten* er størst.

hviletryk

Se *jordtryk*.

hydraulisk bindemiddel

Et *bindemiddel*, der kan hærde under indflydelse af vand.

hydraulisk dimensionering

Fastlæggelse af *afvandingssystem* under hensyntagen til vandmængde.

hydrometeranalyse

Sideordnet betegnelse for *sedimentationsanalyse*. Analyse til bestemmelse af *kornstørrelsesfordelingen* af finkornede materialer, hvortil benyttes et hydrometer (flydevægt).

hængebro

Se *brotype* (se figur 11).

hærdnet beton

Se *beton*.

hærdning

- Kemisk proces, hvorved et i blød tilstand bearbejdet eller formet materiale overgår til hård tilstand.
- Forøgelse af et *bituminøst bindemiddels viskositet* forårsaget af fordampning, iltning eller lyspåvirkning.

høj rørgalge

Se *mast*.

højdebestemmelse

Bestemmelse af højder til punkter med moderat nøjagtighed (3-15 cm). Grundlæggende er højdebestemmelse styret af en matematisk beskrivelse af jordens form.

Højdebestemmelse kan opdeles i:

- fotogrammetrisk højdebestemmelse: Metoden indebærer, at der ud fra en stereomodel dannet af to flyvefotos udledes højder til de punkter, der ses i modellen.

- GPS højdebestemmelse: Metoden indebærer, at der ved hjælp af GPS overføres en højde fra en referencestation.

Se også *nivellement*.

højdefikspunkt

Se *fikspunkt*.

højderyg

En linje fra den ene til den anden kant af en *kørebane* eller råjordsoverflade, hvorfra der er *fald* mod begge kørebane-kanter (se figur 15).

højdeske

Se *gravemaskine*.

højklasset vej

Vej med høj grad af *fremkommelighed* ad vejen og lav grad af adgang til områderne langs vejen. Se også *vejklassificering*.

højreindsvingsspor

Spør på *primærvejen*, som *trafikanter* fra *sekundærvejen* benytter ved højresving ind på *primærvejen*. *Sporet* er sammensat af et *accelerationsspor* og en *flettestrækning* (se figur 5).

højresvingsspor

Separat *kørespor* for den højresvingende trafik i et *vejkryds* (se figur 2 og 5).

højrevigepligt

Se *vigepligt*.

højtryksviksøvlampe

Se *lyskilder*.

højtryksnatriumlampe

Se *lyskilder*.

håndsten

Se *grabsten* og *sten*.

hårnålesving

Horisontalkurver med retningsændringer på ca. 180°.

idealkapacitet

Den største *trafikintensitet*, der kan forventes afviklet på en given *vejstrækning* (b) under ideelle forhold.

identifikationsprøvnng

Prøvningsprocedure til at konstatere, om et forelagt materiale har specifikationer svarende til et tidligere godkendt materiale.

ikke-prioriteret vejkryds

Se *vejkrydstype*.

indbygning af jord

Aflæsning på indbygningsstedet, udlægning i lag, regulering og *komprimering*.

inddækning

De foranstaltninger, der foretages for at hindre, at der trænger vand og fugt ind under fugtisoleringslag ved disses begrænsninger mod *kantbjælker*, fugekonstruktioner mv.

inderste vejelement

Det vejelement eller den kant i en *vejside*, der er nærmest ved *vejmidthen*.

indfaldsvej

Trafikvej til by eller *tættere bebygget område*.

indfletning

Sideordnet betegnelse for *sammenfletning*. Den proces, i hvilken to (næsten) parallelle *trafikstrømme* fletter sammen.

indfletningshastighed

Den *hastighed* et *køretøj* har, når *indfletning* påbegyndes.

indirekte rampe

Rampe (a), der er anlagt således, at højresvingende trafik drejer af til venstre, eller venstresvingende trafik drejer af til højre i forhold til den oprindelige *trafikstrøms* retning.

individuel transport

Persontransport med bil, motorcykel, knallert, cykel samt gående.

indløb

Se *vandindløb*.

indløbssikring

Del af et *afvandingssystem*, hvor vand løber ind i en *ledning*, *stenkiste*, *grøft* eller et forsinkelsesbassin. Sikring mod erosion af *vandindløb* kan imødegås f.eks. i form af *anlæg* (a) af en *frontmur* eller *stenkastning*.

indsnævringslinje

Spærrelinje, der anvendes, hvor kørebanebredden formindskes ved, at antallet af *spor* (a) eller bredden af disse reduceres.

induktionslampe

Se *lyskilder*.

infiltration

Nedsivning af regnvand fra *veje* gennem en permeabel overflade. [WRA 1]

injektionsmørtel

- Mørtel, der indpresses i revner i beskadigede betonkonstruktioner eller sprækkefyldte bjergarter for at øge tæthed eller styrke.
- Ekspanderende cementmørtel, der i spændbetonkonstruktioner under tryk presses ind i *foringsrørene* (a) for dels at beskytte *spændarmeringen* mod korrosion, dels at bringe armeringen i samvirke med den omgivende betonkonstruktion.

inkompatibilitet

Kemisk ældningsreaktion, hvor et *bituminøst* belægningsmateriale udskiller olieagtige forbindelser i grænsefladen mod et tilstødende belægningsmateriale, hvorved kontaktfladens oprindelige tilstandsegenskaber forringes.

instabilitet

En *vejbælgning*s tilbøjelighed til at blive ujævn ved horisontale forskydninger i *vejbælgningen* forårsaget af trafikken.

intakt jordprøve

Se *jordprøve*.

intelligent vejudstyr

Vejudstyr med hvilket det er muligt at opsamle, bearbejde og viderebringe data med henblik på at foretage en styring og/eller regulering af trafikken afvikling. Det kan f.eks. være i form af styring og regulering af en serie *signalregulerede kryds* efter *trafikintensitet*, automatisk hastighedsregulering, oplysning om forventede afgangstider for *busser* etc.

interimsvej

Vej, som anlægges til midlertidig brug f.eks. i forbindelse med et anlægsarbejde.

intermodal transport

Sideordnet betegnelse for *multimodal transport* og *kombinationsrejse*.

Anvendelse af mere end ét transportmiddel ved en *rejse/transport* fra dør til dør. [NVF 2]

intermodalt anlæg

Se *terminalanlæg*.

intern afvanding

En *vejs* lukkede *afvandingssystem* samt *dræn* og *grøfter* inden for *vejskel*. *Regnvandsbassiner* inkl. afløb til *recipient* hører også med.

intern rente

Angiver det årlige samfundsmæssige afkast af en investering i et nyt anlæg og repræsenterer den rente, hvor *nutidsværdien* bliver nul.

intern rentefod

Den rentefod, der gør *nutidsværdien* af de årlige *benefits* ved et nyt *anlæg* lig med den investerede kapital.

intern transport

Transport, der foregår inden for en virksomheds eget område.

intern zonetrafik, -tur

Trafik/*tur* der udgår og slutter inden for samme *zone*.

interoperabilitet

Et systems evne til at yde service til og modtage service fra andre systemer og til at bruge disse ydelser til at få systemerne til at arbejde effektivt sammen. [NVF 1]

interviewanalyse

Analyse, hvor *trafikanterne* interviewes om karakteristika vedrørende deres turmønstre. Analysen gennemføres f.eks. som *stop-interviewanalyse* og hjemmeinterviewanalyse.

inventarzone

En afgrænset zone i gangarealet, hvor *gadeinventar*, såsom skiltning, belysning, beplantning mv. bør anbringes.

investering

Den sum penge der skal anvendes til:

- a. *anlæg* (a) af et trafikanlæg, evt. opdelt i vej- og broudgifter. [WRA 3]
- b. at bringe et vejanlægs kapacitets-, sikkerheds-, *miljø*- og bæreevnmæssige stade op på et højere stade end ved *anlæggets* ibrugtagningstidspunkt. [WRA 3]

IPE-stander

Se *mast*.

islag

Lag af is på et *færdelsesareal* dannet ved frysning af vand eller sammenpresset sne.

islinse

Mandelformede isforekomster i *vejbefæstelser*, der kan opsuge vand fra *underbunden*.

isslag

Lag af is, der dannes når underafkølet regn rammer overfladen af et *færdelsesareal* eller *faste genstande*.

jordarbejde

Afgravning (b) og indbygning samt *udsætning*, fjernelse og levering af jord ved *anlæg* (a) af en *vej*.

Almindeligt anvendte betegnelser for jordarbejder er følgende:

- endetip
Sted hvor afgraved jord aflæsses for enden af en dæmning.
- sideflytning
Afgravning (b), flytning, *påfyldning* (b) og *indbygning af jord* i et vejanlæg inden for et givet *stationsinterval*.
- sidetag
Afgravningsområde, der ligger adskilt fra det egentlige vejanlæg, og hvorfra *påfyldningsmasser* kan hentes.
- sidetip
Sideordnet betegnelse for *udsætningsområde*.
Område, der ligger adskilt fra det egentlige vejanlæg, og hvor *afgravningsmasser* (overskudsjord eller uegnet jord) kan udsættes.

jordberegning

Sideordnet betegnelse for *masseberegning*.

En beregning af *afgravnings-*, *påfyldnings-* og *sideflytningsmasser*, inden for hvert enkelt *stationsinterval* fra startstation til slutstation ud fra *længdeprofil*, *tværsnit* og *terræn*.

jordbundsundersøgelse

Fælles betegnelse for in situ undersøgelsesmetoder, der anvendes til at give kendskab til en jordarts lagdeling og fasthed. De mest almindelige undersøgelsesmetoder er:

- lagfølgeboring, se *boring i jord*
- vingeforsøg
Markforsøg til vurdering af *kohæsionsjords* udrænedede forskydningsstyrke.
- geoelektrisk sondering
Metode til at skønne laggrænser i jord ud fra forskelle i ledningsevne.
- SPT-forsøg
Standard Penetration Test, metode til - primært i friktionsjord - at bestemme lejringstæthed.
- CPT-forsøg
Cone Penetration Test, metode til at bestemme lagdeling, geotekniske og eventuelle miljøtekniske egenskaber for de gennemtrængte jordlag.
- sandefterfyldningsforsøg
Metode til at bestemme *tørdensiteten* af jord som grundlag for at vurdere *komprimeringsgrad*.

jordfordeling

Ændring af ejerforhold for landbrugsejendommens jorder for at opnå en mere hensigtsmæssig arealfordeling. Jordfordeling foretages f.eks. i forbindelse med gennemførelse af et nyt vejanlæg.

jordprøve

Jordmængde udtaget med henblik på laboratorieprøvning. Jordprøver inddeles i omrørte og intakte prøver.

- Omrørte prøver udtages eller transporteres ved anvendelse af metoder, der forstyrrer jorden eller tillader en udtørring af prøverne.
- Intakte prøver udtages ved nedpresning af tyndvæggede rør, således at jorden forstyrrer mindst muligt, og

prøverne forsegles for at hindre ændring af *vandindholdet*.

jordtryk

Normalt trykket på en lodret væg, der støtter en jordmasse, hvis overside er vandret.

Er væggen ueftergivelig, således at jorden ikke forstyrrer, benævnes trykket mellem væggen og jorden for hviletrykket.

Såfremt væggen er eftergivelig og bevæger sig bort fra jorden, vil trykket mellem væg og jord aftage for til sidst at antage en grænseværdi, der betegnes det aktive jordtryk. Såfremt væggen forskydes ind mod jorden vil jordtrykket stige for til sidst at antage en grænseværdi, der betegnes det passive jordtryk.

julidøgntrafik

Se *døgntrafik*.

jævnhed

Se *ujævnhed*.

kabelautoværn

Se *autoværn* (se figur 13).

kabelblok

Hulblokke nedlagt i en *vej* for trækning af *forsyningsledninger* for f.eks. el- eller telekabler.

kabelkanal

- Ældre betegnelse for *foringsrør* (a) i *spændbeton*.
- Betegnelse for samling af flere *kabelblokke* nedlagt i en *vej* for trækning af *forsyningsledninger* for f.eks. el- eller telekabler.
- Betegnelse for støbt kanal nedlagt i en *vej* og normalt overdækket med fliser for trækning af *forsyningsledninger* for f.eks. el- eller telekabler.

kalcineret flint

Lyst betontilslag og *tilslag* til *asfalt* (a) fremstillet ved brænding af sort flint. Ved brændingen skifter flinten tilstandsform og ændrer farve til hvid.

kalkfiller

Handelsbetegnelse for fint formålet kalksten eller kridt, der hovedsagelig består af korn mindre end 0,075 mm.

kalkstabilisering

Stabilisering af lerholdige jordarter med brændt kalk eller hydratkalk.

kalkulationsrente

Anvendes til over tid at sammenveje alle fordele og ulemper ved et projekt og derved gøre værdien af nutidige og fremtidige effekter sammenlignelige.

kanalisering

Regulering af trafikken ved hjælp af *heller* og/eller *kørebaneafmærkning*. [WRA 1]

kantafmærkning

Fællesbenævnelse for *afmærkning*, f.eks. *kantpæle*, som har til formål at fremhæve kørebaneanter forløb.

kantafmærkningspæl

Ældre betegnelse for *kantpæl*.

kantbane

Kørebaneareal, der afgrænser almindelige *kørespor* fra særlige *spor* (a) eller rabatarealer (se figur 1 og 9).

kantbjælke

Sidebegrænsende konstruktionsdel på bro, hvori *sceptre* for *rækværk* og *autoværn* er fastgjort.

kantforstærkning

Forstærkning af en *vejbefæstelse* langs kanterne, hvor *vejbefæstelsen* er særlig udsat for nedbrydning. Kanterne forstærkes ved udskiftning af en smal strimmel af *vejbefæstelsen* med mere bæredygtige materialer og ofte ved udskiftning af en mindre del af *rabatten* nærmest kørebaneanterkanten med stabile materialer (rabatforstærkning).

kantlinje

Længdeafmærkning som dels begrænser den del af *kørebane*, der skal benyttes af motorkørende, dels adskiller almindelige *kørespor* fra særlige *spor* (a), f.eks. *busspor* og *krybespor* (se figur 4). [WRA 1]

kantpæl

Hvid pæl, der tydeliggør kørebaneanter forløb. De opstilles i *rabatten* og har gul *refleks* i højre og hvid *refleks* i *venstre vejside* i forhold til kørselsretningen. [WRA 2]

kantsten

Aflange sten eller blokke, der sættes for at markere grænser eller markere niveauforskelle mellem *fortov*, *cykelsti*, *kørebane*, *midtterrabat* og/eller *heller* (se figur 4). [WRA 2] [CEN 2]

kantstensafmærkning

Gul linje på *kantsten* eller anden rabatbegrænsning til angivelse af standningsforbud og parkeringsforbud. Ubrudt linje angiver standningsforbud, mens punkteret linje angiver parkeringsforbud.

kantstenslysning

Ældre betegnelse for *kantstensopspring*.

kantstensopspring

Niveauforskel mellem *færdselsareal* foran *kantstenen* og *kantstensens* overkant.

kapacitet

Den største *trafikintensitet*, der kan forventes afviklet på en given strækning under aktuelle vej- og trafikmæssige vilkår. [WRA 2] [NVF 3]

kapillaritet

Evne til opsugning af vand som følge af hårrørsvirkning.

kapillarvand

Porevand i et fintkornet jordskelet, der ellers ville være umættet. Porevandet er til stede på grund af hårrørsvirkning.

kapillær stighøjde

Højden over *grundvandet* af en væske i jord forårsaget af *kapillaritet*.

kapitalknaphed

Utilstrækkelig kapital til at iværksætte alle *investeringer*, som ville være fordelagtige under hensyn til den samfundsmæssige rente.

kapitalknaphedsfaktor

Faktor, hvormed kapitalomkostninger beregningsmæssigt forøges som følge af, at der hersker knaphed på kapital.

kapitalværdi

De økonomisk kvantificerbare fordele (henholdsvis ulemper) diskonteret til kalkulationstidspunktet og summeret. Kapitalværdien udtrykkes i kr.

karakteristisk værdi

Benævnelse anvendt i normer til karakterisering af en påvirkning eller en materialeegenskab. I den pågældende værdi er der ved statistiske metoder taget hensyn til en accepteret spredning i påvirkningen eller materialeegenskaben.

karm

Almindelig anvendt betegnelse for *brøndkarm*.

kassedragerbro

Se *brotype* (se figur 11).

katalogbefæstelse

Standardbefæstelse indeholdt i en fortegnelse over belægningstyper til nye, mindre *anlæg* eller til *vedligehold* af en eksisterende *vejs befæstelse*.

kation emulsion

Se *emulsion*.

kegleknuser

Se *stenknuser*.

kile

Kørebaneareal, der afslutter eller påbegynder et *kørespor*. Kilens bredde tiltager fra 0 til *køresporets* bredde.

kilestrækning

Strækning, hvor *kile* tilvejebringes eller afsluttes (se figur 2 og 5).

kilometrering

Længdeangivelse langs en *vej* normalt målt ad *vejens stationeringslinje*. Kilometringen kan angives på *kantpælene*.

Kiss and ride

Engelsk betegnelse for *kys og kør*.

klemskinne

Et broteknisk udtryk for et påboltet rustfrit stålprofil, der fastholder den *øvre inddækning* af en *fugtisolerung* langs en *kantbjælke* på en bro.

klotoide

Overgangskurve, hvor krumningen tiltager lineært med kurvelængden.

klumphelle

Se *helle*.

klæbeforbedrer

Materiale anvendt til at øge sammenhængen mellem et *bindemiddel* (*bitumen*) og et kornet (tilslags)materiale i et belægningslag. [WRA 1]
Aktiv klæbeforbedrer, der tilsættes et *bindemiddel*, gør dette i stand til at fortrænge vand fra en våd stenoverflade. Passiv klæbeforbedrer giver et *bindemiddel* forøget modstandsevne mod at blive fortrængt af vand fra et stenmateriale, der i tør tilstand er omhyllet med *bindemidlet*.

klæbemiddel

Materiale, der benyttes til at tilvejebringe sammenhæng mellem belægningslag. Som regel anvendes *bituminøse bindemidler*.

kløverbladsanlæg

Forbindelsesanlæg med en *kløverrampe* og en *tangentrampe* i alle 4 kvadranter (se figur 6).

kløverrampe

Forbindelsesrampe, hvor venstresvingende trafik drejer af til højre og har en netto vinkeldrejning på ca. 270°.

knoldebrolægning

Se *brolægning*.

knude

Trafikmodelteknisk udtryk for et *vejknudepunkt* i et *beregningsnet*.

knudepunkt

Se *vejknudepunkt*.

knusningsgrad

Et mål for knusning af stenmateriale udtrykt ved to tal. Det første angiver den masseprocent af stenmaterialet, hvis kornoverflader udelukkende er brudflader. Det andet tal angiver den masseprocent af stenmaterialet, hvis korn overhovedet ikke har brudflader.

knust stenmateriale

Materiale af *sten* med *knusningsgrad* 100/0.

knækpunkt

Punkt, hvor en *tracé* har en diskontinuert retningsændring.

koagulering

En udfældning af emulgerede partikler, ofte med en sammensmeltning af partiklerne til følge.

koblingshøjde

Den højde, der tjener til at fastlægge *færdigvejsoverflade* og *planum* i forhold til hinanden. (*Overbygningshøjde* i *koblingsreference*).

koblingsreference

Endepunkt af det *tværprofilelement* i *planum*, hvorfra *koblingshøjder* måles fra *planum* til *færdigvejsoverfladen*.

kohæsionsjord

Jordart (*ler*), hvis forskydningsstyrke fortrinsvis hidrører fra kornenes indbyrdes sammenhæng, der er uafhængig af de ydre kræfter.

koldasfalt

(KA) Se *asfaltbelægning*.

kollektiv transport

Transport, der afvikles i transportmidler med offentlig adgang for flere af hinanden uafhængige personer, eksempelvis tog, bus eller taxi.

kollisionsdiagram

Stiliseret optegning af stedfundne *trafikulykker* på en kryds- eller strækningsplan (se figur 12).

koltring

Se *grabsten*.

kombikørsel

Samtidig snerydning (med *sneplov*) og *glatførebekæmpelse*.

kombinationsbrønd

Brønd, der fungerer dels som *nedløbs-*, dels som *nedgangsbrønd*.

kombinationsrejse

Sideordnet betegnelse for *intermodal transport* og *multimodal transport*.

Anvendelse af mere end ét transportmiddel ved en rejse/transport fra dør til dør. [NVF 2]

kombispreder

Se *glatførebekæmpelse*.

kombitromle

Se *komprimeringsmateriel*.

kombitransport

Transport af gods i én lasteenhed som bruger flere transportformer uden omlæsning af selve godset. [NVF 2]

kommunegrænsetavle

Se *vejvisningstavle*.

kommuneplan

Plan som i henhold til lov om planlægning for hele kommunen fastlægger en hovedstruktur og for de enkelte dele af kommunen rammer for *lokalplanernes* indhold.

Hovedstrukturen angiver de overordnede mål for udvikling og arealanvendelse i kommunen, herunder udbygning med boliger og arbejdspladser, trafikbetjening, serviceforsyning, kolonihaveområder og andre rekreative områder.

kommunevej

Offentlig vej, for hvilken en kommunalbestyrelse er *vejbestyrelse*. [V]

kompaktlysrør

Se *lyskilder*.

kompositkonstruktion

Konstruktion sammensat af forskellige materialer som samvirker som en enhed med andre egenskaber end de enkelte materialer, f.eks. bestående af en brobaneplyde i *beton* med en underliggende stålkonstruktion.

komprimering

Forøgelse af jords, vejmaterialers og *betons densitet* ved mekaniske påvirkninger såsom tromling, stampning eller *vibrering* (fortrinsvis under udpresning af luft).

komprimeringsgrad

Et materiales *densitet* i procent af den *densitet*, der kan opnås ved en standardiseret *komprimering* af materialet. Komprimeringsgraden udtrykkes f.eks. som et jordmateriales *tørdensitet* i procent af proctorværdien eller et asfaltmateriales *densitet* i procent af marshallrumvægten.

komprimeringsmateriel

Maskine (materiel) konstrueret til *komprimering* af jord, vejmaterialer, *beton* mv. Der skelnes mellem følgende typer:

- tromler, normalt i størrelser fra ca. 3 til ca. 10 tons egenvægt, anvendes til komprimering af jord og vejmaterialer i en vejbefæstelse. Der anvendes følgende tromler:
 - statisk tromle med 3 stålvalser
 - en – og tovalsede (tandem) tromler til mindre arbejder og reparationsarbejder
 - glatvalset tromle med en eller flere glatte stålvalser
 - gummihjulstromle, der kan belastes med op til 30 tons egenvægt
 - vibrationstromle der er en to-akslet tromle, hvor mindst én valse kan vibrere. Tromlen har en styre- og en bagvalse og den fremføres håndbetjent eller maskinelt. Vibrationstromlen anvendes også ved betonarbejder
 - fårefodstromle hvis overflade er forsynet med tæt-siddende, fremspringende fødder
- vibrationsmateriel, *anvendes* til *komprimering* af *beton* i en *vejbefæstelse* eller i et *bygværk*. Der anvendes følgende vibrationsmateriel:
 - vibrationstromle, der er en to-akslet tromle, hvor mindst én valse kan vibrere. Tromlen har en styre- og en bagvalse, og den fremføres håndbetjent eller maskinelt. Vibrationstromlen anvendes også ved jord- og befæstelsesarbejder
 - kombitromle, hvor styrevalsen er af gummi
 - glittemaskine, der er et roterende materiel anvendt til finafretning af en overflade
 - bjælkevibrator/vibrationsplade der med en plade komprimerer en overflade
 - vibrationsstamper, der er et håndbetjent materiel som gennem en mindre plade overfører dynamiske belastninger til det materiale, der skal komprimeres
 - formvibrator, der monteret på formes ydersider anvendes til overfladekomprimering

- stavvibrator, der i stavform anvendes til komprimering ved nedstik i beton.

koncession

Tilladelse, udstedt af en ansvarlig myndighed, til at en virksomhed kan udføre en given ydelse under forudsatte betingelser. [NVF 2]

konfidensinterval

Et interval, der med given sandsynlighed, i reglen 95%, indeholder den sande værdi af en parameter.

konkav vertikalkurve

Kurve i et *længdeprofil* med nedadvendt bue.

konsistens

Mål for bearbejdelighed af *beton*.

konsolidering

Forøgelse af jords *densitet* fortrinsvis under udpresning af vand.

kontrabanket

- a. Konstruktionselement til bortledning af *overfladevand* fra en *kantbjælke* på et *bygværk*.
- b. *Banket* (a) normalt opbygget af jord placeret langs med en dæmning til forhindring af stabilitetsbrud i dæmningen.

kontraktionsfuge

Se *fuge*.

kontrolafsnit

En på forhånd fastlagt del af et arbejde (leverance) afgrænset således, at der ikke kan forventes systematiske afvigelser i den værdi, som ønskes kontrolleret, og således at denne del har en for entreprenøren og *bygherren* praktisk størrelse.

kontrollinje

Trafikteknisk udtryk for et snit gennem et analyseområde langs zonegrænser, hvor der tælles trafik, som tjener til kontrol og afstemning af de ved trafikanalyserne oplyste *ture* eller de ved *trafikmodellerne* beregnede *ture*.

kontrolplan

Plan som angiver art, omfang og dokumentation af entreprenørens totale kontrol.

konveks vertikalkurve

Kurve i et *længdeprofil* med opadvendt bue.

konvergenssnit

Vejgeometrisk udtryk for *opdelingssnit* (a og b) i *sammenløb* eller ved *tilkørsel*.

koordineret uheldsstatistik

Empirisk model til at beskrive sammenhæng mellem *uheldstæthed* og *trafikintensitet* for hver enkelt af en række nærmere definerede *vej- og krydstyper*.

korndensitet

Se *densitet*.

korndensitet i tør tilstand

Se *densitet*.

korndensitet i vandmættet, overfladetør tilstand

Se *densitet*.

kornfordeling

Se *kornstørrelsesfordeling*.

kornform

Et korns form kan udtrykkes ved dels et formindeks, dels et flisethedsindeks.

Formindekset udtrykkes som en procentandel af ikke-kubiske korn i en prøve, idet ikke-kubiske korn er korn hvor forholdet mellem kornlængde og korntykkelse er større end 3.

Flisethedsindekset udtrykkes som en procentandel af korn i en prøve, der passerer gennem stavsigter med sprækkevidder lig halvdelen af største korn i fraktionerne

kornfraktion

Se *fraktion* (a).

korngradering

Se *kornstørrelse*.

kornkurve

Kurve, hvis ordinator angiver den masseprocent af materialemængden, hvis *kornstørrelser* er mindre end den af abscissen angivne *kornstørrelse*.

kornsammensætning

Sideordnet betegnelse for *bjergartsfordeling* og *petrografisk sammensætning*.

Et materiales indhold af nærmere angivne bjergartsgrupper, ofte granit, flint og kalk.

kornstyrke og -porøsitet

Materialeegenskaber, der defineres som det relative indhold af korn i grupperne:

- *tætte, stærke korn*
- *porøse, stærke korn*
- *smuldrende korn*.

kornstørrelse

En partikels karakteristiske dimension, som i praksis bestemmes ved *sigteanalyse* for grove korn og ved *hydro-meteranalyse* (*sedimentationsanalyse*) for fine korn.

- Maksimal kornstørrelse er den mindste standardmaskevidde i *sigteanalysens* sigterække, som lader hele materialet passere.
- Minimal kornstørrelse defineres for materialer uden *gennemfald* på *sigte* 0,063 mm som den største standardsigte i *sigteanalysens* sigterække, der tilbageholder hele materialet, men defineres ikke for materialer med *gennemfald* på *sigte* 0,063 mm.

- Nominel maksimal Kornstørrelse er den mindste standardmaskevidde, som lader mindst 90 masseprocent af materialet passere.
- Nominel minimal Kornstørrelse er den største standardmaskevidde, som lader højst 20 masseprocent af materialet passere.
- overkorn
Den del af et kornet materiale, hvis korn er større end den nominelle maksimal Kornstørrelse.
- underkorn
Den del af et kornet materiale, hvis korn er mindre end den nominelle minimal Kornstørrelse.

kornstørrelsesfordeling

Et materiales relative fordeling efter *kornstørrelse* i forskellige *fraktioner*. Bestemmes for den del, der er større end 0,063 mm, ved *sigteanalyse* og for den del, der er mindre end 0,063 mm, normalt ved *hydrometeranalyse* (*sedimentationsanalyse*).

kornstørrelsesfraktion

Fraktion (a) af et *tilslag*, der passerer igennem den største af to *sigter* og tilbageholdes på den mindste. Den laveste grænse kan være nul.

kornvolumen

Totalvolumen af en *jordprøve* fratrukket *porevolumen* (a).

kote

Et punkts højde over en niveauflade, almindeligvis DVR90 (Dansk Vertikal Reference 1990).

krakelering

Revnedannelser i en overflade af form som et sammenhængende netværk.

kritisk interval

Det gennemsnitlige tidsinterval mellem *køretøjerne* i den overordnede *trafikstrøm*, som er stort nok til, at en *trafikant* i den underordnede *trafikstrøm* accepterer at krydse eller indflette i den overordnede *trafikstrøm*.

kran

Maskine, der anvendes til at løfte, flytte og sænke byrder indenfor et afgrænset område. De almindeligste er følgende:

- tårnkran, bestående af en lodret gittermast forsynet med en drejelig tværbom. Kranen er stationær eller skinnekørende.
- vippearmskran er opbygget på en drejekrans, hvorpå er monteret kontravægt og en tværm, der kan vippe i lodret retning. Kranen kan være stationær, mobil eller monteret på *køretøjer*.

krone

Den del af *færdigvejsoverfladen*, der ligger mellem *kronekanterne*.

kronebredde

Bredden af vejanlægget fra *kronekant* til *kronekant* (se figur 1).

kronekant

Linje langs *vejen* gennem det yderste punkt af *yderrabat* eller – hvor en sådan ikke findes – af yderste *færdelsesareal* (se figur 1).

krybespor

Særligt *kørespor*, som med *færdelsestavle* anvises for langsomtkørende færdsel.

krybning

Den spændingsafhængige del af et materiales varige deformation.

krydsbestøvning

Bestøvning mellem planter som er genetisk forskellige, f.eks. af forskellig art, varietet, sorter eller fra forskellige genetiske linjer eller stammer.

krydstype

Se *vejkrydstype*.

krydsuheld

Trafikuheld i eller i forbindelse med et *vejkryds*.

kugleindtryk

Et mål for en *støbeasfalts* evne til at modstå blivende belastningers påvirkning.

kulslagge

Se *slagge*.

kunststofgrunder

Opløsning af kunststof som f.eks. klorkaustjuk, epoxy eller acrylforbindelser til grunding af *beton* under *fugtisolering*.

kunststofmørtel

Blanding af *sand* (b) og kemisk hærdbart kunststof bl.a. til *reparation* og *opretning* (b) af betonoverflader under *fugtisolering*.

kurvebånd

Skematisk afbildning af en *vejs linjeføring* visende *vejens* forløb i rette linjer, cirkelbuer og *overgangskurver* (se figur 15).

kvalitet

Grad af et sæt iboende karakteristikas opfyldelse af krav.

kvalitetsaktivitetsplan

Dokument der specificerer hvilke procedurer og tilhørende ressourcer, der skal anvendes af hvem og hvornår til et specifikt projekt, produkt, proces eller kontrakt.

kvalitetsaudit

Systematisk, uafhængig og dokumenteret proces for at fremskaffe auditvidnesbyrd og evaluere disse objektivt for at bestemme, i hvilket omfang auditkriterier er opfyldt.

kvalitetsledelse

Sideordnet med *kvalitetsstyring*.
Koordinerede aktiviteter til at styre en virksomhed med hensyn til *kvalitet*.

kvalitetsledelsessystem

Sideordnet med *kvalitetsstyringssystem*.
Styringssystem til at styre en virksomhed med hensyn til *kvalitet*.

kvalitetssikring

Del af kvalitetsstyring med fokus på at skabe tillid til, at kvalitetskrav vil blive opfyldt.

kvalitetsstyring

Sideordnet med *kvalitetsledelse*.
Koordinerede aktiviteter til at styre en virksomhed med hensyn til *kvalitet*.

kvalitetsstyringssystem

Sideordnet med *kvalitetsledelsessystem*.
Styringssystem til at styre en virksomhed med hensyn til *kvalitet*.

kviksøvlampe

Se *lyskilder*.

kys og kø

(K&K) Betegnelse for

- Afsætning af passager ved terminal, hvor føreren af bilen kører videre. [NVF 3]
- Omstigningsplads for en *kombinationsrejse* – for kys og kø ofte med direkte tilknytning til kollektivtrafikkens stoppesteder/trafikterminaler.

kæbeknuser

Se *stenknuser*.

kærre

Se *påhængskøretøj*.

kø

En række af *køretøjer* eller personer, som venter på at blive betjent af et system, og hvor adfærden forrest i rækken påvirker de efterfølgendes adfærd [NVF 1].

kørebane

Den del af *vejen*, der er bestemt for kørende, herunder dog ikke *cykelsti* og *cykelbane* (se figur 1 og 9).

kørebaneafmærkning

Fællesbenævnelser for

- længdeafmærkning, som udføres i *kørebanelens* længderetning for at lede og advare *trafikanterne*, og for at adskille trafik med samme eller med modsat kørselsretning.
- pilafmærkning, som udføres for at angive eller forvarsele et påbud om anvendelse af *kørespor*. Der skelnes mellem *køresporpile* og pile for *køresporsskift*. Kan også være ophængt *afmærkning*, hvor tavlerne angiver de kørselsretninger i krydset, som *køresporet* under en tavle er beregnet for.

- tværafmærkning, som udføres for at angive *vigepligt*, og hvor denne skal iagttages. Tværafmærkning opdeles i vigelinje, stoplinje, afslutning af svingbane og *fodgængerfelt*.
- afmærkning* for standsning og *parkering*.
- tekst og symboler på *kørebanelen* m.m.

kørespor

Den del af *kørebanelen*, der ved normal trafikafvikling er beregnet til brug for et enkelt motorkøretøj (kolonne af *køretøjer*). Vejteknisk betegnelse for færdselslovens ord vognbane (se figur 1, 2, 3, 4 og 9). [WRA 1]

køresporlinje

Længdeafmærkning på *kørebanelen* udført som smal punkteret linje med kort strek og langt mellemrum. Anvendes fortrinsvis til at markere adskillelse imellem *kørespor*. Vejteknisk betegnelse for færdselslovens ord vognbanelinje (se figur 3).

køresporpil

Vejteknisk betegnelse for færdselslovens ord vognbanepil. Se *kørebaneafmærkning*.

køresporssignal

Signalanlæg med grøn nedadrettet pil eller rødt kryds over hvert enkelt *kørespor*. Angiver om et *reversibelt kørespor* må benyttes eller ej. Vejteknisk betegnelse for færdselslovens ord vognbanesignal.

køresporsskift

Den proces, hvor et *køretøj* skifter placering fra et *kørespor* til et dermed parallelt løbende *kørespor* for samme trafikretning. Vejteknisk betegnelse for færdselslovens ord vognbaneskift.

kørestabil materiale

Materiale der med eller uden tilsætning af *bindemiddel* kan komprimeres således at den efterfølgende maskinelle materialeudlægning kan udføres uden at dybden af hjul- eller larvebåndsspor i overfladen overskrider tolerancekrav. Kravet stilles normalt til overfladen af *bundsikringslag*.

køretøj

Indretning på hjul, bælter, valser, meder eller andet, der er indrettet til kørsel på *vej*, og som ikke løber på skinner.

køretøjsklassifikation

Klassifikation af *køretøjer* i henhold til type, anvendelse, dimension, antal aksler etc.

kørselsafgift

Sideordnet betegnelse for *road pricing*.
Forskellige måder at opkræve betaling for brugen af *vejen* baseret på trafikpolitiske beslutninger (f.eks. beskatning, belastningsafgift, bompengeringe, vej-, bro- eller tunnelafgifter).

kørselsomkostning

Se *samfundsøkonomisk omkostning*.

køstrækning

Køresporsstrækning bestemt for *køretøjer*, der skal afvente passage af hensyn til *vigepligt*, *signalregulering*, bompenge mv. (se figur 2 og 5).

lage

Mættet opløsning af kemiske *glatførebekæmpelsesmidler* i vand, eksempelvis saltlage.

lagesaltning

Forebyggelse eller bekæmpelse af glat føre med kemiske *glatførebekæmpelsesmidler*, der er opløst i vand.

lagfølgeboring

Se *boring i jord*.

landbrugsrør

Cirkulære betonrør uden muffe, med eller uden fals. Rørene samles uden tætning, hvorfor *ledningen* er utæt.

landevej

Offentlig vej, for hvilken et amtsråd er *vejbestyrelse*. [V]

landfæste

Endepille ved bro over vand.

landmålingsinstrumenter

Samlet betegnelse for de instrumenter som en landmåler benytter sig af.

De mest almindelige er

- distancemåler, der anvendes til afstandsmåling
- *nivelleringsinstrument*, der anvendes til højdemåling/*nivellement*
- teodolit, der anvendes til vinkelmåling.

En integreret sammensætning af en teodolit og en distancemåler kaldes i daglig tale en totalstation.

landområde

- a. Område uden for de områder hvor færdselslovens regler for *tættere bebygget område* gælder. Begrænset af *oplysningstavlerne for tættere bebygget område* (E 55) og ophør heraf (E 56).
- b. Område, hvor *vejbestyrelsens* og *vejmyndighedens* kompetence er begrænset (vejbidragsloven). [V]

landskabsbro

Brokonstruktion over lavtliggende *terræn*, typisk anvendt ved vejanlæg over ådale for at undgå *barrierevirkning* (b) fra en dæmning.

landskoordinatsystem

Overordnet koordinatsystem gældende for hele Danmark. Landskoordinatsystemet findes i flere udgaver: System UTM, System 34S (Sjælland), System 34J (Jylland) og System 45 (Bornholm) samt det nye system 2000.

lapning

Pletvis *reparation* af en vejbelægningsoverflade. [WRA 2]

larvebåndsudlægger

Se *asfaltudlægger*.

lastvognsprocent

Den procentvise andel af *lastvogne* i forhold til det samlede antal motorkøretøjer.

lastvogn med kærre

(LVK) Se *dimensionsgivende køretøj*.

lastvogn

(LV) Se *dimensionsgivende køretøj*.

lav rørgalge

Se *mast*.

lavtryksnatriumlampe

Se *lyskilder*.

ledelinje

- a. Landskabsstruktur, som dyr naturligt vil følge når de færdes i landskabet, f.eks. et læhegn eller et *vandløb*.
- b. Belægningsbånd med afvigende farve og overfladestruktur, som markerer gangretningen på *fortove*, *gangbaner* og *stier* til orientering for synshandicappede.

ledning

System til transport. Der findes følgende to typer:

- afløbsledninger
 - drænledning
Ledning udført af *drænrør* til afledning af vand i jord.
 - topslidset ledning
Ledning med utæt top, der fungerer som *dræn*, og med tæt bund. Vand, der er trængt ind i røret i ledningens top bortledes i bunden ved hjælp af gravitation.
 - lukket ledning
Tæt ledning til transport af vand ved hjælp af gravitation.
 - trykledning
Tæt ledning til transport af vand ved hjælp af overtryk.
- forsyningsledninger
System til fremføring af vand, gas, el, telekommunikation mv.

Der skelnes mellem egne ledninger (*vejbestyrelsens*) og andres ledninger (gæsters).

ledningsarbejde

En *ledningsejers* indsats i forbindelse med etablering og *reparation* af en *ledning* – evt. med tilhørende udstyr – under, på eller over offentligt eller privat areal, herunder areal der er pålagt *byggelinjer*.

ledningsejer

Ejer af *forsyningsledning* over eller under *vejoverflader* (normalt et forsyningselskab). [V]

leje (bro)

Element placeret mellem *over-* og *underbygning* (b), til overføring af lodrette kræfter og tilladende visse vandrette bevægelser.

LE-mast

Se *mast*.

ler

Finkornet jordart bestående af bl.a. *lermineraller*. De mekaniske egenskaber svarer til *kohæsionsjord*.

lerfraktion

Fraktion (b) af jord med *kornstørrelse* mindre end 0,002 mm.

lermineral

Aflange oftest skælformede, stavformede eller nåleformede mineraler, der som oftest udgør en væsentlig andel af jordarten *ler*. De vigtigste og oftest forekommende lermineraller er glimmer, kaolinit og montmorillonit.

lette korn

Stenmateriale større end 4 mm, hvor kornene har en *korn-densitet i vandmættet, overfladetør tilstand* mindre end eller lig en nærmere specificeret værdi.

lige stander

Se *mast*.

linjeberegning

Beregning, der på grundlag af kendskab til *linjeføringens tvangspunkter* og dens opbygning af *linjeføringselementer* som resultat giver plankoordinater til *stationeringslinjen*.

linjeforgrening

Forgrening uden knæk af én linje i to linjer.

linjeføring

Horisontal projektion af *tracéen*.

linjeføringselement

Geometrisk *element*, der indgår i *linjeføringen* (ret linje, cirkelbue, *overgangskurve*).

linjesammenløb

Sammenløb uden knæk af to linjer til én linje.

L-mast

Se *mast* (se figur 14).

logistik

Planlægning, udførelse, kontrol, flytning og placering af mennesker og/eller gods og de støtteaktiviteter, der er knyttet til disse flytninger. [NVF 2]

lokal cykelrute

Se *cykelrute*.

lokalplan

Detaljeret anvendelsesplan for et delområde af en kommune i henhold til lov om planlægning.

lokalsti

Sti, som ikke indgår i en kommunes hovedfærdselsnet, men som betjener den cykel- og gangtrafik, der har ærinde i det pågældende område.

lokaltrafik

Trafik, der begynder og slutter inden for et nærmere defineret område.

lokalsovej

Vej, der betjener lokale områder, boliger, arbejdspladser, institutioner eller butikker.

Los Angeles-prøvning

Prøvningsmetode til bedømmelse af et stenmateriales modstandsevne over for knusning.

luftindblandingsmiddel

Stof, som tilsættes *beton* med det formål at øge *betonens* bearbejdelse eller frostbestandighed ved frembringelse af små, tætliggende luftbobler.

lukket ledning

Se *ledning*.

luminansfaktor (for en reflekterende overflade)

Forholdet mellem legemets luminans og luminansen af en ideel diffus 100% reflekterende overflade belyst på samme måde.

lunke

Lokal fordybning i en overflade.

lux

Enhed for belysningsstyrke.

lydsignal

Signal (a), der ved hjælp af lyd vejleder blinde og svagsynede.

lydtrykniveau

Lydtrykniveau angives normalt i decibel (dB). 0 dB svarer ca. til det svageste lydtryk en normalhørende kan opfatte. Decibelskalaen er en relativ skala, således at en forøgelse af lydtrykniveauet med f.eks. 3 dB svarer til en fordobling af lydenergien. En fordobling af den subjektiv opfattede styrke af vejtrafikstøj svarer til en forøgelse af lydtrykniveauet på 8 - 10 dB.

- A-vægtet lydtrykniveau
Lydtrykniveau målt med et filter (A), der dæmper dybe og høje frekvenser på samme måde som det menneskelige øre, så forskellige toner med samme A-vægtede lydtrykniveau vil opfattes som lige kraftige uanset frekvensen.

- energiækvivalent lydtrykniveau (A-vægtet)
Lydtrykniveauet af en konstant lyd, der indeholder den samme A-vægtede lydenergi som den betragtede varierende lyd i det samme tidsrum.
- maksimalt lydtrykniveau (A-vægtet)
Maksimal værdi af det A-vægtede lydtrykniveau for et enkelt forbikørende *køretøj*.

lygtetændingstid

Tiden fra solnedgang til solopgang eller i øvrigt, når anvendelse af *køretøjets* lygter på grund af mørke, tåge, dis, regn eller lignende dårlige sigt- eller lysforhold er påkrævet enten for at gøre *køretøjet* synligt for andre *trafikanter* eller for at give føreren tilstrækkelig synsvidde.

lyskilder

Fællesbetegnelse for forskellige typer af lysgivere anvendt inden for vejbelysning. Lysgiverne kan opdeles i følgende hovedgrupper:

- glødelamper, hvor lysudsendelsen sker fra opvarmning (ca. 2.000 til 3.000° K) i en kolbe af glødetråde fremstillet af wolfram eller i sjældne tilfælde kultråde
 - halogenglødelamper, hvor kolben er fyldt med gas af familien halogen
 - standardglødelamper, hvor kolben er fyldt med den inaktive luftart argon.
- kviksølvlamper
 - Lysstofrør, hvor glasrøret er indvendigt belagt med et fluorescerende stof (lyspulver), der omdanner den ultraviolette stråling i udladningsrøret til synligt lys.
 - højtrykskviksølvlamper
Lamper med en kolbe, hvor udledningsgassen er under tryk.
 - induktionslamper
Med kviksølv damp under lavt tryk. Dampen ioniseres ved mikrobølgestråling.
 - kompaktlysrør
I princippet et foldet lysstofrør med lille diameter.
 - lysstofrør
I princippet et retlinjet glasrør, der er lukket med kontaktorer i begge ender.
 - metalhalogenlamper
Metalhalogen til udladningsdampen i stedet for lyspulver på yderkolben.
 - natriumlamper
 - Udladningslamper, der indeholder natrium samt almindeligvis også neon og argon. Det udsendte lys er spektrallys, der for natrium giver et gulligt lys.
 - højtryksnatriumlamper, hvor udladningen sker i damp under højt tryk
 - lavtryksnatriumlamper, hvor udladningen sker i damp under et lavt tryk.

lyskurv

Almindelig anvendt betegnelse for *signal (b)* ophængt over *kørebanen*.

lysmast

Se *mast*.

lyspunkthøjde

Lyskildens højde over *vejoverfladen*.

lysrefleksion

Se *refleksion*.

lyssignal

Ældre betegnelse for *gadesignal*.

lysstofrør

Se *lyskilder*.

lyst tilslagsmateriale

Naturlige eller syntetiske stenmaterialer, der tilføres asfalttilslagsmaterialer for at forbedre overfladens lystekniske egenskaber.

lægningsdybde

Den vertikale afstand fra *terræn* henholdsvis *færdigvejs-overflade* til et rørs bundløb.

længdeafmærkning

Se *kørebaneafmærkning*.

længdefald

Hældningen af et *længdeprofilelement* i forhold til horisontalplanen, normalt angivet i promille og regnet positiv nedad i stationeringsretningen.

længdefuge

Se *fuge*.

længdeprofil

Tracéens afbildning på *længdesnitsplanen*.

længdeprofilelement

Geometrisk *element*, der indgår i *længdeprofilet* (ret linje, *vertikalkurve*).

længdeprofilreference

Det punkt i *færdigvejsoverfladen*, hvortil *vejens længdeprofil* refererer.

længdesnit

Afbildning i den plane udfoldning af den cylinderflade, hvis frembringer er lodret, og hvis ledekurve er *tracéen* eller en cylinderflade i konstant afstand af denne.

længdesnitsplan

Plan udfoldning af den cylinderflade, hvis frembringer er lodret, og hvis ledekurve er *tracéen*.

læskur

Sideordnet betegnelse for *læskærm*.

Bygningskonstruktion der giver delvis læ for vind og nedbør til ventende buspassagerer.

læskærm

Sideordnet betegnelse for *læskur*.

Bygningskonstruktion der giver delvis læ for vind og nedbør til ventende buspassagerer.

læssemaskine

Se *traktor*.

løbende eftersyn

Se *eftersyn*.

løst mål

- a. Det rumfang, som et materiale indtager ved ifyldning på en nærmere angivet måde i et nærmere angivet målekar.
- b. Et materiales lagtykkelse inden *komprimering*.

mager belægning

En *bituminøs vejbelægning* med så lavt bindemiddelindhold, at der er fare for *rivninger*.

makadam

Ubundne *bærelag* i en *vejbefæstelse*, der fremstilles af enskornede *sten*, som forkiles ved tromling, hvorefter mellemrummene mellem *stenene* udfyldes med *dækgrus*.

- bundsten
Uknust stenmateriale i sorteringen 63/125 mm.
- singels
Uknust stenmateriale i sorteringen 31,5/63 mm.
- skærver
Knust stenmateriale større end 2 mm med *knusningsgrad* 100/0.

Makadam benævnes ofte efter stenmaterialet i øverste lag, f.eks. singelsmakadam eller skærvemakadam.

makrotekstur

Se *overfladetekstur*.

maksimal kornstørrelse

Se *kornstørrelse*.

maksimal tørdensitet

Se *densitet*.

maksimal tørrumvægt

Ældre betegnelse for *maksimal tørdensitet*. Se *densitet*.

maksimal tørtæthed

Ældre betegnelse for *maksimal tørdensitet*. Se *densitet*.

maksimalt lydtryk niveau (A-vægtet)

Se *lydtryk niveau*.

mangelsansvarsperiode

Den periode, hvor entreprenøren har pligt og ret til at afhjælpe mangler, der påvises efter afleveringen af en *entreprise*.

margueritroute

Afmærket turrute gennem Danmark, tilrettelagt med henblik på særlige landskabelige og kulturhistoriske seværdigheder og oplevelser. Se også *vejvisningstavle*.

marin aflejring

Lag af én eller flere bjergarter eller organiske materialer, som er bundfældet i havet.

markoverkørsel

Overkørsel (a), som er anlagt alene med henblik på den færdsel, der er nødvendig for jordens landbrugsmæssige drift.

markvej

Vej alene til trafik i forbindelse med dyrkning af landbrugsarealer.

Marshallprøvning

Standardiseret laboratorieprøvningsmetode til karakterisering af *asfaltbeton*.

maskevidde

Lysningen (afstanden fra inderside til inderside) i kvadratiske huller i en *sigte*.

masse

Jordmængde, normalt målt ved sit volumen.

massebalance

Balance mellem *afgravnings-* og *påfyldningsmasser*.

masseberegning

Sideordnet betegnelse for *jordberegning*.

En beregning af *afgravnings-*, *påfyldnings-* og *sideflytningsmasser*, inden for hvert enkelt *stationsinterval* fra startstation til slutstation ud fra *tracé*, *tværsnit* og *terræn*.

massediagram

Histogram med *stationeringen* som X-akse, hvor funktionsværdien i et *stationsinterval* over henholdsvis under stationeringsaksen angiver den samlede *afgravnings-* henholdsvis *påfyldningsmasse* i *stationsintervallet*.

massedisponering

- a. Plan for udnyttelse af jordmasser ved *anlæg* (a) af en *vej*.
- b. Plan for udnyttelse af jordmasser ved *anlæg* (a) af en *vej* under hensyn til *afgravnings-* og *påfyldningsmasser*, mulige *sidetag* og *sidetip* samt jordtransportomkostninger og transportgeometri.

massekurve

Funktion af *stationeringen*, hvor funktionsværdien er *afgravningsmassen* minus *påfyldningsmassen* summeret over alle *stationsintervaller* fra startstation til aktuel station.

mast

Lodret slank konstruktion anvendt til montering af relevant *vejudstyr*. Betegnes også "stander", især for mindre konstruktioner.

- belyningsmast
Sideordnet betegnelse for lysmast. Mast, hvorpå der er placeret et belyningsarmatur.
- eftergivelig mast/stander
Mast, der ved en påkørsel har specielle trafikikkerhedsmæssige egenskaber. Eftergivelige master skal være godkendt i henhold til "DS/EN 12767 *Vejudstyr – Eftergiveligt vejudstyr*. Krav til prøvningsmetoder". Eftergivelige master deles op i følgende kategorier:
 - HE-mast (Høj Energi absorbering)
Eftergivelig mast kendetegnet ved, at et *køretøj* nedbremses på en kontrolleret måde i forbindelse med en påkørsel.
 - LE-mast (Lav Energi absorbering)
Eftergivelig mast kendetegnet ved, at et *køretøj* delvist nedbremses i forbindelse med en påkørsel.

- NE-mast (Non Energi absorbering)
Eftergivelig mast kendetegnet ved, at et *køretøj* ikke nedbremses af betydning i forbindelse med en påkørsel.
- buet stander
Mast kendetegnet ved, at mastens top er udformet som en halvcirkel (se figur 14). Kan evt. være forsynet med en ekstra påsvejst halvcirkel.
- forkrøppet stander
Mast, der er sammensat på en måde, således at den øverste del er parallelforskuet i forhold til den nederste (se figur 14).
- galgestander
Mast, hvor den øverste konstruktionsdel bærer en tavle, der – som hovedregel – er helt eller delvist forskudt i forhold til en lodret mast (se figur 14).
- gittermast/stander
Mast, hvis side er udformet som et gitter (se figur 14).
- IPE-stander
Mast, hvis tværsnit er udformet som et "I". Masten er udført af et IPE-profil.
- lige stander
Mast, der består af et lodretstående rør.
- L-mast
Mast, bestående af en lodret søjle og en vandret udligger, som danner et omvendt "L" (se figur 14).
- lysmast
Sideordnet betegnelse for belysningsmast. Mast, hvorpå der er placeret et belysningsarmatur.
- RHS-stander
Mast, hvis tværsnit er udformet som en hul kvadratisk eller rektangulær firkant. Betegnelsen RHS stammer fra den engelske forkortelse af Rectangular Hollow Section.
- rørgalge
Konstruktion, der består af to lodretstående rør, som i toppen er forbundet med et vandretliggende eller buet rørstykke. Konstruktionen findes i to udgaver hhv. en høj rørgalge og en lav rørgalge (se figur 14).
- rørmast/stander
Mast, hvis tværsnit er udformet som et rør.
- signalmast
Mast, hvorpå der er placeret et eller flere *signaler* (b).
- T-mast
Mast bestående af en lodret søjle og en vandret bjælke, som er forskudt i forhold til søjlen, og som derved danner formen af et "T" (se figur 14).

mastiks

Sideordnet betegnelse for *asfaltmastiks* (a). Halvfabrikata til *støbeasfalt*. Der skelnes mellem to arter: syntetisk asfaltmastiks og naturasfaltmastiks. Til den første anvendes pulveriseret kalksten, til den anden pulveriseret *asfaltkalksten*. I dem begge indgår desuden *bitumen* og som regel *Trinidadépuré*.

materieldisponering

Plan for udnyttelse af *vejbygningsmateriel* ved *anlæg* (a) af en vej.

materielskadeuheld

Se *trafikuheld*.

matrikel

Officiel fortegnelse over faste ejendomme. Matriklen består af et register, et tilhørende kortværk og oplysninger om mål til fastlæggelse af ejendomsskellene.

matrikulær berigtigelse

Udskillelse af en vejparcel fra matriklen efter der er foretaget afmærkning og opmåling af vejgrænserne samt ajourføring af berørte ejendommens arealer, servitutter, mv.

megatekstur

Se *overfladetekstur*.

mejetærsker

(MT) Se *dimensionsgivende køretøj*.

mekanisk fuge

Se *fuge*.

mekanisk stabilt grus

Ældre betegnelse for *stabilt grus*.

mellemstrygning

En opløsning af polymerbitumen, som anvendes oven på en *kunststofgrunder* for at beskytte denne mod direkte flammepåvirkning ved påsvejsning af polymerbitumenplader.

mellemtid

Sideordnet betegnelse for *rømningstid*. Trafikteknisk udtryk for den tid, der skal være mellem grønt lys for *fjendtlige trafikstrømme*. Se også *sikkerhedstid*.

metahalogenlampe

Se *lyskilder*.

middelhastighed

Se *hastighed*.

midterhelle

Se *helle*.

midterrabat

Se *rabat* (se figur 1).

midterø

Se *helle*.

mikrotekstur

Se *overfladetekstur*.

miljø

Omgivelser omfattende luft, vand, land, naturressourcer, flora, fauna, mennesker og de indbyrdes forhold herimellem.

miljøklasser

Standardiseret nationalt afgrænset opdeling af aggressivitet i det omgivende *miljø* over for konstruktioner. Krav til beskyttende barrierer opstilles afhængigt af den levetid, som konstruktionen dimensioneres for, ved at angive

sammenhængende værdier af barrieremateriale og – tykkelse (f.eks. *beton-/ malingstype* og *dæklags-/ malings-tykkelse*).

miljøledelsessystem

Den del af det samlede ledelsessystem, som indbefatter organisatorisk struktur, planlægningsaktiviteter, ansvarsfordeling, sædvaner, fremgangsmåder, metoder og ressourcer til at udvikle, indføre, opnå, gennemgå og vedligeholde en miljøpolitik.

miljøomkostning

Se *samfundsøkonomisk omkostning*.

miljøplan

Dokument, som beskriver de tiltag, herunder miljøledelsesaktiviteter, hvormed miljømål nås.

miljøprioriteret gennemfart

Gennemfartsvej/gade, hvor bymiljøet prioriteres højere end afvikling af gennemfartsvejens trafik.

minimal kornstørrelse

Se *kornstørrelse*.

minirundkørsel

Rundkørsel, hvor *midterøen* er erstattet af et cirkulært, ofte hvidmalet, *overkørselsareal* med en diameter typisk på 2 - 3 m.

mire

En rektangulær plade anbragt vertikalt forskydeligt på et stativ eller en stok.

miring

Indordning af punkter, så de højdemæssigt kommer til at stå i en ret linje (mireret).

mobilitet

- Bevægelighed med bred anvendelse.
- Individens mulighed for at drage nytte af et transportsystem. [NVF 2]

modal split

Trafikteknisk udtryk for opdeling af *ture* på transportmåder og –former. [WRA 2] [NVF 2]

modal transport

Transport der omfatter én af følgende transportformer:

- vejtransport
- jernbanetransport
- lufttransport
- søtransport.

modificeret bitumen

Se *bitumen*.

modificeret emulsion

Se *emulsion*.

moræne

Usorteret blanding af *sten*, *grus* (b), *sand* (a), *silt* og *ler* afsat af bræer eller indlandsis.

mosaikbrolægning

Se *brolægning*.

motorgade

Motorvej i bymæssig bebyggelse.

motorscraper

Se *scraper*.

motortrafikvej

Vej, som er forbeholdt færdsel med visse motorkøretøjer, og som med *færdselstavler* er afmærket som motortrafikvej.

motorvej

Se *vejtype*.

motorvejsforgrening

Se *forgrening*.

motorvejsknudepunkt

Se *vejknudepunkt*.

muld

Blanding af organisk og uorganisk jord.

muldbeklædning

Påføring af *muld* på *råjordsoverflader* m.m. for etablering af græs eller beplantning.

multimodal transport

Sideordnet betegnelse for *intermodal transport* og *kombinationsrejse*.

Anvendelse af mere end ét transportmiddel ved en rejse/transport fra dør til dør. [NVF 2]

MV-punkt

Fikspunkt, der er etableret af Kort- og Matrikelstyrelsen og som er mærket MV. (*Matrikel Væsen*).

mødesigt

Se *oversigt*.

mødesigtlængde

Den dobbelte *standselængde*.

måltracéring

Retning af en *vejs linjeføring* mod et markant point-de-vue i *terrænet*.

månedsdøgntrafik

Se *døgntrafik*.

naboret

- Retsregler, fastlagt i domspraksis, der begrænser en ejers råden over sin ejendom af hensyn til omliggende ejendomme, herunder veje.
- Det kompleks af regler, der er grundlag for forholdet mellem *vejbestyrelsen* og naboejendommene.

national cykelrute

Se *cykelrute*.

natriumlampe

Se *lyskilder*.

naturasfalt

Naturligt forekommende blandinger af *bitumen* og faste mineralske stoffer.

naturasfaltmastiks

Se *asfaltmastiks* (a).

nedføring af autoværn

Se *autoværn*.

nedgangsbrønd

Mindst Ø 1,25 m brønd med trin for inspektion og adgang til rensning af rørledninger og eventuel *reparation (no dig)*. [WRA 2]

nedknusning

Ændring af et stenmateriales *kornstørrelsesfordeling* ved mekanisk påvirkning. Se også *partikelspring*.

nedløbsbrønd

Brønd med rist og normalt med *sandfang*, for nedløb af *overfladevand*.

nedsivning

Vands bevægelse fra jordoverfladen gennem jord til *dræn* eller *grundvand*.

nedtromlings-skærver

Skærver til brug for nedtromling i *asfaltbelægninger*, især *støbeasfalt*. Anvendes for at sikre *vejbælgningens* friktion.

NE-mast

Se *mast*.

netknode

Se *knude*.

netudjævning

Se *geodætisk netudjævning*.

new jersey-autoværn

Se *autoværn* (se figur 13).

niveaufræsning

Fræsning af tilstødende betonpladekanter med niveauforskelle.

niveauskæring

Jernbaneoverkørsel eller ældre betegnelse for *vejknodepunkt* i ét plan (*vejkryds*).

nivellement

Nøjagtig bestemmelse af den indbyrdes højdeforskel mellem udvalgte punkter. Grundlæggende for nivellement er, at lodlinjen (tyngdekraften) styrer målingen af højdeforskellen.

Nivellement kan opdeles i:

- geometrisk nivellement, som karakteriseres ved brug af korte (under 60 m) vandrette sigter mod lodret stillede stadier.
- trigonometrisk nivellement, som karakteriseres ved måling af afstande og højdevinkler.

Se også *højdebestemmelse*.

nivelleringsinstrument

Se *landmålingsinstrumenter* og *ujævnhed*.

no dig

Metode til etablering, *reparation* eller registrering af *ledning* i jord uden opgravning.

nominel maksimal-kornstørrelse

Se *kornstørrelse*.

nominel minimal-kornstørrelse

Se *kornstørrelse*.

nominel værdi

Sideordnet betegnelse for *regningsmæssig værdi*. Benævnelser anvendt i normer. I den pågældende værdi er der taget hensyn til usikkerhed ved, at den karakteristiske værdi er multipliceret eller divideret med en *partialkoefficient*.

norm i vejregler

Se *vejregler*.

normalspænding

Se *spænding*.

normaltværnsnit

Tværnsnit, der for en strækning af *vejen* ved målangivelser definerer *tværprofilerne* af færdigvejs- og *råjordsoverfladen* samt eventuelt *overbygningens* (a) konstruktion.

nummerskrivningsanalyse

Trafikanalyse, hvor et motorkøretøjs registreringsnummer registreres ved passage af to eller flere *analyseposter*.

nutidsværdi

Den samlede værdi af fordele og ulemper ved et projekt i dets levetid tilbageskrevet med kalkulationsrenten til det aktuelle prisniveau.

nygrader

Se *gradsystem*.

nøddesten

Se *sten*.

nødlomme

Befæstet areal langs *motorveje* eller *motortrafikveje* uden *nødspor*, hvor havarede *køretøjer* kan hensættes midlertidigt eller inspiceres.

nødrabat

Belagt/forstærket del af en *midterrabat*, beliggende umiddelbart op til *kørebanelen* (se figur 1).

nødspor

Spør (a) placeret direkte ved *kørebanelen* til henstilling af nedbrudte motorkøretøjer og anvendelse for udrykningskøretøjer (se figur 1 og 9). [WRA 2]

objektpunkt

Punkt, der er geometrisk fastlagt i forhold til *tværprofilet*, og hvortil *oversigt* måles.

objektpunkthøjde

Højde over *kørebanen*, hvor *objektpunktet* forudsættes at befinde sig ved beregning af *sigtlængder*.

O-D-matrix

Matrix (tabel), hvis elementer angiver antallet af *ture*, som har udgangspunkt i et område (origin) og bestemmelsessted i et andet eller samme område (destination).

offentlig sti

- Sti*, som administreres af stat, amtskommune eller kommune. [V]
- Sti*, hvortil der er offentlig adgang. (Færdselsloven).

offentlig vej

Se *vej*.

olieudskiller

Sideordnet betegnelse for *benzinudskiller*. *Afvandingskonstruktion*, hvori væsker, der er lettere end vand, kan tilbageholdes og fjernes separat.

omløb

Trafikteknisk udtryk for gennemløb af alle *faser* (a) i et program for et *gadesignal*.

omløbstid

Trafikteknisk udtryk for den tid, det tager at afvikle ét *omløb* (cyklus) for et *gadesignal*. [NVF 3]

omrørt prøve

Se *jordprøve*.

områdetavle

Se *færdselstavle*.

opdelingssnit

- Det snit vinkelret på den overordnede *vej*, hvori denne og *rampen* (a) beregningsmæssigt adskilles, således at de på den ene side af snittet beregnes som en *vej* og på den anden side som to.
- Snit i *vejknodepunkt*, f.eks. *forgrøning*, *sammenløb*, hvor benene beregningsmæssigt adskilles.
- Snit i *vejstrækning* (a), der opdeles beregningsmæssigt.

opfrysningforsøg

Metode til bedømmelse af et materiales frostfølsomhed.

opholds- og legeområde

Område, hvor hele *vejarealet* må anvendes til ophold og leg, og hvor kørsel er tilladt på særlige betingelser. Afmærkes med *oplysningstavler* som opholds- og legeområde. Motoriseret trafik tillades på de svage *trafikanters* betingelser.

oplandstrafik

Ture med kun det ene endepunkt inden for et givet område.

oplandsvand

Vand fra arealer uden for *vejarealet*.

oplysningstavle

Se *færdselstavle*.

opmarchbås

Kørespor før *vejkryds*, begrænset af *spærrelinjer*, *varslingslinjer* eller *kantlinjer* (evt. *kantsten* eller *rabat*) og *stoplinje* (evt. *vigelinje*) og reserveret for en, to eller tre kørselsretninger.

opmærksomhedsfelt

Felter med belægnings-skift i *gangbanen*, der kan lette orienteringen for blinde og svagsynede.

opretning

- Retablering af et nærmere bestemt *længde-* og *tværprofil*.
- Proces, hvorved man i et flyvefotografi fjerner de fejl, der skyldes hældningen af kameraet i optagelsesøjeblikket.

optimalt vandindhold

Det *vandindhold*, som et materiale skal have for at opnå *maksimal tørdensitet* under givne komprimeringsbetingelser.

optisk ledning

Optiske virkemidler som belægningstyper, *afmærkning*, *vejudyd*, beplantning, bebyggelse og topografi i øvrigt langs *vejen*.

orienteringstavle

Se *vejvisningstavle*.

ortofoto

Målfast flyfotografi, hvor højde- og hældningsforskydninger er elimineret. Ortofotokort er flere enkelte ortofotos, der er sat sammen til et sammenhængende kort.

ortogonal afsætning

Vinkelret *afsætning* fra en linje (krum eller ret).

overbygning

- Sideordnet betegnelse for *vejbefæstelse* (se figur 10). De samlede lag af ubundne og bundne materialer udlagt på *vejens planum*.
 - ubundne lag
Lag, hvor de anvendte materialer ikke er sammenbundne af *bindemidler*.
 - bundne lag
Lag, hvor de anvendte materialer er sammenbundne af *bindemidler*. Der findes tre typer:
 - bitumenbundne materialer
Naturligt forekommende eller kunstigt fremstillede stenmaterialer – evt. tilsat *filler* (b) – iblandet *bitumen*, herunder *specialbitumen*.

- cementbundne materialer
Naturligt forekommende grusmaterialer, iblandet cement.
- kalkstabiliserede materialer
Naturligt aflejrede lermaterialer iblandet brændt kalk eller hydratkalk.

b. Den del af et *bygværk*, der bæres af *understøtninger*.

overbygningshøjde

Tykkelse af *vejbefæstelse*.

overfaldskant

Kant i *afvandingskonstruktion*, hvorover *afstrømning* sker, når tilløbsmængden overstiger en vis værdi.

overfladebehandling

(OB) Se *asfaltbelægning*.

overflademodul

Mål for de elastiske egenskaber af en *vej* bestemt ved pladebelastningsforsøg på overfladen.

overfladetekstur

Til karakterisering af en belægningsoverflade skelnes mellem mikrotekstur, makrotekstur og megatekstur. Mikrotekturen har relation til skarpheden af de enkelte korn i *vejbælgningens* overflade. Makrotekturen har relation til de forhøjninger og fordybninger i *vejbælgningens* overflade, der skyldes et mere eller mindre fremtrædende stenskelet. Megatekstur fremkommer som regel fra *slag-huller* eller *lunker* i *vejbælgningen*.

overfladevand

Vand, der afledes af *afvandingssystemet* uden at have passeret gennem jord eller *vejbefæstelser*.

overføring

Bygværk, der fører *vej*, jernbane eller andet over den betragtede *vej*.

overgang

Se *adgangsforhold* (d).

overgangskurve

Linjeføringselement, der uden knæk forbinder en ret linje med en cirkelbue eller forbinder to cirkelbuer og normalt således, at *linjeføringens* krumning varierer kontinuert.

overgangsstrækning

Kort *vejstrækning* (a), hvor der gradvist sker en ændring af eksempelvis autoværnsstivhed, *tværprofil*, *hastighed*, *sidehældning* eller radius.

overhalingslængde

Den længde en overhaling beslaglægger.

overhalingsstigt

Se *oversigt*.

overhalingsstigtlængde

Den *oversigtslængde* som 85% af bilisterne ønsker for at påbegynde og gennemføre en overhaling.

overhalingsspor

Ensrettet *kørespør* af begrænset længde, beregnet til overhaling og beliggende til venstre for de(t) normale *kørespør* (eksempelvis på *to-plus-én vej* ("2+1" vej).

overhøjde

- Den forøgelse af koteforskellen mellem kørebaneanterne, som skyldes *sidehældningens* ændring ved overgang fra retlinjestrækning til kurvestrækning.
- Ekstra dæmningshøjde, der anvendes med det formål at imødegå eller fremskynde forventede sætninger.

overhøjderampe

Den strækning af vejanlæg, hvorover *overhøjde* (a) etableres eller fjernes (se figur 15).

overjord

Jord, som dækker anvendelige råstofforekomster (*grus* (b) etc.).

overkorn

Se *kornstørrelse*.

overkørsel

- Se *adgangsforhold* (a).
- En *lokalvejs* tilslutning til en *trafikvej* eller en anden *lokalvej* etableret som et hævet niveau med afvigende *belægning* i forlængelse af den vigtigere *vejs rabat* og/eller *fortov*, eller som gennemgående *fortov* og/eller *cykelsti* på den vigtigere *vej*. Se også *vejkrydstype* (se figur 3).

overkørselsareal

Del af kørebaneareal beregnet på at det benyttes af *køretøjer* med stort *arealbehov*, men ikke af mindre *køretøjer*. Overkørselsarealet kan f.eks. have en afvigende *vejbælgning*, have en større hældning end det øvrige kørebaneareal og/eller have en lille niveauforskel til det øvrige kørebaneareal (se figur 4).

overordnet vej

Den mest betydende *vej* i et *vejknodepunkt*.

oversigt

En *trafikants* uhindrede udsyn til andre *trafikanter*, til *afmærkning*, eller til genstande på *kørebane* eller *sti*. På en *vejstrækning* anvendes følgende betegnelser for oversigt:

- mødesigt – som er opfyldt, når *oversigtslængden* er større end eller lig med *mødesigtlængden*
- overhalingsstigt – som er opfyldt, når *oversigtslængden* er større end eller lig med *overhalingsstigtlængden*
- stopstigt – som er opfyldt, når *oversigtslængden* er større end eller lig med *stopstigtlængden*.

I *vejkryds* anvendes en række betingelser for oversigt til andre *trafikanter*, f.eks.:

- oversigt for venstresvingende
- oversigt fra *sekundærvej* til *primærvej*
- oversigt bagud til *cykelsti*.

oversigtsareal

Sigtfladens lodrette projektion på *færdigvejs*overflade og *terræn*.

oversigtslinje

Oversigtsarealets begrænsningslinje (lodret projektion af yderste *sigtlinje* på *færdigvejs*overflade og *terræn*).

oversigtslængde

Den største afstand målt i en *vejs tracé*, i hvilken man fra et *øjepunkt* (*a*) kan se et *objektpunkt*, således at også alle nærmere liggende *objektpunkter* kan ses.

overtaksationskommission

Ankeinstans i forhold til *taksationskommissioner*. Behandler primært erstatningsspørgsmål i forbindelse med amtskommunale og kommunale ekspropriationer. [V] Overtaksationskommissionens afgørelser kan indbringes for domstolene.

oxyderet bitumen

Sideordnet betegnelse for *blæst bitumen*.

En type *bitumen* fremstillet ved oxydering af *bitumen* eller tung *bituminøs* olie, som regel ved luftgennemblæsning ved høj temperatur.

paklag

Nederste del af en *makadam*, der er udført af *bundsten*.

paksten

Ældre betegnelse for *bundsten*, se *makadam*.

parallelspor

Specielt *kørespor*, som er placeret umiddelbart uden for det yderste normale *kørespor* og parallelt med dette. Parallelspor kan i til- og *frakørsler* indeholde hele eller en del af *accelerations-* og *decelerationsstrækningen*.

parcel

Delstrækning af et vejanlæg under udførelse.

parement

Faststøbt eller opmurede sten eller andre elementer på synlige flader af *bygværker*, f.eks. *støttemure*, af hensyn til udseendet, ved bropiller i vand tillige som beskyttelse mod slid fra is mv.

park and ride

Se *parkér* og *rejs*.

parkér og rejs

(P&R) Skift af rejsemåde fra individuelt transportmiddel til kollektivt transportmiddel eller omvendt på en enkelt *tur*, støttet af passende parkeringsfaciliteter og information. [NVF 2]

parkering

Enhver hensætning af et *køretøj* med eller uden fører. Standsning kortere end tre minutter, standsning for af- eller påstigning samt af- eller pålæsning af gods anses dog ikke for parkering.

parkeringsbane

Se *parkeringsspor*.

parkeringsbås

Afmærket areal til *parkering* af et enkelt *køretøj*.

parkeringsgade

En del af en *parkeringsplads* bestående af et manøvreareal og de dertil knyttede *parkeringsbåse*.

parkeringshenviisning

Information til bilister om ledige parkeringsmuligheder i et område. [NVF 3]

parkeringslomme

Udvidelse langs *kørebanen* til *parkering* af enkelte *køretøjer*.

parkeringsplads

Særligt afmærket område forbeholdt *parkering*.

parkeringsspor

Særligt afmærket *spor* (a), placeret direkte ved *kørebanen*, til brug for *parkering* af en enkelt række *køretøjer*.

partialkoefficienter

System af koefficienter, der hovedsagelig anvendes til sikring af konstruktioner mod brud ved krav om, at den regningsmæssige værdi af en konstruktions *bæreevne* (bestemt ud fra styrkeparametrene karakteristiske værdier divideret med foreskrevne partialkoefficienter) skal være større end eller lig med den regningsmæssige værdi af de påvirkninger, konstruktionen udsættes for (bestemt ud fra de enkelte lasters karakteristiske værdier multipliceret med foreskrevne partialkoefficienter). Som regel af størrelsesordenen 1 - 2.

partielt kløverbladsanlæg

Kløverbladsanlæg, hvori mindst én *rampe* (a) ikke er udført.

partikelspring

Udtryk for, at et materiale mangler én eller flere *fraktioner* (a) mellem minimal- og maksimal Kornstørrelsen.

paspunkt

Punkt, der er synligt i et flyfoto, og hvis koordinater (planpaspunkt) eller *kote* (højdepaspunkt) er kendt.

paspunktet

Net bestående af indmålte og indbyrdes udjævnedes *paspunkter*.

passagetid

- Den tid et *køretøj* i rutedrift ankommer til eller passerer et stoppested eller lignende. [NVF 1]
- Den tidsafstand hvormed to *køretøjer* fra tilfartssporet, der anvender samme tidsinterval, følger efter hinanden ud i krydset.

passiv busprioritering

Se *busprioritering*.

passiv klæbeforbedrer

Se *klæbeforbedrer*.

passivt jordtryk

Se *jordtryk*.

pavement management system

(PMS) System til optimering af vedligeholdelsesinvesteringer for *vejbefæstelser*.

pendelknuser

Se *stenknuser*.

pendling

Regelmæssig persontransport mellem bolig og fast arbejdssted, uddannelsessted el. lign.

pendulruhedsmåler

Instrument til måling af friktion (friktionsindeks) på mindre områder, f.eks. torve og pladser samt på striber.

penetration

Et mål for en *bitumens* bearbejdelighed. Penetrationen er den dybde (i tiendedele millimeter), hvortil en standardnål synker ned i *bitumen* under nærmere fastlagte forsøgsbetingelser.

penetrationsbrudstyrke

Et mål for en *støbeasfalts* evne til at modstå brud under voksende belastning fra et rundt stempel anbragt på en plade af materialet, der hviler på et fast underlag med et hul koncentrisk under stemplet.

penetrationsindeks

Et mål for en *bitumens* temperaturfølsomhed. Penetrationsindeks kan bestemmes ud fra to sæt sammenhørende værdier for temperatur og *penetration*.

penetrometer

Apparat til bestemmelse af *penetration*.

periodisk eftersyn

Se *eftersyn*.

perkolation

Nedsivning af regnvand fra *veje* via et underjordisk anlæg, f.eks. en *faskine* (a).

perlesten

Se *sten*.

permeabilitet

Et materiales gennemtrængelighed for væske eller luft.

permeabilitetskoefficient

En talmæssig størrelse for materialets *permeabilitet* ved en given temperatur.

person- og varevogn

(PV) Se *dimensionsgivende køretøj*.

personskade

Hændelse, hvor en person skades eller dræbes ved et *trafikuheld*.

personskadeuheld

Se *trafikuheld*.

personvognsenhed

Enhed, hvortil forskellige *køretøjsklassifikationer* kan omregnes med henblik på kapacitetsberegninger.

personvognsækvivalent

(PVE) Trafikteknisk udtryk for det antal *personvognsenheder*, som andre *køretøjer* kan ækvivaleres med. Ækvivalentværdien varierer med vejanlæggets type og geometri.

personækvivalent

(PE) Omregningsfaktor for fastlæggelse af hvor meget en given (spildevands-) afledning svarer til. Beregningen kan foretages ud fra vandmængde, iltforbrug eller andet.
Vandforbrug : 1 PE = 120 – 200 l/døgn
Iltforbrug: 1 PE = 60 g/døgn

pesticid

Kemisk middel til bekæmpelse af uønsket vegetation.

petrografisk sammensætning

Sideordnet betegnelse for *bjergartsfordeling* og *korn-sammensætning*.

Et materiales indhold af nærmere angivne bjergartsgrupper, ofte granit, flint og kalk.

pilafmærkning

Se *kørebaneafmærkning*.

pilottunnel

Se *tunneltyper*.

pilsignal

Pilformet lysåbning i *signal* (b) på sort baggrund eller sort konturpil i en cirkulær rød, gul eller grøn lysåbning.

pladebelastning

- Målemetode til bedømmelse af bærende egenskaber af en *vejbefæstelse*, et belægningslag eller en *underbygning* (a).
- Målemetode til bestemmelse af en jordarts styrke- og sætningsparametre.

pladebro

Se *brotype* (se figur 11).

pladevibrator

Se *komprimeringsmateriel*.

pladsblandet beton

Se *beton*.

plan for sikkerhed og sundhed

En plan, der beskriver arbejdspladsens funktion og indretning samt de midler og aktiviteter, der skal til for at sikre de arbejdsmiljø- og sikkerhedsmæssige forhold.

plandata

Oplysninger, som karakteriserer arealanvendelsen og den socialøkonomiske situation totalt eller *zone* for *zone* (f.eks. etageareal, folketal, arbejdspladstal, indkomst og *biltal*).

planfikspunkt

Se *fikspunkt*.

planfræsning

Affræsning af ujævn *vejbelægning*.

planum

Den del af *råjordsoverfladen*, der tjener som underlag for *vejbefæstelsen* (se figur 10).

planumelement

Tværsprofilelement i *planum*.

planumkant

Linje langs *vejen* gennem det yderste punkt af yderste *planumelement* (se figur 1).

plasticitet

Et materiales egenskab til ved en påvirkning ud over den elastiske grænse at kunne deformeres uden at miste sin styrke.

plasticitetsgrænse

Det *vandindhold* i procent af tørstofmængden, hvor omrørt *ler* netop bliver formbart.

plasticitetsindeks

Differencen mellem *flydegrænse* og *plasticitetsgrænse*.

plastificeringsmiddel

Tilsætningsstof, hvormed en betonblandings *sætmål* kan forøges uden ændring af dens *v/c-forhold*.

poleringsindeks

Mål for et stenmateriales friktionsegenskaber efter en standardiseret polering.

polygonmåling

Metode til koordinatbestemmelse af et system af punkter ved fortsat anvendelse af de polære koordinaters princip. Opstillingspunkterne betegnes som polygonpunkter.

polymere

Stoffer, hvor mange ens eller forskellige molekyler er sammenkædede til store molekyler.

polymermodificeret bitumen

Se *bitumen*.

polær afsætning

Afsætning af et punkt ved hjælp af en afstand fra et kendt punkt og en vinkel målt i det kendte punkt fra en kendt retning.

population

Statistisk udtryk for den mængde af teoretiske eller virkelige emner, hvoraf en *stikprøve* udtages.

poretal

Forholdet mellem *porevolumen* (a) og *kornvolumen*.

porevandstryk

Vandets tryk i jordens porer.

porevolumen

- a. Sideordnet betegnelse for *hulrum*.
Den del af et *bituminøst* belægningsmateriales samlede volumen, der ikke optages af stenmateriale eller *bindemiddel*.
- b. Geoteknisk udtryk for volumenet af vand- og luftfyldte porer i en given jordmængde.

portal

Konstruktion beregnet til opsætning af *færdselstavler* over to eller flere *kørespor*. Konstruktionen består af 2 søjler og en bjælke, hvor søjlerne er placeret ved bjælkens ender. I enkelte tilfælde kan bjælken dog også være udkraget ved den ene søjle. [WRA 2]

porøse, stærke korn

Se *kornstyrke* og *porøsitet*.

porøsitet

Forholdet mellem *porevolumen* (a) og totalvolumen (*porevolumen* plus *kornvolumen*).

postglacial aflejring

Aflejring fra den tid, der følger efter den senglaciale periode og frem til nutiden. Omfatter bl.a. størstedelen af Danmarks muld- og tørveforekomster.

primer

Engelsk udtryk for *grunder* (a).

primærhelle

Se *helle* (se figur 5).

primærrute

Se *rutenummer*.

primærvej

Vej i et *vejkryds*, hvortil er tilsluttet en i trafikal henseende mindre betydende *vej*, en *sekundærvej*, som er pålagt *ubeetinget vigepligt* (se figur 5). [WRA 1]

prioriteret kryds

Se *vejkrydstype*.

privat fællesvej

Se *vej*.

privat vej

Se *vej*.

proctorforsøg

Standardiseret prøvningsmetode til bestemmelse af relationen mellem *vandindhold* og *tørdensitet* ved *komprimering* af *grus* (a), *sand* (b) eller jord. Prøvningsresultat er den maksimale *tørdensitet* og det optimale *vandindhold*. Den maksimale *tørdensitet* anvendes som referenceværdi ved komprimeringskontrol.

produktcertificeringsorgan

Organ, der er *akkrediteret* af en *akkrediteringsmyndighed* til at *certificere* overensstemmelse med definerede produktstandarder.

produktcertifikat

Certifikat udstedt af et *produktcertificeringsorgan*.

profilograf

Se *ujævnhed*.

programveksling

Trafikteknisk udtryk for veksling mellem forskellige programmer for *signalanlæg*. Der skelnes mellem fire former: Automatisk programveksling, håndstyret programveksling, tidsstyret programveksling og trafikstyret programveksling.

projekteringslov

Lov, som giver bemyndigelse til at foretage skitse- og detailprojektering til forberedelse og sikring af *anlæg* (a) af en ny eller forlægning af en eksisterende hovedlandeveisstrækning. Der findes også projekteringslove for andre statslige infrastruktur anlæg.

projektspecifikation

Det samlede materiale, der specificerer de tekniske krav til et projekt.

præparerede skærver

Skærver overtrukket med *bindemiddel*.

præventiv saltning

Forebyggende bekæmpelse af glat føre.

pullert

Trafikteknisk betegnelse for en rund, lav stolpe (højde ca. 1 m og en diameter mellem 10 – 30 cm), der benyttes som afspærring eller markering af områder, hvor der under normale forhold ikke ønskes adgang for biler. Se også *stele*.

pulverasfalt

(PA) Se *asfaltbelægning*.

pulverbelægning

Slidlag fremstillet af *pulverasfalt*.

pusher

Se *scrapper*.

push-/pullscrapper

Se *scrapper*.

pæledæk

Se *brotype* (se figur 11).

påbudstavle

Se *færdselstavle*.

påfyldning

- Tilstand af en *vejstrækning* (a), hvor *vejens råjords-overflade* ligger over *terræn* (se figur 1).
- Evt. sortering og indbygning af *masser*.

påfyldningskoefficient

Den koefficient, hvormed man skal multiplicere et geometrisk påfyldningsvolumen for at få det jordvolumen i naturlig lejring, der skal tilføres.

påfyldningsmasse

Sideordnet betegnelse for *påfyldningsmængde*. Jordmængde, der skal tilføres vejanlægget, det vil sige det geometriske påfyldningsvolumen multipliceret med *påfyldningskoefficienten*.

påfyldningsmængde

Sideordnet betegnelse for *påfyldningsmasse*. Jordmængde, der skal tilføres vejanlægget, det vil sige det geometriske påfyldningsvolumen multipliceret med *påfyldningskoefficienten*.

påhængskøretøj

Køretøj, der efter sin indretning er bestemt til at blive trukket af et andet *køretøj*.

Der findes følgende typer:

- påhængsvogn/anhænger
Påhængskøretøj, der hovedsagelig er indrettet til befordring af personer eller gods, sættevogn dog undtaget.
- kærre
Påhængsvogn med en eller 2 faste aksler.
- sættevogn
Påhængskøretøj, der hovedsagelig er indrettet til transport af gods eller personer, og som kobles til et trækkende *køretøj*, således at *køretøjet* eller dets last delvis hviler på det trækkende *køretøj*.
- påhængsredskab
Andet påhængskøretøj end påhængsvogn og sættevogn. Campingvogn anses som påhængsredskab.

påhængsredskab

Se *påhængskøretøj*.

påhængsvogn

Se *påhængskøretøj*.

påhængsvogntog

(PVT) Se *dimensionsgivende køretøj*.

påkørselsdæmper

Energiabsorberende konstruktion, som over en kort afstand nedbremser et *køretøj* i tilfælde af påkørsel.

rabat

Færdselsfrit areal i *færdigvejsoverfladen* mellem *kronekanterne*, der tjener som adskillelse mellem – eller begrænsning af – *færdselsarealer* (se figur 9).

Der anvendes følgende typer:

- midterrabat som adskiller to *kørebener*, der ligger i fælles *tracé* og har modsatrettede *trafikstrømme* (se figur 1)
- skillerabat til adskillelse mellem to *færdselsarealer* (se figur 1, 2, 3 og 4)
- yderrabat uden for yderste *færdselsareal* (se figur 1 og 4).

rabatarmering

Forøgelse af en *rabats bæreevne* (a) og *sidestøtte* for *vejbefæstelsen*.

rabatforstærkning

Se *kantforstærkning*.

ral

Naturligt afrundet *grus* (b) og *sten*.

rammebro

Se *brotype* (se figur 11).

rampe

- Ensrettet *forbindelsesstrækning* i et toplansknudepunkt, som i mindst én ende tilsluttes med en *tilkørsel* eller *frakørsel* (b). Opdeles i forbindelsesramper og tilslutningsramper.
 - Forbindelsesramper begynder i en *frakørsel* (b) og ender i en *tilkørsel*.
 - Tilslutningsramper opdeles i
 - tilkørselsramper, der starter i et etplanskryds og slutter i en *tilkørsel*
 - frakørselsramper, der starter i en *frakørsel* (b) og slutter i et *etplanskryds*.
- Strækning, hvor niveauforskelle mellem arealer i forskellige planer udlignes under hensyntagen til trafikantkomfort og *tilgængelighed*. Anvendes ved overgange mellem *kørebane - cykelsti*, *cykelsti - gangareal* samt mellem gangarealer indbyrdes (se figur 3).

rampedosering

Sideordnet betegnelse for *rampekontrol*.

Gennemførelse af *signalregulering* på en *rampe* (a) for at regulere den trafik, der kører ind på *motorvejen* via den specifikke *rampe* (a). [NVF 2]

rampekontrol

Sideordnet betegnelse for *rampedosering*

Gennemførelse af *signalregulering* på en *rampe* (a) for at regulere den trafik, der kører ind på *motorvejen* via den specifikke *rampe* (a). [NVF 2]

rampekryds

Etplanskryds i *tilslutningsanlæg* mellem en *rampe* (a) og en *underordnet vej*.

rapportpligtigt uheld

Se *trafikuheld*.

rasteanlæg

Se *sideanlæg*.

rasteplads

Se *sideanlæg*.

reaktionslængde

Den vejlængde, et *køretøj* tilbagelægger i løbet af førerens *reaktionstid*.

reaktionstid

Tiden fra en *trafikanter* har fysisk mulighed for at opfatte en trafiksituation, der skal reageres på, og til reaktionen indtræder.

recipient

Vandområde (sø, hav, å, *grøft* eller eventuelt *ledning*), hvortil vand fra *vejarealer* afledes.

recycling

Amerikansk udtryk for *genanvendelse*, sædvanligvis efter en eller anden form for oparbejdning af et materiale, der allerede har opfyldt sit oprindelige formål. Se i øvrigt *genbrug*.

redningsservice

Assistance fra ambulance, brandvæsen eller kranbil. [NVF 1]

referencehastighed

Se *hastighed*.

refleks

Tilbagekastet lys eller lyd.

refleksfolie

Speciel overfladebehandlet folie der kaster lys tilbage mod *lyskilden* ved *retrorefleksion*.

Refleksfolier er opdelt i 3 typer, type 3, 4 og 5 afhængig af krav til retrorefleksion og *luminansfaktor*.

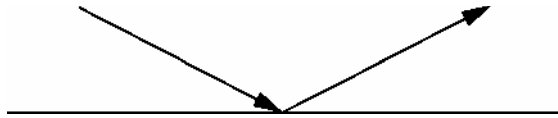
refleksion

Tilbagekastning af lys eller lyd fra en flade. Der skelnes inden for lys mellem følgende former for refleksion:

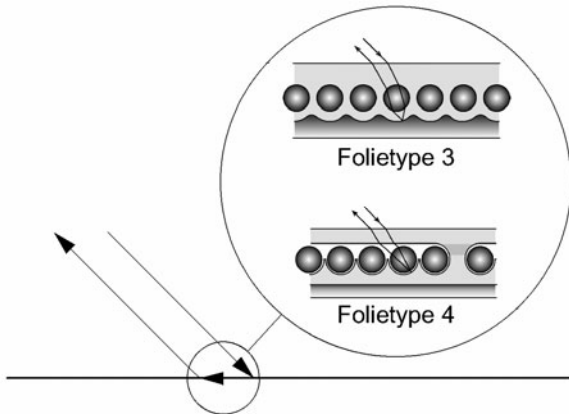
- diffus refleksion
Refleksionsform hvor en lysstråle tilbagekastes fra en flade i mange forskellige retninger (udfaldsvinkel er mangfoldig i forhold til indfaldsvinkel).



- spejlrefleksion
Refleksionsform hvor der dannes et identisk billede af det reflekterede (udfaldsvinkel er lig med indfaldsvinkel).



- **retrorefleksion**
Refleksionsform hvor en lysstråle kastes tilbage fra en flade i samme retning som indfaldsstråling i en forholdsvis smal stråle. [WRA 1]



reflekerende færdselssøm

Se *færdselssøm*.

reflektor

Sideordnet betegnelse for *retroreflektor*.
Genstand beregnet til at kaste lys tilbage. Se *refleksion*.

regional cykelrute

Se *cykelrute*.

regionplan

Overordnet arealanvendelsesplan for en region, det vil sige en amtskommune eller hovedstadsområdet.

regnbillede

Grafisk fremstilling af *regnrækker*.

regningsmæssig værdi

Sideordnet betegnelse for *nominel værdi*.
Benævnelse anvendt i normer. I den pågældende værdi er der taget hensyn til usikkerhed ved, at den karakteristiske værdi er multipliceret eller divideret med en *partialkoefficient*.

regnintensitet

Den nedbørsmængde i liter, som falder på en hektar i løbet af et sekund.

regnrække

Sammenhørende værdier af *regnintensitet* og *-varighed*, for hvilke det gælder, at de overskrides lige hyppigt.

regnvandsbassin

Bassin indskudt i *afvandingsystem* normalt for at opnå en *forsinkelse* (a) af vandets *afstrømning*.

reguleret vejkryds

Vejkryds, hvor trafikken er reguleret ved *gadesignal* og/eller anden vigepligtsafmærkning.

reinvestering

Se *drift*.

rejsehastighed

Se *hastighed*.

rekreativ infrastruktur

Gang- og cykelstier, *ridestier* og sejlbare vandløb.

relativ kote

Z-kordinat i *vejkoordinatsystemet*, hvis referenceflade er defineret i forhold til et punkt i *vejens tværsnit*.

rendegraver

Se *traktor*.

rendesten

Åben, befæstet *afvandingskonstruktion*, hvori ofte indgår en *kantsten*, til bortledning af *overfladevand*.

renhold

Regelmæssigt udført driftsarbejde for at opretholde et trafikantlægs funktioner f.eks. fejning, vaskning af *skilte*, oprensning af afløb, fjernelse af uønsket bevoksning, ukrudtsbekæmpelse mv.

renholdelsespligt

Den lovgivningsmæssige forpligtelse til at renholde, bekæmpe glat føre og rydde sne på *færdselsarealer*. (Lov om vintervedligeholdelse og renholdelse af *veje*)

renselag

Tyndt, uarmeret betonlag under armerede fundamenter, der udstøbes på den færdigudgravede fundamentsflade, før armeringsarbejdet påbegyndes, dels til beskyttelse af fundamentsfladen, dels for at undgå tilsmudsning af armeringen.

reparation

Se *drift*.

repaving

Ældre betegnelse for *genbrug på vej*.

repeterbarhed

Overensstemmelse mellem resultatet af successive målinger af den samme målestørrelse udført under forudsætning af følgende betingelser:

- samme målemetode
- samme iagttagere
- samme måleinstrument
- samme lokalitet
- samme anvendelsesforhold
- gentagelse over en kort tidsperiode.

[WRA 1]

reproducerbarhed

Overensstemmelse mellem resultatet af målinger af den samme målestørrelse, hvor den enkeltstående måling udføres under skiftende betingelser som:

- iagttager
- måleinstrument
- lokalitet
- anvendelsesforhold
- tid.

[WRA 1]

reprofilering

Genskabelse af et *færdselsareals* oprindelige forløb af *længde-* og *tværprofil*, ofte dog parallelforskudt i lodret retning. [WRA 2]

resulterende fald

Resultanten af *længdefald* og *sidehældning*.

retholt

Se *ujævnhed*.

retrorefleksion

Se *refleksion*.

retroreflektor

Sideordnet betegnelse for *reflektor*.

Genstand beregnet til at kaste lys tilbage. Se *refleksion*.

retskede

Se *ujævnhed*.

reversibelt kørespor

Kørespor med ensrettet trafik, hvor den tilladte kørselsretning kan ændres efter trafikens behov. [WRA 1]

RHS-stander

Se *mast*.

riderute

Vejvist strækning beregnet for ridende. Kan bestå af *stier* i egen *tracé*, *stier* langs *veje*, *mark-* og *skovveje*, lidet befærdede *kommuneveje* mv.

ridesti

Færdselsareal forbeholdt ridende.

ringrute

Se *rutenummer*.

rivning

Nedbrydning af en *vejbefæstning* karakteriseret ved, at stenmateriale og *bitumen* forsvinder fra *vejbefæstningens* overflade, således at denne får et revet udseende.

road pricing

Sideordnet betegnelse for *kørselsafgift*.

Forskellige måder at opkræve betaling for brugen af *vejen* baseret på trafikpolitiske beslutninger (f.eks. beskatning, belastningsafgift, bompengeringe, vej-, bro- eller tunnelafgifter).

ROAR

Vogn med udstyr, der registrerer *vejoverfladens* friktion (friktionsindeks).

rodvenlig befæstelse

Indbygget lag i *vejbefæstelse*, der tillader træers rodvækst under en befæstelsesoverflade, samtidig med at denne er i stand til at optage *trafikbelastningen*.

rotationsknuser

Se *stenknuser*.

rotundeblok

Se *brolægning*.

ruderanlæg

Tilslutningsanlæg med fire *skråramper* (se figur 7).

Et *tilslutningsanlæg* med kun to *skråramper*, der begge ligger på samme side af den skærende *vej*, kaldes et *halvt ruderanlæg*.

ruhed

- a. Ældre betegnelse for *friktionskoefficient*.
- b. Afvandingsteknisk udtryk for modstand i *ledning*.

rumlestribe

Smal, ophøjet eller profileret stribe tværs over *kørebanelen* fremkaldende *støj* og *vibrationer* i *køretøjerne* for at varsle førerne og ansøre dem til at sætte farten ned på grund af særlige forhold som *indfaldsvej* til landsbyer og byer, kryds, *rundkørsler* eller mulige farlige vejsving (ofte på bakker). [WRA 1]

rundkørsel

Se *vejkrydstype* (se figur 4).

rute

- a. Trafikteknisk beregningsmæssigt udtryk for en sammenhængende række af strækninger mellem to *zoneknuder*.
- b. Trafikteknisk udtryk for sammenhængende *vejstrækninger* (a) ofte med forskellige *vejnumre* og forskellig klassifikation, men med samme *rutenummer*.
- c. Linjeføring for *bus* eller andet *køretøj*, der udfører rutekørsel med tilladelse i henhold til Lov om Buskørsel.

ruteangivelse

Se *vejvisningstavle*.

rutenummer

Nummer på *rute* (b) med maksimalt tre cifre. Angives på *vejvisningstavler*, herunder rutenummertavle.

De rutenummererede *veje* inddeles i 3 grupper og omfatter:

- europavejsruter (E - ruter)
Europavejene er de ved international overenskomst fastsatte europaveje i Danmark. Vejene har de ved overenskomsten fastsatte E - numre og har ikke samtidigt noget nationalt nummer bortset fra korte strækninger, hvor to eller flere *ruter* (b) har fælles forløb.
- primærruter, der ikke er E - ruter: *Ruter* (b) med én- og tocifrede numre.
Primærruter er mere betydende gennemgående *veje*. Primærruterne vil oftest løbe gennem flere amter.
- sekundærruter
Ruter (b) med trecifrede numre.
Sekundærruter er vigtige *veje* af mere lokal betydning eller parallelruter til primærruter og europavejsruter.

Udover de ovennævnte rutenumre kan der anvendes en rutebetegnelse på ringveje bestående af en rutenummer-tavle med et ringvejssymbol, samt eventuelt ringvejsnummer.

ruteoptimering

Beregning af den mest velegnede *rute* (a) baseret på specifikke kriterier. [NVF 1]

rutetræ, optimalt

Samlingen af optimale (f.eks. hurtigste) *ruter* (a) fra en *zoneknode* til samtlige øvrige *zoneknoder*.

rutinemæssigt eftersyn

Se *eftersyn*.

ryk

Ændring af *sideacceleration* pr. tidsenhed.

rækværk

Konstruktion til at sikre eller lede fodgængere og cyklister, men uden egentlig autoværnsfunktion. [WRA 1]

rækværkstillæg

Ældre betegnelse for *autoværnstillæg*.

rødlistede arter

Plante- og dyrearter, der er optaget på Miljøministeriets liste over truede, sårbare eller sjældne arter.

rømningstid

Sideordnet betegnelse for *mellemtid*.

Trafikteknisk udtryk for den tid, der skal være mellem grønt lys for *fjendtlige trafikstrømme*. Se også *sikkerhedstid*.

rørgalge

Se *mast* (se figur 14).

rørmast/stander

Se *mast*.

rågrus

Sideordnet betegnelse for *uharpet grus*.

Naturligt forekommende, usortet grusmateriale.

råjordselement

Tværsnitsprofil i råjordsoverfladen.

råjordsoverflade

Overfladen af det udgravede eller opfyldte jordanlæg.

råjordstværsprofil

Råjordsoverfladens skæring med en *tværsnitsplan*.

S-anlæg

Se *tilslutningsanlæg* (se figur 7).

samfundsøkonomisk forrentning

Samfundets økonomiske afkast af en *investering*, udtrykt som ændringen i de *samfundsøkonomiske omkostninger* i forhold til *investeringen*.

samfundsøkonomisk omkostning

Værdisat samfundsmæssigt ressourceforbrug eller tab. Ved *trafikøkonomiske analyser* og vurdering af konkrete vej- og trafik anlæg anvendes især:

- uheldsomkostninger, som omfatter politi- og redningsomkostninger, behandlingsomkostninger (udgifter til sundhedssektoren), materielskadeomkostninger, tabt arbejdsfortjeneste (produktionstab) samt en værdifastsættelse af lidelse og afsavn (velfærdstab)
- tidsomkostninger for personbilkørsel beregnes med udgangspunkt i den gennemsnitlige timeløn inden for industri og håndværk. Ligeledes beregnes tidsomkostningerne for lastbiler opdelt i følgende elementer: forrentning og afskrivning, reparation og vedligehold, chaufførløn m.m.
- miljøomkostninger, som fremkommer ved prissætning af *støj*, luftforurening, *barriereeffekt*, oplevet risiko mv.
- kørselsomkostninger både for person- og lastbiler omfatter normalt udgifter til brændstof, olie, dæk, afskrivning, vedligehold og reparation og i nogle sammenhænge afgifter
- løbende drifts- og vedligeholdsgudgifter
- investeringsomkostninger bestående af *anlægsudgifter* og udgifter til større asfaltarbejder.

samkørsel

Fælles udnyttelse af én bil af personer fra forskellige husstande med ensartede kombinationer af udgangspunkt og bestemmelsessted. [NVF 2]

samkørselsspor

Kørespør forbeholdt *køretøjer* med et nærmere angivet mindste antal personer.

samlebrønd

Brønd til samling og videreførsel af vand.

sammenfletning

Sideordnet betegnelse for *indfletning*.

Den proces, i hvilken to (næsten) parallelle *trafikstrømme* fletter sammen.

sammenløb

Vejknudepunkt i ét plan, hvor to *ensrettede kørebaner* med samme prioritet samles i én *ensrettet kørebane*.

sand

- Geologisk og geoteknisk betegnelse for et materiale, der overvejende består af korn i *sandfraktionen* (a), og som ikke har plastiske egenskaber eller evne til hurtige reversible deformationer ved et eller andet *vandindhold* ("harmonikastruktur").
- Vejteknisk betegnelse for tilslagsmateriale, der hovedsagelig består af korn mellem 0,063 og 2 mm. [WRA 1]

- Betonteknisk betegnelse for tilslagsmateriale med *nominel maksimal kornstørrelse* på 4 mm. [WRA 1]

sandefterfyldningsforsøg

Se *jordbundsundersøgelse*.

sandfang

Del i *nedløbsbrønd* eller bassin under afløbsledningens *bundkote* til opsamling af *sand* (a) og andre bundfældelige urenheder.

sandfraktion

- Geologisk og geoteknisk betegnelse for *fraktionen* (b) 0,06/2 mm.
- Vejteknisk betegnelse for *fraktionen* (a) 0,063/2 mm.
- Betonteknisk betegnelse for *fraktionen* (a) 0,250/4 mm.

sandpletmetode

Metode til måling af en *vejoverflades* strukturdybde (*makrotekstur*). Strukturdybden defineres som et bestemt sandvolumen divideret med arealet af den plet, der fremkommer, når *sandet* (b) tværes ud over overfladen og fylder fordybningerne i denne.

sandpukkel

Pukkel i sandområdet på et materiales *kornkurve*.

sandækvivalent

(SE) Mål for et materiales relative indhold af fine bestanddele og deres plastiske egenskaber.

sats

Mængde *beton*, der er blandet i én operation.

satsblander

Se *blandemaskine*.

scepter

Lodret, bærende konstruktionsdel i *rækværk*, *autoværn* eller til tavlemontage.

scraper

Maskine til samtidig *afgravning* (b) og udlægning af jord. Scrapperkassen fyldes under maskinens fremadkørsel, ved at kassens forkant sænkes, og dens lukkeskjold løftes, således at der afhøvles et jordlag. Ved tømning sænkes forkanten, skjoldet løftes, og en forskydelig væg i kassen føres frem og presser jorden ud. Scrapere er som regel forsynet med en bufferplade bagpå, hvor en *dozer* (pusher) kan skubbe under læsning.

- Buggerscraperen trækkes af en separat *traktor*.
- Motorscraperen har last- og trækaggregat sammenbygget.
- Push-/pullscraperen er en motorscraper, der er forsynet med et skubbeaggregat, således at to eller flere scrapper af denne type kan arbejde sammen uden hjælp fra en *dozer*.
- Elevatorscraperen er forsynet med en elevator i scrapperkassen, hvilket reducerer læssemotstanden.

sedimentationsanalyse

Sideordnet betegnelse for *hydrometeranalyse*.
Analyse til bestemmelse af *kornstørrelsesfordelingen* af finkornede materialer, hvortil benyttes et hydrometer (flydevægt).

sekundærhelle

Se *helle* (se figur 5).

sekundærrute

Se *rutenummer*.

sekundærvej

Vej i et *vejkryds*, som er tilsluttet en i trafikal henseende mere betydende *vej*, en *primærvej*, og som er pålagt *ubetinget vigepligt* over for denne (se figur 5).

sekventiel model

Se *trafikmodel*.

senglacial aflejring

Aflejring fra den senglaciale periode, hvor isen smeltede definitivt. Omfatter smeltevandssand, -silt og -ler samt Yoldialer og Allerøddynd.

separat sti

Sti i egen *tracé*, dvs. som ikke er del af en *vej*.

separatsystem

Afløbssystem, hvor spildevand, der ikke er *overfladevand*, afledes i *én ledning* og *overfladevand* samt *drænvand* i en anden *ledning*.

separeret trafik

Se *trafikseparering*.

serviceanlæg

Se *sideanlæg*.

serviceinformation

Information om servicefaciliteter som f.eks. værksteder, tankstationer, forretninger, banker, posthuse og hospitaler. [NVF 1]

serviceniveau

Kvalitetsmål til beskrivelse af afviklingsmæssige betingelser for en *trafikstrøm*; almindeligvis beskrevet i udtryk for faktorer som *hastighed* og rejsetid, *manøvrefrihed*, trafikforstyrrelser, komfort, bekvemmelighed og trafikikkerhed. [WRA 1] [NVF 2]

servicetavle

Se *vejvisningstavle*.

shuntspor

Separat, ensrettet *spor* (a) for højresvingende trafik uden om et kryds.

sideacceleration

Den i en *vejkurve* virkende udadrettede, vandrette *acceleration* vinkelret på kørselsretningen.

sideanlæg

Anlæg, beliggende umiddelbart i forbindelse med *vejen* uden for kronekant, som muliggør at *trafikanternes* behov for ophold under rejsen kan tilfredsstilles.

Disse behov omfatter mulighed for afslapning og hvile, for tilfredsstillelse af almindelige fornødenheder: føde, nødtørft, samt for betjening af motorkøretøjernes forsyning med brændstof, olie, vand mv.

Der skelnes mellem følgende typer af sideanlæg:

- **serviceanlæg**
er udstyret med tankanlæg, cafeteria, minimarked, toiletter/handicaptolletter, vej- og *trafikinformation*, kemitoiletter, picnicarealer og P-pladser. Serviceanlæg findes kun langs motorveje.
- **rasteanlæg med Info-Teria**
er udstyret med cafeteria, kiosk, toiletter/ handicap-toiletter, vej- og *trafikinformation* samt picnicareal og P-pladser. Nyere rasteanlæg er tillige udstyret med kemitoiletter. Rasteanlæg med Info-Teria findes kun langs motorveje.
- **rasteanlæg**
er udstyret med salgssted for mad og drikke, picnicarealer og P-pladser. Desuden kan de være udstyret med toiletter og i visse tilfælde også med handicaptolletter. Rasteanlæg findes såvel langs motorveje som langs andre veje.
- **samkørselspladser**
er parkeringspladser der anlægges ved knudepunkter på vejnettet, med henblik på at to eller flere trafikanter, der skal det samme sted hen, kan mødes og køre sammen i én bil.
- **busterminaler**
er indrettet primært med henblik på at flere forskellige buslinjer kan optage, afsætte eller udveksle passagerer. I forbindelse med busterminaler kan der være indrettet *parkér* og *rejspladser* til trafikanter, der ønsker at køre i bil til terminalen og fortsætte rejsen med kollektiv trafik og *kys* og *kørpladser*, hvor bilister kan afsætte passagerer, der skal fortsætte rejsen med kollektiv trafik.
Parkér og *rejs-* og *kys* og *kørpladser* kan også indrettes i forbindelse med et enkelt busstoppested.
- **mindre pladser (langs vejene uden for motorvejsnettet)**
 - rekreative pladser til ophold, for at nyde en udsigt eller skabe adgang til fredelige, rekreative omgivelser ved skov, mose, sø strand mv. De rekreative pladser placering er derfor bestemt af de landskabelige forhold.
 - *parkeringspladser*
hvorfra der kan fortsættes til fods eller eventuelt med et andet transportmiddel. Placeringen af parkeringspladser er derfor bestemt af tilstedeværelsen af stier og/eller diverse transportruter.
 - *opstillingspladser*
til midlertidig henstilling af lastvognes sættevogn eller påhængsvogn. Opstillingspladser placeret på fragtruter giver mulighed for kortvarig parkering af den bageste del af et lastvognstog, f.eks. mens der foretages af- eller pålæsning fra hovedvognen på

en nærliggende lokalitet, hvor der ikke er plads til hele lastvognstoget.

sideflytning

Se *jordarbejde*.

sideflytningsmasse

Den *afgravningsmasse* i et givet *stationsinterval*, der anvendes til *påfyldning* (b) i samme interval.

sidefriktion

Den radiale komponent af friktionen mellem dæk og *vej-overflade* ved kørsel i kurve.

sidehelle

Halvø ud i *kørebanen*. Kan benyttes som hastighedsdæmpende foranstaltninger i forbindelse med forsætninger af *kørespor* og/eller indsnævring af *kørebanen*. De kan desuden have til formål at forkorte og dermed lette fodgængeres krydsning af *vejen*, og endelig kan de have en rumopdelende funktion f.eks. i forbindelse med *parkeringslommer*. Se også *helle*.

sidehældning

Sideordnet betegnelse for *tværfald*. Hældningen af et *tværprofilelement* i forhold til horisontalplanen, normalt angivet i promille og regnet positiv nedad i retning bort fra *vejmidten*.

sideplov

Sneplov med ensidet skær.

sideskæring

Stedfæstelse af et punkt ud fra to kendte punkter. Der måles vinkler i det nye punkt og i det ene kendte punkt.

sidestøtte

Foranstaltninger uden for *køresporet* udført for at forhindre at *vejbefæstelsen* som følge af utilsigtede lodrette og vridningsmæssige belastninger forskybdes i vandret retning.

sidetag

Se *jordarbejde*.

sidetip

Se *jordarbejde*.

sideudvidelse

Udvidelse af en eksisterende *vejs* bredde. Omfatter såvel øgning af *kronebredden* ved erhvervelse af nye arealer som udvidelse af *kørebanen* ved hel eller delvis inddragning af *vejens rabatter* eller *stier*.

SI-enheder

Det internationalt vedtagne enhedssystem er baseret på følgende 7 grundenheder:

meter (m)	for længde
kilogram (kg)	for masse
sekund (s)	for tid
ampere (A)	for elektrisk strømstyrke
kelvin (K)	for termodynamisk temperatur
candela (cd)	for lysstyrke
mol (mol)	for stofmængde

De afledte SI-enheder dannes på grundlag af de grundlæggende enheder:

hertz (Hz)	for frekvens	$1 \text{ Hz} = 1 \text{ s}^{-1}$
newton (N)	for kraft	$1 \text{ N} = 1 \text{ kg} * \text{m} \text{ s}^{-2}$
joule (J)	for arbejde, energi, varmemængde	$1 \text{ J} = 1 \text{ N} * \text{m}$
watt (W)	for effekt	$1 \text{ W} = 1 \text{ J} * \text{s}^{-1}$
pascal (Pa)	for tryk, spænding	$1 \text{ Pa} = 1 \text{ N} * \text{m}^{-2}$

signal

- Information fra en signalgiver.
- Enhed der anvendes til signalgivning i *signalanlæg*. Et signal kan have en, to eller tre lysåbninger, der formes som cirkler, pile, cyklister eller fodgængere. Et 3-lys signal kan suppleres med 1-lys *pilsignaler* og/eller særlige *bussignaler*.

signalanlæg

Anlæg til regulering af færdsel ved *lys-* og/eller *lydsignaler*. Opdeles i *gadesignaler*, *køresporssignaler* og *blinksignaler*.

signalbillede

Lys fra en lysåbning eller fra en kombination af flere lysåbninger i et *signal* (a) på et vist tidspunkt.

signalgruppe

Signaler (a), som aldrig kan vise indbyrdes forskellige *signalbilleder*.

signalmast

Se *mast*.

signalprioritering

Prioritet givet til særlige kategorier af vejbrugere i et *signalreguleret kryds* eller en *vejstrækning* (a). [NVF 2]

signalreguleret kryds

Se *vejkrydstype*.

signalregulering

Trafikregulering ved hjælp af *signalanlæg*.

signifikansniveau

Sandsynligheden for ved en statistisk test – af tilfældige årsager – at forkaste en hypotese, som er sand. Som oftest anvendes et 5%-signifikansniveau.

sigt

Se *oversigt*.

sigtanalyse

Undersøgelse af i hvilket omfang relevante sigtkriterier er opfyldt på en konkret *vejstrækning* (a).

sigte

Udstyr til opdeling af *sten*, *grus* (b), *sand* (a) og andre jordmaterialer i finere og grovere partikler. En sigte består af et trådvæv eller en plade med et stort antal lige store huller.

sigteanalyse

Metode til bestemmelse af *kornstørrelsesfordelingen* ved hjælp af et sæt *sigter*.

sigtekurve

Kornkurve bestemt ved *sigteanalyse*.

sigterest

Den del af et materiale, der ved *sigtning* bliver tilbage på en given *sigte*.

sigtestørrelse

Maskevidden i en maskesigte eller huldiameteren i en hulsigte.

sigtflade

Den flade (indhyllingsflade), *sigtlinjerne* danner, når *øje- og objektpunkter* gennemløber de mulige placeringer.

sigtlinje

Ret linje mellem et *øjepunkt* (a) og et *objektpunkt*.

sigtlængde

Den største afstand målt i *vejens tracé*, i hvilken man fra et *øjepunkt* (a) kan se et *objektpunkt*, således at også alle nærmere liggende *objektpunkter* kan ses.

sigtning

Udførelse af en *sigteanalyse*.

sikkerhedskoefficienter

Tidligere anvendt betegnelse for talværdier for forholdet mellem den totale regningsmæssige værdi og den karakteristiske værdi af belastningers påvirkning af konstruktionsdele. Nu afløst af systemet med *partialkoefficienter*.

sikkerhedsrevision

Se *trafiksikkerhedsrevision*.

sikkerhedstid

Den mindste tid, der af rent sikkerhedsmæssige grunde skal være mellem grønt lys for *fjendtlige trafikstrømme* i et signalreguleret område. Den faktiske tid, som indprogrammeres i styreapparatet, benævnes *mellemtid*.

sikkerhedszone

Areal uden for *køresporet* fri for faste påkørselsfarlige genstande og udformet således, at et *køretøj*, der utilsigtet forlader *køresporet*, ikke vælter (se figur 9).

sikring af vejareal

Pålæg af *byggelinjer* med henblik på sikring af

- fremtidig vejudvidelse
- areal til en kommende *vej*.

silt

Materiale, der med et vist *vandindhold* bevarer sin sammenhæng ved vekslende træk- og trykpåvirkning ("harmonikastruktur") som følge af sit indhold af korn i *siltfraktionen*.

siltfraktion

Geologisk og geoteknisk betegnelse for *fraktionen* (b) 0,002/0,063 mm.

simultan model

Se *trafikmodel*.

singels

Se *makadam*.

singelsmakadam

Se *makadam*.

singleuheld

Sideordnet betegnelse for *eneuheld*.

Trafikuheld, hvor kun ét *køretøj* og ingen øvrige *trafikanter* er involveret.

sivebassin

Regnvandsbassin uden afløb med permeabel bund for afledning af vand til undergrunden.

sivebrønd

Brønd med permeabel bund for afledning af vand til undergrunden.

sivetrafik

Trafik, som vælger at køre på *underordnede veje* for at komme hurtigere frem i situationer, hvor de overordnede *veje* er overbelastede.

skelafstand

Den horisontale bredde mellem højre og venstre *vejskel* i et givet *tværprofil*.

skelalen

Se *vejalen*.

skillerabat

Se *rabat* (se figur 1, 2, 3 og 4).

skilt

Trafikteknisk betegnelse for en konstruktion, der inkluderer både *tavle(r)* og *mast(er)*.

skovvej

Privat vej, privat fællesvej eller markvej i skov.

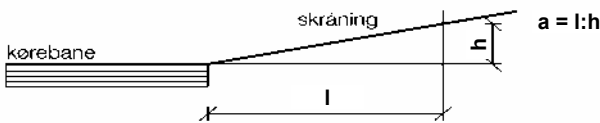
skråning

Den del af færdigvejsoverfladen, som afhængig af den aktuelle afvandingskonstruktion og af vejens beliggenhed i forhold til terræn forbinder kronekant, afvandingskonstruktion og terrænkant indbyrdes.

skråningsanlæg

Sideordnet betegnelse for anlæg (b).

Anlæg betegnes med a og defineres som forholdet mellem horisontalprojektion og vertikalprojektion af et skrånings-element $a = l:h$.



skråningselement

Tværsprofilelement i skråningskonstruktion.

skrårampe

Tilslutningsrampe med en nettovinkeldrejning på ca. 0°.

skråstagsbro

Se brotype (se figur 11).

skærvemakadam

Se makadam.

skærver

Se makadam.

slagge

Der er følgende hovedarter:

- forbrændingsslagge
Grovkornet forbrændingsrest udtaget i bunden af forbrændingskammeret i forbrændingsanlæg primært baseret på afbrænding af dagrenovation fra husholdninger.
- kulslagge
Grovkornet forbrændingsrest udtaget i bunden af forbrændingskammeret i kulfyrede kraftvarmeværker.
- stålslagge
Biprodukt fremkommet ved udskillelse af urenheder fra smeltet stål i elektroovn eller anden ovn ved stålproduktion.

slaghul

Hul i vejbelægning forårsaget af trafikens og evt. tillige vejrets påvirkninger. [WRA 2]

slap armering

Armering, som ikke opspændes.

slemmeanalyse

Tidligere anvendt udtryk for sedimentationsanalyse.

slidlag

Øverste lag i en vejbelægning (se figur 10).

slipform-paver

Tidligere anvendt til udlægning af en uarmeret betonbelægning.

slips

Skraveret spærreflade imellem svingspor og ligeudspor i samme kørselsretning (se figur 2 og 5).

slurry seal

- a. Tyndtflydende mørtel bestående af bitumenemulsion, filler (b) og et finkornet stenmateriale, der anvendes til forsegling (a) af vejoverflader.
- b. Vejbelægning fremstillet af tyndtflydende asfalt.

slæbekurve

Den kurve, der beskrives af det inderste hjul på et køretøj under svingning.

slæbeskovi

Se gravemaskine.

sløjfe

Se sløjferampe.

sløjferampe

- a. Tilslutningsrampe, der drejer ca. 180°.
- b. Forbindelsesrampe, der drejer ca. 270°.

smeltepunkt ved kugle og ring

Ældre betegnelse for blødhedspunkt ved kugle og ring.

smeltevandsaflejring

Aflejring afsat af indlandsisens smeltevand.

smuldrende korn

Se kornstyrke og -porøsitet.

snehegn

Hegn af træ, metal eller plast opstillet for at standse eller lede fygesne.

sneplow

Fællesbetegnelse for sideplow og spidsplow.

sneslynge

Maskine udstyret med roterende enhed til at opsamle sne og kaste den ud til siden.

sort plet

Lokalitet på vejnettet (kryds eller strækning), hvor antallet af registrerede trafikuheld ud fra nærmere fastlagte kriterier og statistiske metoder mv. vurderes at være signifikant højere end forventet.

sparebassin

Undertiden anvendt betegnelse for regnvandsbassin.

specialbitumen

Se *bitumen*.

specielemulsion

Se *emulsion*.

specialkøretøj

(SK) Se *dimensionsgivende køretøj*.

spejling

- Spejlende *lysrefleksion* fra en *vejoverflade*.
- Aftegning på en overflade af det underliggende lags overflade.

spejlingsfaktor

Et mål for den betragtede overflades *spejling* (a).

spejrefleksion

Se *refleksion*.

spidsplow

Frontmonteret *sneplow* med tosidet skær.

spidstime

Trafikteknisk udtryk for den time inden for en nærmere defineret periode, hvor *trafikintensiteten* er størst. [NVF 3]

spidstimefaktor

Forholdet mellem *trafikintensitet* i den undersøgte time og n gange *trafikintensiteten* i den $1/n$ times periode, hvor *trafikintensiteten* er størst. (n er f.eks. 12 eller 4). [NVF 3]

spor

- Forkortet udtryk for *sporanlæg*, *kørespor*, *parkeringsspor* og *krybespor* mv.
- Aftryk eller lignende i *vejbefæstelsen* af hjulpassager, se *sporkøring*.

sporanlæg

Jernbanespor, godsspor, mergelspor, teglværksspor, roespor, dræsinespor, sporvejsspor mv.

sporeareal

- Den del af *arealbehovet* for et *køretøj*, som ligger inden for de kurver, der beskrives af de yderste hjulpunkter.
- Afgrænset areal, hvor der gælder særlige færdsels- og sikkerhedsregler for sporbårent materiel og personel, der færdes langs *sporet* (a).

sporbalance

Princip for bestemmelse af antal *kørespor* før og efter en *tilkørsel* eller *frakørsel* (b).

sporbortfald

Frakørsel (b), udformet således at et eller flere af *kørebanelens kørespor* drejer fra og videreføres som *kørespor* på en *rampe* (a).

sporkøring

Langsgående fordybninger i *kørebanelen*, der fremkommer, hvor størstedelen af bilernes hjul kører. Opstår som følge

af slid, efterkomprimering, *instabilitet* eller svigtende *bæreevne* (a).

sportilføjelse

Tilkørsel, udformet således at *rampens* (a) *kørespor* videreføres som ekstra *kørespor* på *kørebanelen*.

sporviddeforhindring

Foranstaltning, der forhindrer *køretøjer* med mindre sporvidde end f.eks. *busser* i at køre igennem.

spredeevne

Udtryk for vintertjenestemateriellets evne til at sikre en ensartet udspredning af *glatførebekæmpelsesmidler*.

spredemateriel

Materiel der anvendes til

- udspreddning af *glatførebekæmpelsesmidler*.
- spredning af *bitumen* og stenmaterialer ved *overfladebehandling*.

spredningskorridor

Sammenhængende landskabsstrukturer ad hvilke plante- og dyrearter kan spredes fra et naturområde til et andet.

sprængt tunnel

Se *tunneltyper*.

sprødhedstal

Et mål for stenmaterialers *nedknusning* ved stødpåvirkning.

sprøjtebeton

Beton, der transporteres til og komprimeres på udstøbningsstedet ved hjælp af trykluft. Der skelnes mellem to metoder:

- Ved tørmetoden anvendes en *betonkanon* (a). Cement og tilslagsmaterialet blandes tørt, og den nødvendige vandmængde tilsættes i sprøjtedysen.
- Ved vådmetoden tilsættes den nødvendige vandmængde under blandingen i *blandemaskinen*.

sprøjtepuds

Beton med finkornet tilslagsmateriale udsprøjt i lille lagtykkelse.

SPT-forsøg

Se *jordbundsundersøgelse*.

spunsvæg

Støttevægskonstruktion i jord fremstillet af nedskyllede, -vibrerede eller -rammede profilerede planker eller profiljern, hvis sider er i indbyrdes forbindelse enten af hensyn til tæthed eller styrke.

spændarmering

Se *spændbeton*.

spændbeton

Armeret *beton*, hvori der ved opspænding af en del eller hele armeringen er fremkaldt en *forspænding* med det

formål at reducere nedbøjninger eller revnevidder i konstruktionen. Den opspændte armering benævnes spændarmering.

Der skelnes mellem følgende begreber:

- **efterspændt beton**
Spændbeton, hvori armeringen normalt bestående af stænger eller kabler opspændes efter *betonens hærdning* (a), idet spændarmeringen frit liggende i *foringsrør* (a) opspændes med modhold mod *betonen*. Efter opspænding injiceres *hulrum* i *foringsrørene* (a) for korrosionsbeskyttelse af spændarmeringen.
- **foringsrør**
Foringsrør for spændarmering fremstillet ved permanent indstøbning af metalrør eller lignende i *betonen*.
- **førspændt beton**
Spændbeton, hvori armeringen normalt bestående af liner opspændes før *betonens* udstøbning og frigøres fra de uden for konstruktionen liggende modhold, når *betonen* har opnået en foreskrevet styrke.
- **spændarmering**
Armeringstype i spændbeton. Der skelnes mellem følgende typer:
 - liner
 - stænger
 - kabler.
- **spændsystem**
Det samlede udstyr til opspænding med alt tilbehør, herunder forankringer, kiler og kilehuse, opspændingsmaskiner og spændebænk (ved førspændte konstruktioner).

spænding

Kraft pr. arealenhed. Der findes to typer:

- **forskydningsspænding**
Kraft pr. arealenhed parallelt med den betragtede flade.
- **normalspænding**
Kraft pr. arealenhed vinkelret på den betragtede flade.

Vejteknisk er det kontaktfladen mellem et dæk og belægningsoverfladen. "Spændingen" regnes sædvanligvis at være lig med dækkets oppumpningstryk. På den lodrette symmetriakse for en belastning af et enkelthjul optræder ingen forskydningsspændinger parallelt med laggrænserne.

spændsystem

Se *spændbeton*.

spærreflade

Skraveret eller helt hvidt areal på *kørebanelen*, på hvilket der ikke må køres, standses eller parkeres (se figur 2, 4 og 5).

spærrelinje

Smal ubrudt linje. Den angiver adskillelse mellem *kørespor* og må ikke overskrides eller krydses af kørende, heller ikke ved vending, svingning i *vejkryds*, indkørsel til ejendom eller lignende (se figur 3).

Hvor særlige forhold, f.eks. vejarbejde eller standset eller parkeret køretøj, gør det nødvendigt, kan linjen dog overskrides under udvisning af særlig agtpågivenhed.

stabil emulsion

Se *emulsion*.

stabilisering

Se *vejbefæstelse*.

stabilitet

- En *vejbælgning*s evne til at optage trafikpåvirkning uden at deformeres varigt.
- Mål for en *emulsions* modstand mod *brydning*.
- Et *bygværks* modstandsevne over for skadelige, permanente deformationer som følge af egenvægt og ydre belastninger.

stabilt grus

(SG) *Grus*, der med en tilstræbt *kornkurve* og uden tilsætning af *bindemiddel* har god *bæreevne* (a). Stabilt grus kan forekomme i uforstyrrede aflejringer eller fremstilles ved tilsætning af *grusfraktioner* for at opnå den tilstræbte *kornkurve*.

stabet vejtversnit

Vejtværnsnit med *midtterrabat*, i hvilket der er en højdeforskel mellem de to vejhalvdeles inderste kørebanelkanter (højdeforskudt *tværnsnit*).

stamper

Håndbetjent redskab til *komprimering* af materialer i en *vejbefæstelse* og af jord. Anvendes til små arealer. Tidligere kaldet "jomfru".

standard

- En teknisk specifikation eller andet for offentligheden tilgængeligt dokument, der er oprettet i samarbejde mellem og med almindelig tilslutning eller godkendelse fra samtlige de berørte parter, og som hviler på de samlede resultater, der er opnået inden for viden-skaben, teknologien og erfaringer med henblik på opnåelse af størst mulige fordele for samfundet som helhed, og som endelig er godkendt af et organ, der er bemyndiget hertil på nationalt, regionalt eller internationalt plan. (ISO og ECE definitionen).
- En teknisk specifikation, som er godkendt af et anerkendt standardiseringsorgan til gentagen eller konstant anvendelse, men hvis overholdelse ikke er obligatorisk. (GATT og direktiv 83/189/EØF definitionen).

standardglødelampe

Se *lyskilder*.

standardproctorforsøg

Se *proctorforsøg*.

stander

Se *mast*.

standselængde

Summen af *reaktionslængde* og *bremselængde*. [WRA 1]

station (St.)

Længdeangivet punkt i *linjeføringen*, hvor længden er målt i denne fra et givet nulpunkt.

stationering

Angivelse af *station*.

stationeringslinje

Retningsbestemt *linjeføring* med angivelse af et nulpunkt samt inddeling i *stationsintervaller*.

stationsinterval

Afstand mellem *stationer* målt i *linjeføringen*.

statisk model

Se *trafikmodel*.

statisk tromle

Se *komprimeringsmateriel*.

statsvej

Almindelig anvendt betegnelse for *hovedlandevej*. *Hovedlandeveje* bestyres af staten (Vejdirektoratet). [V]

stavsigte

Sigte med lange, rektangulære huller dannet af parallelle tråde eller stave.

stavvibrator

Se *komprimeringsmateriel*.

stedfæstelse af uheld

Den administrative proces, hvorved en *uheldsindberetning* forsynes med information – som regel vejbestyrelseskode, *vejnummer* og *kilometrering*, evt. husnummer – med henblik på at indlægge uheldsoplysningerne i en database og muliggøre senere søgning.

stedtavle

Se *vejvisningstavle*.

stele

Vertikalt virkemiddel til supplement af fardæmpning og *adgangsbegrænsning*. Udføres som stolper i træ, granit, beton eller lignende. Tjener ud over formålet med at give et snævert indtryk tillige dels som en beskyttelse af træer og lysstandere og dels som en begrænsning af køremulighederne. Højden bør ikke være mindre end 1 m, medens bredden bør være mellem 10 og 30 cm.

Se også *borne*.

sten

Materiale kendetegnet ved nominal *minimal* og *maksimal kornstørrelse* (angivet ved standardmaskevidder).

De almindelige sorteringer for uknuste *bakke-* og *sømaterialer* har følgende sorteringsgrænser og handelsbetegnelser:

2 - 8 mm	perlesten
8 - 16 mm	ærtesten
16 - 31,5 mm	nøddesten
31,5 - 63 mm	<i>singels</i>
63 - 125 mm	<i>bundsten</i>
125 - 250 mm	<i>håndsten</i>

stenfraktion

- Geologisk og geoteknisk betegnelse for *fraktionen* (a) 60/600 mm.
- Vejteknisk betegnelse for *fraktionen* (a) større end 2 mm.
- Betonteknisk betegnelse for *fraktionen* (a) større end 4 mm.

stenfyldt fugemasse

Se *fugemasse*.

stenkastning

Løst anbragte sten til sikring af bropiller, foden af dæmninger og *afvandingskonstruktioner* mod erosion fra bølger og strømmende vand.

stenkiste

Se *brotype* (se figur 11).

stenknuser

En hammerknuser består af et kammer, hvori der er anbragt en hurtigt roterende aksel med radiale arme med faste eller bevægelige hamre, der slynger *stenene* ud mod kammerets sider.

En kegleknuser består af et kegleformet kammer, hvori der excentrisk er anbragt en hurtigt roterende kegle.

En kæbeknuser har en fast og en bevægelig kæbe og findes i to udgaver.

En pendelknusers bevægelige kæbe er fast ophængt og udfører en pendulbevægelse.

En rotationsknusers bevægelige kæbe er ophængt på en excentrisk aksel og udfører en elliptisk bevægelse.

stenmel

Materiale med *nominal maksimal kornstørrelse* 2 mm, fremkommet ved knusning af *sten*.

sti

Færdelsesareal, som fortrinsvis er forbeholdt gående, cyklende eller ridende færdsel. [V]

stift autoværn

Se *autoværn*.

stigning

Hældningen af et *længdeprofilelement* i forhold til horisontalplanen, normalt angivet i promille, og regnet positiv opad i stationeringsretningen.

stikklasse

De lette *trafikanter*s færdselsnet inddeles i to klasser nemlig

- hovedstier
Hovedstierne, dvs. det hovedfærdselsnet som fastlægges i *kommuneplanens* hovedstruktur, betjener den overordnede gang- og cykeltrafik.
- lokalstier
Lokalstierne betjener den gang- og cykeltrafik, som har ærinde i det pågældende område.

stikprøve

Et begrænset antal repræsentative emner (en delmængde) udtaget tilfældigt fra en *population*.

stikprøvestørrelse

Antal emner i en *stikprøve*.

stillevejsområde

Tidligere anvendt betegnelse for område med fartdæmpning.

sttilslutning

Se *adgangsforhold* (c).

stitype

Kategori af *stier* karakteriseret ved funktion (*gangsti*, *cykelsti* mv.) eller *tværprofil* (*delt sti*, *fællessti*).

stop-interviewanalyse

Trafikanalyse, som indebærer at *trafikanterne* standses og stilles spørgsmål vedrørende rejsehensigt, kørerute mv.

stoplinje

Se *kørebaneafmærkning* (se figur 3).

stopsigt

Se *oversigt*.

stopsigtlængde

Den *oversigtslængde*, der netop opfylder det beregnede krav til *standselængde*.

strengbeton

Ældre betegnelse for *førspændt beton*, se *spændbeton*.

stryg

Erosionssikret vandløbsstrækning med stærkt *fald* (dog maksimalt 1:10).

strygejern

Glitteplade på *asfaltudlægger*.

strækningshastighed

Se *hastighed*.

strækningsregulering

Gennemførelse af virkemidler til at regulere trafikafviklingen på en strækning. [NVF 1]

strækningsuheld

Trafikuheld uden forbindelse med *vejkryds*.

stuvning

Hævning af vandspejl i *afstrømningsled* forårsaget af, at lavere liggende *afstrømningsled* ikke kan borttransportere de tilstrømmende vandmængder ved det ikke-hævede vandspejls højde.

styrecentral

- a. Trafikteknisk betegnelse for en enhed, som ved samordnede *signalanlæg* direkte eller via undercentraler styrer de enkelte samordningsapparater. [WRA 1]
- b. Teknisk betegnelse for enhed, der overvåger trafikken og styrer f.eks. *variable tavler*.

styrt

Mindre vandfald i *afvandingskonstruktion*.

støbeasfalt

Se *asfaltbelægning*.

stød

- a. Armeringsarrangement, hvorved kraften i et armeringsjern via *betonen* overføres til et andet udført enten ved overlapsstød eller mekanisk samling.
 - Ved overlapsstød overføres kraften via *betonen*, idet to jern overlapper hinanden på en vis foreskrevet længde, stødlængden, der bl.a. afhænger af armeringsjerdimension og stål- og betonkvalitet.
 - Ved mekanisk samling overføres kraften enten via et mekanisk koblingselement eller ved en overlapsvejsning (sidstnævnte kun tilladt på svejsbar armering).
- b. Overgangen mellem to emner, der er i mere eller mindre fast forbindelse med hinanden.
Såfremt stødene i en bræddebeklædning, eksempelvis en støbeform, er forskudt for hinanden, bruges benævnelsen forsatte eller forløbne stød.

støj

Uønsket eller generende lyd.

støjdæmpende vejbelægning

Sideordnet betegnelse for *støjreducerende vejbelægning*. *Vejbelægninger*, ved hvilke niveauet af trafikstøjen er 2 dB eller mere under niveauet af *støjen* fra den samme trafik på tæt *asfaltbeton* (AB8t).

støjreducerende vejbelægning

Sideordnet betegnelse for *støjdæmpende vejbelægning*. *Vejbelægninger*, ved hvilke niveauet af trafikstøjen er 2 dB eller mere under niveauet af *støjen* fra den samme trafik på tæt *asfaltbeton* (AB8t).

støjskærm

Støjdæmpende konstruktion som hindrer den direkte transmission af luftbåren lyd stammende fra trafik.

støttemur

Bygværk, som forhindrer udskridning af jord som følge af niveauforskel.

stålautoværn

Se *autoværn* (se figur 13).

stålrørstunnel

Se *tunneltyper*.

stålslagge

Se *slagge*.

sugespidsanlæg

Udstyr, der suger *grundvand* op gennem specielt udformede rør med påmonteret sugespids.

sur emulsion

Se *emulsion*.

svedning

Udtrængning af *bindemiddel* i overfladen af en *asfaltbelægning* som følge af trafikbelastninger og temperaturpåvirkninger i forbindelse med for højt bindemiddelinhold eller anvendelse af for meget *klæbemiddel*.

SV-fremgangsmåder

Vejteknisk Instituts (tidligere Statens Vejlaboratorium) metoder til at undersøge materialer, som ikke er gennemprøvet i samme omfang som egentlige prøvningsmetoder.

svind

(Hovedsagelig reversibel) deformation (forkortelse) forårsaget af udtørring af *beton*. Deformationen vil for størstedelen forsvinde igen, såfremt *betonen* vandmættes igen.

svingsten

Se *brolægning*.

syntetisk asfaltmastiks

Se *asfaltmastiks* (a).

system 34

Se *landskoordinatsystem*.

systematisk uheldsbekæmpelse

Uheldsbekæmpelse gennem systematiske metoder til udpegning af *trafikuheld* og lokaliteter (f.eks. *sorte pletter*), samt prioritering af uheldsbekæmpende foranstaltninger efter ensartede principper.

systemcertificeringsorgan

Organ, der er *akkrediteret* af en *akkrediteringsmyndighed* til at *certificere kvalitetsstyringsystemer* i overensstemmelse med eksempelvis kvalitetsstyrings- og miljøledelsestandarder.

systemcertifikat

Certifikat udstedt af et *systemcertificeringsorgan*.

sænketunnel

Se *tunneltyper*.

særeftersyn

Se *eftersyn*.

særligt gods

Gods som i sin natur er overvægtigt eller i overstørrelse i transportsammenhæng.

særtransport

Transport af *særligt gods*.

sætmål

Det antal centimeter, som en *frisk beton* udstøbt i en kegle med standardiseret mål synker sammen efter afformningen.

sætningsplade

Betonplade udført for at forøge kørselskomfort ved at udjævne *ujævnheder* fra differenssætninger ved *endeunderstøtninger* på broer. Pladen hviler på en konsol på *endeunderstøtningen* og er i øvrigt understøttet dels af grusfyld bag konstruktionen og dels af råjord.

sættevogn

Se *påhængskøretøj*.

sættevognstog

(SVT) Se *dimensionsgivende køretøj*.

sømateriale

Sand (a), *grus* (b) og *sten* indvundet fra havbund.

tabelvejviser

Se *vejvisningstavle*.

tachymetri

Målemetode til bestemmelse af terrænpunkters beliggenhed ved deres polære koordinater i forhold til et *fikspunkt* og deres *koter* ved måling af højdevinklerne fra *fikspunktet* til terrænpunkterne.

taksationskommission

- Kommission, der er nedsat af Trafikministeren primært til at afgøre erstatningsspørgsmål i forbindelse med amtskommunale og kommunale ekspropriationer [V]. Taksationskommissionens afgørelse kan indbringes for en *overtaksationskommission*, hvis afgørelse kan indbringes for domstolene.
- Kommission, der er nedsat af Trafikministeren til at efterprøve *ekspropriationskommissionens* erstatningsfastsættelse (statsekspropriationsloven). Kommissionens afgørelse kan indbringes for domstolene.

taktil belægning

Vejbelægning med ophøjet overfladestruktur, som benyttes til at hjælpe synshandicappede til at orientere sig. Benyttes som *ledelinjer* og *opmærksomhedsfelter*.

tallerkenspreder

Se *glatførebekæmpelse*.

tandemtromle

Se *komprimeringsmateriel*.

tangentafsætning

Afsætning af kurve ud fra dennes tangent.

tangentpunkt

Punkt, hvor to *linjeføringselementer* støder sammen uden retningsændring.

tangentrampe

Forbindelsesrampe, hvis nettovinkeldrejning er ca. 90°.

tavleafmærkning

Foranstaltninger til regulering af trafikken eller vejledning af *trafikanterne* ved *færdselstavler*, *vejvisningstavler*, *kantafmærkning* og *baggrundsafmærkning*.

teknisk interoperabilitet

Forskellige typer installationers og materiels evne til at arbejde sammen gennem sammenkobling, samordnet udførelse eller ressourcodeling. [NVF 2]

tekstur

Se *overfladetekstur*.

teksturretablering

Retablering af en *betonbelægnings overfladetekstur*.

telebus

Bus, der betjener et afgrænset område således, at kørslen ikke behøver at foregå imellem to bestemte geografiske punkter og ad samme strækning fra *tur* til *tur*. Således kan *turene* i et vist omfang indrettes efter de aktuelle passagerers behov bl.a. ved at telebussen kan bestilles telefonisk.

teletaxi

Telebus, hvor det anvendte *køretøj* er en taxi.

temperaturstråling

Stråling, der udsendes af et stof på grund af dets temperatur.

teodolit

Se *landmålingsinstrumenter*.

terminalanlæg

Område udstyret med henblik på skift for både person- og godstransport mellem forskellige transportformer (*vej - vej*, *vej - bane*, *vej - skib* eller omvendt). [WRA 1]

termoplast

Et opløsningsmiddelfrit materiale til *afmærkning* på *kørebanen*. Det leveres som blokke, granulat eller pulver. Opvarmes til smeltet tilstand og påføres *kørebanen*. Danner en sammenhængende film ved afkøling.

terrestrisk fotogrammetri

Se *fotogrammetri*.

terræn

Jordens overflade, i vejteknisk forbindelse ofte opfattet som jordens overflade inden påbegyndelsen af et *vejarbejde*.

terrænlængdeprofil

Terrænets afbildning på længdesnitsplanen.

terrænmodel

Tredimensional model af terrænoverfladen. Der findes to almindelige former 1) digital og 2) stereoskopisk.

terræntværprofil

Terrænets skæringskurve med en *tværsnitsplan*.

tidsomkostning

Se *samfundsøkonomisk omkostning*.

tidsstyret signalregulering

Signalregulering, hvor der anvendes faste *omløb* og faste tidsperioder i signalindstillingen.

tilbageføring af autoværn

Se *autoværn*.

tilbageskæring

Geodætisk stedfæstelse af et punkt fra tre eller flere kendte punkter. Der måles alene vinkler i det nye punkt.

tilfart

Den del af en *vejstrækning* (a), som fører trafikken ind i et *vejkryds* (se figur 4 og 5).

tilgængelighed

Beskriver forholdet mellem omgivelsernes indretning og det enkelte individs formåen ud fra funktionsevne, lovgivning og fysisk udformning. Høj tilgængelighed medfører øget mulighed for at benytte givne faciliteter generelt. Omvendt giver lav tilgængelighed større *fremkommelighed* for den kørende trafik. [NVF 3]

tilkørsel

Vejknudepunkt med trafik på en gennemgående *kørebane*, hvor trafik fra en fra siden (næsten parallelt) indkommende *kørebane* (*kørespor*) kan foretage *indfletning*.

tilkørselsrampe

Se *rampe* (a).

tilslag

Fællesbetegnelse for *sand* (b og c) og *sten* i *beton* eller *asfalt* (a), hvor de enkelte *fraktioner* (a) kan være naturligt forekommende, kunstigt fremstillede eller genanvendte.

tilslutningsanlæg

Toplanskryds, hvor alle *ramper* (a) er *tilslutningsramper* (se figur 7).

tilslutningskant

Kurve, der i et *vejkryds* forbinder tilstødende kørebane-kanter for to *veje* (se figur 5).

tilslutningsrampe

Se *rampe* (a).

tilslutningsvinkel

Vinklen mellem tangenterne i skæringspunktet mellem *linjeføringerne* for to *veje* i et *vejkryds* målt med uret fra *sekundærvejen* til *primærvejen*.

tilstandskrav

Krav til en konstruktion udtrykt ved at et beskrevet kvalitetsniveau er overholdt i en given kontraktperiode.

tilsyneladende densitet

Se *densitet*.

tiltdozer

Se *dozer*.

tilvækstfaktormetode

Metode til beregning af det fremtidige antal *ture* mellem de enkelte *zoner* i en by på grundlag af tilvækstfaktorer for hver *zones turgeneration*.

timetrafik

Trafikintensiteten angivet i antal *køretøjer* pr. time.

tip

Sted, hvor afgravet jord aflæsses.

T-kryds

Se *vejkrydstype* (se figur 5).

T-mast

Se *mast* (se figur 14).

topfyldning

Se *toplagsfyldning*.

toplagsfyldning

Makadam, hvor mellemrummene mellem *stenene* renfejes og stenlaget påføres et *bituminøst bindemiddel*, som af-dækkes med et stenmateriale og tromles.

toplanskryds (flerplanskryds)

Se *vejkrydstype*.

to-plus-én vej ("2+1" vej)

Se *vejtype*.

topmembran

Polymerbitumenplade til anvendelse som øverste lag i en *fugtisolerings*. Indtrængen af sten fra det overliggende lag forhindres ved at armeringen er placeret i oversiden af membranen.

topografisk afstrømning

Afstrømning fra en *vejs* omgivende *terræn* til *vejens afvandingsystem*.

topslidset ledning

Se *ledning*.

totalstation

Se *landmålingsinstrumenter*.

totalvægt

Vægt af *køretøj* med drivmidler, fører og last. Ved vogntog opfattes totalvægten for hvert enkelt *køretøj*.

tracé

Rumkurve, der beskriver *vejens* forløb.

tracéring

Fastlæggelse af en *vejs linjeføring* og *længdeprofil*.

traffic management

Se *trafikledelse*.

trafikant

Enhver, der færdes eller i øvrigt opholder sig på en *vej* eller i et *køretøj*.

trafikantomkostning

De samlede *kørsels-*, *tids-*, *miljø-* og *uheldsomkostninger*.

trafkararbejde

Det samlede antal kørte km med *personvogne*, motorcykler, varebiler, *lastvogne*, busser og cykler/knallerter på vejnettet pr. år. Trafikarbejdet opgøres i køretøjskm. pr. år.

trafikbelastning

Sideordnet betegnelse for *trafikintensitet*.

Det antal *trafikenheder*, der passerer et *tværprofil* pr. tidsenhed. [NVF 2]

trafikberegningsnet

Se *beregningsnet*.

trafikdifferentiering

Adskillelse af trafikken efter art, funktion eller bestemmelsessted. Midlerne hertil er *vejklassificering* (b) og *trafikseparering*.

trafikenhed

De enheder, trafikken udgøres af. Som enhed kan f.eks. anvendes personer, cykler, personvogne, varevogne eller *lastvogne*.

trafikinformatik

Anvendelse af informationsteknologi og telekommunikation i *køretøjer* og i infrastrukturen for at forbedre vejtransport med hensyn til sikkerhed, effektivitet, komfort og *miljø*. [NVF 2]

trafikinformation

Information om aktuelle eller forventede trafikforhold. [NVF 2]

trafikintegration

Trafik med forskellige trafikantgrupper på et fælles areal under specificerede forudsætninger om f.eks. vigepligtsforhold og *hastighed*.

trafikintensitet

Sideordnet betegnelse for *trafikbelastning*.

Det antal *trafikenheder*, der passerer et *tværprofil* pr. tidsenhed. [NVF 2]

trafikledelse

Styring af *trafikstrømme* (mennesker, *køretøjer* og gods) ved hjælp af *efterspørgselsstyring*, *trafikinformation*, *trafikregulering* og andre virkemidler med hensyn til *tilgængelighed*, *fremkommelighed*, *miljø* og trafikikkerhed. [WRA 1] [NVF 2]

trafikmodel

Matematisk model, der giver en prognose for sandsynlige konsekvenser af en række alternative, trafikale planforslag. I trafikplanlægningen anvendes en række forskellige modeltyper klassificeret med udgangspunkt i deres praktiske anvendelse, eksempelvis

- sekventielle modeller, hvor beregningen af trafikken foregår i en række trin (sekvenser) efter hinanden
- simultane modeller, hvor trafikken beregnes integreret i et enkelt trin

- aggregerede modeller, hvor der foretages en række sammenlægninger (aggregeringer) af datamaterialet inden kalibreringen af modellen
- disaggregerede modeller, som anvender oplysninger fra hvert individ ved kalibrering af modellen. Modeltypen er velegnet til belysning af trafikpolitiske virkemidlers effekt på en given rejseefterspørgsel
- statiske modeller, hvor tiden som parameter ikke indgår eksplicit i trafikmodellen, det vil sige de beskriver transportmønstret i et givet tidssnit
- dynamiske modeller, hvor tiden som parameter indgår som en eksplicit variabel i trafikmodellen, hvorfor det er muligt eksempelvis at beskrive byvækst, hvor trafiksystem og arealanvendelse forudsættes at påvirke hinanden.

trafikmængde

Ældre betegnelse for *trafikintensitet*.

trafikovervågning

Tidstro registrering og vurdering af trafikforhold. [NVF 2]

trafikprognose

Kvantitativ beskrivelse af forventede fremtidige *trafikintensiteter*, eventuelt trafikmønstre.

trafikregulering

Regulering af *trafikstrømme* med *afmærkning*, *signalanlæg*, *fartdæmpere* eller fysiske foranstaltninger og andre juridiske midler for at sikre et eller flere af følgende formål: *mobilitet* (b) og *fremkommelighed*, trafikikkerhed eller miljøforhold. [NVF 2]

trafikregulering i vejnet

Samordnede trafikreguleringsiltag som eksempelvis *signalregulering*, *rampekontrol* og omkørselsanvisning anvendt på strækninger og kryds i et vejnet med henblik på at optimere udnyttelsen af det samlede net. [NVF 1]

trafikseparering

Adskillelse i rum eller tid af forskellige trafikantgrupper f.eks. adskillelse af "bløde" *trafikanter* (fodgængere og cyklister) og "hårde" *trafikanter* (bilister og motorcyklister).

trafiksignal

Ældre betegnelse for *signalanlæg*.

trafikikkerhedsrevision

Systematisk metode til vurdering og optimering af et vejprojekts trafikikkerhedsmæssige kvalitetsniveau.

trafikikkerhedsrevisor

Person, der er godkendt til at udføre *trafikikkerhedsrevision*.

trafiksti

Sti, som ifølge en *kommuneplans* hovedstruktur indgår i kommunens hovedfærdselsnet, og som betjener den overordnede cykel- og gangtrafik.

trafikstrøm

Flere trafikale enheder, der følger samme *rute* gennem en afgrænset del af et vejnet, f.eks. et kryds.

trafikstyring

Styring af gadesignalanlæg på en sådan måde, at *omløb* og tider helt eller delvis baseres på informationer fra *detektorer* om den aktuelle *trafikbelastning*. [WRA 3]

trafiktælling

Manuel eller automatisk registrering af *trafikintensiteten* og eventuelt andre oplysninger om *trafikenhederne* og deres bevægelser.

trafiktæthed

Sideordnet betegnelse for *densitet* (b)

Antal *køretøjer* på et bestemt tidspunkt pr. længdeenhed af en *vej*. [NVF 2]

trafikuheld

Pludselig og uforudset hændelse indtruffet under trafikal benyttelse af *sti*, plads eller *vej*, omfattende mindst ét *køretøj* i bevægelse, og resulterende i en påviselig skade på personer, *køretøjer* eller øvrigt materiel.

Der anvendes generelt følgende betegnelser for trafikuheld:

- personskadeuheld, hvori mennesker dræbes eller påføres skader, der kræver lægelig behandling eller evt. observation
- materielskadeuheld, udelukkende med materielle skader.

I *vejbestyrelsernes* trafiksikkerhedsarbejde, der som regel baseres på de officielle statistikker indeholdende politiregistrerede trafikuheld, anvendes endvidere følgende betegnelser:

- rapportpligtige trafikuheld, som betegner personskadeuheld og materielskadeuheld, der registreres af politiet og desuden gøres til genstand for en egentlig politimæssig efterforskning og rapportskrivning (rapportoptagelse)
- ekstrauheld, som betegner *materielskadeuheld*, der registreres af politiet, men ikke gøres til genstand for egentlig politimæssig efterforskning og rapportskrivning.

Ofte anvendes udtrykkene personskadeuheld og materielskadeuheld underforstået om de rapportpligtige personskade- og materielskadeuheld.

trafikulykke

Almindelig anvendt betegnelse for alvorlige *trafikuheld*.

trafikvej

Vej, der afvikler trafik mellem landsdele, regioner, bysamfund eller kvarterer i større byer.

trafikværn

En kraftig afspærring, der kan modstå påkørsel og opfylde testkravene i DS/EN 1317-1 og 1317-2. Trafikværn opføres til beskyttelse af vejarbejdere og kan udføres som et *stålautoværn* eller særligt udformede sammenkoblede elementer, f.eks. af *beton*.

trafikøkonomisk analyse

Vurdering af samfundsøkonomiske konsekvenser, principielt med inddragelse af samtlige omkostninger og nyttevirksomheder ved *udbygning*, ændring af eller gennemførelse af trafikale tiltag.

traktor

(T) Motordrevet *køretøj*, som hovedsagelig er indrettet til at trække andet *køretøj* eller arbejdsredskab, og som er konstrueret til en *hastighed* af højst 40 km/h.

Der findes følgende:

- bobcat
Miniudgave af en rendegraver.
- fejmaskine
Traktor forsynet med f.eks. kost til fejning og *vinter-tjeneste* i øvrigt.
- gummiged
Populær betegnelse for en traktor forsynet både med grave- og læsseaggregat.
- læssemaskine
Traktor forsynet med en bred skovl (læsetrug) til læsning af materialer, herunder jord, på transportkøretøjer eller til løftning og egentransport af materialer.
- rendegraver
Traktor med udstyr til gravning af render, især til kloak- og *ledningsarbejder*.

traktor med anhænger og kost

(TT) Se *dimensionsgivende køretøj*.

transeuropæisk vejnet

Vejstrækninger (a), der anses for særligt vigtige i europæisk udviklingssammenhæng (forkortes TERN - Trans European Road Network). I Danmark er TERN-vejnettet identisk med *europavejene* (*E-vejene*).

transportarbejde

Mål for persontransportarbejde eller godstransportarbejde. Persontransportarbejdet defineres som summen af produkterne af transporterede personer og deres rejse længder og måles i person-km.

Godstransportarbejdet defineres som summen af produkterne af transporteret gods og dets transportlængde og måles i ton-km.

triangulation

Metode til stedfæstelse af punkter ved opbygning af et net af trekanter over disse punkter og måling af trekantnettets vinkler samt beregning af punkternes koordinater. Anvendes fortrinsvis til bestemmelse af *hovedpunkter*, hvor trekantnettet opbygges over *GI-punkter*.

trigonometrisk nivellement

Se *nivellement*.

Trinidadasfalt

Naturligt forekommende *asfalt* fra Trinidad.

Trinidadépuré

Sideordnet betegnelse for *épuréasfalt*.

Trinidadasfalt, hvorfra man har fjernet vand og urenheder.

trinvis udbygning

Se *udbygning*.

tromle

Se *komprimeringsmateriel*.

tromlerevner

Overfladiske revner, hovedsagelig tværrer, i en *bitumens belægning*, fremkommet ved tromlingen.

trompetanlæg

Se *forbindelsesanlæg* (se figur 6).

trug

Åben, flad, V-formet *afvandringskonstruktion* til bortledning af *overfladevand* (se figur 1).

trugbanket

Banket (a) anlagt uden for trugkonstruktionen, hvor denne ligger i *påfyldning* (a).

trykledning

Se *ledning*.

trængsel

Udtryk for de gener, som *trafikanter* påfører hinanden i form af nedsat bevægelsesfrihed, når de færdes i et trafiksystem. [NVF 3]

tung trafik

Lastvognstrafik over en vis vægtgrænse. Vægtgrænsen er afhængig af anvendelsen af tung trafik i forskellige vej- og trafiksammenhænge.

tunnelindeks

Tværsnitsareal på *faunaunderføring* divideret med længde på *underføring*. Tunnelindeks beskriver en *underførings* "lysåbenhed".

tunneltyper

Der skelnes mellem følgende typer:

- betonelementtunnel
Tunnel udført af rektangulære eller ovale betonelementer i åben byggegrube.
- boret tunnel (full face/road header/NATM (New Austrian Tunnel Method))
Tunnel udført i jord, løse aflejringer eller klippe ved hjælp af en tunnelboremaskine (TBM), hvor maskinens front udgøres af et borehoved. Tunnelføringen monteres af maskinen og udføres normalt af betonelementer.
Borede tunneler udføres efter tre forskellige metoder:
 - full face-tunnel, hvor tunneltværsnittet er cirkulært svarende til borehovedets diameter minus tykkelsen af tunnelføringen. Full face tunnelboremaskiner kan afhængigt af jordbunds- og grundvandsforholdene arbejde i "closed mode" dvs. med trykluse mellem den færdige tunnel og til borehovedets front

eller "open mode" med mulighed for fri adgang fra tunnelen til borefronten.

- "road header", hvor boringen foregår ved hjælp af en friarmsfræser med mulighed for boring af variable *tværsnit* (denne metode kan ikke anvendes til boring i løse eller vandførende aflejringer).
- NATM-tunnel hvor tunnelen/skakten fremstilles ved andre metoder end to ovennævnte ved en kombination af én eller flere af følgende metoder: udgravning/sprængning, sprøjtstøbning, injektion, stabilisering med fjeldankre, midlertidig sænkning af grundvandspejlet eller nedfrysning omkring tunnelfronten
- cut and cover-tunnel
Betontunnel udstøbt in situ i åben byggegrube, der tilbagefyldes efter støbning.
- gennempreset tunnel
Tunnel udført ved successiv gennempresning af stål- eller betonelementer mellem to åbne byggegruber.
- pilotunnel
Mindre tunnel anvendt til forundersøgelser og etableret i samme arbejdsgang, men foran - enten inden eller uden for - det permanente tunneltværsnit. Hvor pilotunnelen ligger uden for tunneltværsnittet anvendes den normalt til service- og/eller evakueringsformål.
- sprængt tunnel
Tunnel udført ved sprængning i fast klippe, hvorefter der evt. stabiliseres med fjeldankre eller udføres en tunnelføring af in situ støbt *beton*.
- stålørstunnel
Stålelementtunnel med cirkulære eller ovale tværsnit udført i åben byggegrube typisk af korrugerede tyndpladeprofiler.
- sænketunnel
Betontunnel til krydsning af vandområder udført af stål- eller betonelementer, som fremstilles tørt, søsættes, flådes ud, sænkes og funderes på sand- eller stenpuder på søbunden.
- tværtunnel
Tunnel der forbinder parallelle hovedtunneler og anvendes i forbindelse med *drift* og evakuering af hovedtunnelerne.

tur

En rejse eller transport mellem to stedfæstede punkter.

turattraktion

Antal *ture* pr. tidsenhed, som slutter i et stedfæstet område.

turfrekvens

Antal *ture* pr. tidsenhed mellem to stedfæstede områder eller internt i et område.

turgeneration

Antal *ture* pr. tidsenhed, som udgår fra et stedfæstet område.

turmatrix

Se *O-D-matrix*.

turproducerende enhed

Måleenhed, f.eks. husstand, person eller bil som genererer *ture*.

turproduktion

Antal *ture* pr. tidsenhed, som foretages (produceres) af en *turproducerende enhed*.

turrate

Faktor, hvormed beboerantal eller arbejdspladsantal skal multipliceres for at give en *zones turgeneration* og *turattraktion*.

tvangspunkt

Punkt, hvorigennem en *linjeføring* eller et *længdeprofil* skal passere.

tværafmærkning

Se *kørebaneafmærkning*.

tværfald

Sideordnet betegnelse for *sidehældning*. Hældningen af et *tværprofilelement* i forhold til horisontalplanen, normalt angivet i promille og regnet positiv nedad i retning bort fra *vejmidten*.

tværfuge

Se *fuge*.

tværprofil

En flades skæringskurve med en *tværsnitsplan*, i vejteknisk forbindelse ofte opfattet som *færdigvejstværsprofil*.

tværprofilelement

Linje- eller kurvestykke i et *tværprofil*.

tværsnit

En vejkonstruktions skæring med en *tværsnitsplan* (se figur 1).

tværsnitsberegning

En beregning til bestemmelse af koordinaterne (XYZ) til *tværsnittenes knæpunkter* i alle ønskede *stationer* i vej-anlægget.

tværsnitsplan

Vertikal plan gennem et givet punkt på *tracéen* og vinkelret på *linjeføringen*.

tværtunnel

Se *tunneltyper*.

tyk isolation

- Tidligere anvendt isoleringstype, opbygget af bitumenopløsning med asbestfibre og bitumenimprægneret jutevæv.
- Ældre betegnelse for *bitumenpladeisolering*.

tynd isolation

Simpel fugtisoleringstype til anvendelse på ikke trafikerede, jorddækkede betonkonstruktioner som *støttmure*, *fløjmur* og tilsvarende.

tyndlagsbelægning

(TBk) Se *asfaltbelægning*.

tyndlagsudlægger

Se *asfaltudlægger*.

tællepost

Sted på en *vejstrækning* (a), hvor der foretages maskinel og/eller manuel *trafiktælling*.

tæppebelægning

Ældre betegnelse for *pulverbelægning*.

tætgraderet asfaltbeton

(ABt) Se *asfaltbelægning*.

tætte, stærke korn

Se *kornstyrke* og *porøsitet*.

tættere bebygget område

Område, hvis grænser tilkendegives ved særlig *afmærkning*.

tøbrudsrestriktioner

Restriktioner, midlertidigt pålagt af Trafikministeren i tøbrudsperioder eller under lignende særlige forhold, hvor *vejene* skønnes særlig udsat for beskadigelser. Kan omfatte forbud for færdsel med *køretøjer*, hvis faktiske *totalvægt* eller *akseltryk* overstiger en vis grænse, eller begrænsning af den tilladte kørehastighed for sådanne *køretøjer*.

tøbrudsskade

Betegner bæreevneskader i *vejbælægninger*, der opstår, når *underbund* og *ubundne lag* i *befæstelsen* oplødes i forbindelse med smeltning af frossen porevand og *islinser*.

tøjning

Deformation pr. længdeenhed i en given retning.

tørdensitet

Se *densitet*.

tørrumvægt

Ældre betegnelse for *tørdensitet*.

tørsaltning

Forebyggelse eller bekæmpelse af glat føre med kemiske *glatførebekæmpelsesmidler*, der ikke er befugtede.

tørsigtning

Sigtning af tørre materialer, uden forudgående udvaskning af fine partikler.

tørtæthed

Ældre betegnelse for *tørdensitet*.

tørv

Organisk (organogen) jordart bestående af mere eller mindre omdannede plantedele (ved, blade, rødder etc.).

tårnkran

Se *kran*.

ubetinget vigepligt

Se *vigepligt*.

ubundne lag

Se *vejbefæstelse*.

ubundne materialer

Se *vejbefæstelse* (se figur 10).

udbudskontrolplan

En udbyders angivelse af minimumskrav til art og omfang af entreprenørens kontroller samt karakter af dokumentation.

udbudsmateriale

En ordregivers beskrivelse af en *entreprises* art og omfang samt vilkårene for *entreprisens* udførelse med det formål at kunne indhente flere tilbud på samme udbudsgrundlag.

udbygning

Forøgelse af vejnettet eller ændring i det eksisterende. Der skelnes mellem følgende typer:

- etapevis udbygning, hvor vejnettet udbygges i etaper bestående af enkelte strækninger anlagt med fuldt *normaltværnsnit* og udstyr
- trinvis udbygning, hvor en *vejstrækning* (a) udbygges i flere trin. Første trin anlægges med mindre end fuldt *normaltværnsnit* og eventuelt med reduceret udstyr (f.eks. uden *sideanlæg*).

udfletning

Den proces i hvilken en *trafikstrøm* i en jævnt glidende bevægelse deler sig i to.

udfletningsanlæg

Ældre betegnelse for *tilslutningsanlæg*.

udfletningshastighed

Den *hastighed*, et *køretøj* har, når det fletter ud fra gennemgående *kørespor*.

udførelseskrav

Krav til en konstruktion udtrykt ved at et beskrevet kvalitetsniveau er overholdt ved arbejdets aflevering.

udligningszone

Et areal mellem *gangbane* og facade, der kan optage uregelmæssigheder og fremspring såsom trappesten, nedløbsrør og andre installationer og samtidig give plads til opførelse af eventuelle *ramp*er (b) til kørestole og barnevogne.

udløb

Se *vandudløb*.

udløbssikring

Del af et *afvandingssystem* ved *vandudløb* i en *grøft* eller *udløb* fra en *recipient*. Sikring mod erosion af *vandudløb* kan imødegås f.eks. ved *anlæg* (a) af en *frontmur* eller *stenkastning*.

udmattelse

Nedbrydning af et materiales egenskaber ved gentagne påvirkninger.

udstikning

Ældre betegnelse for *afsætning*.

udstyr

Se *vejudstyr*.

udsætning

Placering af uegnet jord eller overskudsjord uden for vej-anlægget.

udsætningsområde

Sideordnet betegnelse for *sidetip*, se *jordarbejde*. Område, der ligger adskilt fra det egentlige *vejanlæg*, og hvor *afgravningsmasser* (overskudsjord eller uegnet jord) kan udsættes.

uensformighedstal

Mål for et materiales kornstørrelsessammensætning. Uensformighedstallet $U = d_{60}/d_{10}$, hvor d_{60} og d_{10} betegner *kornstørrelserne* svarende til henholdsvis 60% og 10% *gennemfald* ved en *sigteanalyse*.

uharpet grus

Sideordnet betegnelse for *rågrus*. Naturligt forekommende, usortet grusmateriale.

uheld

Se *trafikuheld*.

uheldsanalyse

Undersøgelse af de nærmere omstændigheder ved et eller flere *trafikuheld* med henblik på at afdække mulige *uheldsfaktorer* og finde foranstaltninger til at modvirke tilsvarende, fremtidige *trafikuheld*.

uheldsbekæmpelse

Tiltag mod et konstateret trafiksikkerhedsproblem fundet ved *uheldsanalyse*.

uheldsfaktor

En omstændighed, som har været til stede ved et *trafikuheld*, og uden hvilken *trafikuheldet* ikke ville være sket.

uheldsforebyggelse

Tiltag mod potentielle trafiksikkerhedsproblemer, når et *trafikanlæg* tages i brug eller dets anvendelse ændres.

uheldsfrekvens

Mål for *uheldsrisiko* på en konkret del af vejnettet (kryds eller strækning). Beregnes for kryds som antal *trafikuheld* i en periode i forhold til antallet af passerende *køretøjer* i perioden og for strækninger som antal *trafikuheld* i en periode i forhold til *trafikarbejdet* i perioden.

uheldsindberetning

Politiets meddelelse til Danmarks Statistik indeholdende de grundlæggende oplysninger om et registreret *trafikuheld*.

uheldsomkostning

Se *samfundsøkonomisk omkostning*.

uheldsrisiko

Hyppighed af *trafikuheld*. Udtrykkes ved antallet af konstaterede eller forventede *trafikuheld* i forhold til en eksponering, f.eks. biltrafkarbejdet, befolkningstallet eller *bilparkens* størrelse. Se også *uheldsfrekvens*.

uheldstæthed

Den tidsmæssige hyppighed af *trafikuheld* på en konkret del af vejnettet (kryds eller strækning). Beregnes for kryds som antal *trafikuheld* pr. år, og for strækninger som antal *trafikuheld* pr. km. pr. år.

ujævnhed

Afvigelse fra en *vejoverflades* tilsigtede *længde-* og *tværprofil*. Det kan i visse tilfælde være vanskeligt at adskille egentlig utilsigtet ujævnhed fra tilsigtet *overfladetekstur*. Til bedømmelse af *vejes* ujævnhed anvendes forskellige metoder, der tilstræber at give et objektivt udtryk for *trafikanternes* komfortoplevelse. Til måling af ujævnheder i længde- og tværretning anvendes *profilograf*, *nivellement* og *retskede*, i længderetning tillige *viagraf*. [WRA 3]

- **profilograf**
Måleudstyr, der ved brug af lasere, registrerer *vejoverfladens længdeprofil*. På baggrund af dette *længdeprofil* beregnes ujævnhedstallet IRI, International Roughness Index, som udtrykker den ujævnhed som *trafikantene* oplever.
- **nivelleringsinstrument**
Måling til bestemmelse af terrænpunkters højde over havets middelniveau, Dansk Normal Nul (DNN) eller til bestemmelse af punkters indbyrdes højdeforskelle.
- **retskede**
Jernbjælke eller bræt til brug ved måling af afvigelser fra et tilsigtet *længde-* eller *tværprofil*. Ujævnhedernes størrelse måles ved nedstik fra retskeden til den aktuelle overflade eller ved anvendelse af kiler. Retskeden anvendes i en eller to meters længde.
- **viagraf**
5 m lang retskede med to meder og en cirkelsegmentformet føler, der måler en *vejs* overflades ujævnheder. Følerens nedadgående bevægelser i forhold til *retskeden* registreres i antal og størrelse af tælleværker og optegnes som en slags profil.
- **retholt**
Retskede i 3 m's længde, der anvendes ved *brolægning*.

underbund

Sideordnet betegnelse for *underbygning*. Naturlig jordbund eller opfyldning, hvortil færdselens påvirkninger overføres gennem *vejbefæstelsen*. Den øverste del af underbunden kan eventuelt være stabiliseret.

underbygning

- a. Sideordnet betegnelse for *underbund* (se figur 10).

Naturlig jordbund eller opfyldning, hvortil færdselens påvirkninger overføres gennem *vejbefæstelsen*. Den øverste del af *underbunden* kan eventuelt være stabiliseret.

- b. Fællesbetegnelse for fundamenter, *understøtninger* og *lejer* på en bro.

underføring

Bygværk, hvor *vej*, jernbane eller andet passerer under den betragtede *vej*.

underkorn

Se *kornstørrelse*.

underordnet vej

Mindre betydende *vej* i et *toplanskryds*.

understøtning

Fællesbetegnelse for konstruktionsdele anvendt til at overføre belastning fra en bro *overbygning* (b)/lejer til undergrunden. Der findes to typer:

- **endeunderstøtning**
Konstruktion, der dels understøtter en bro *overbygning* (b) og dels understøtter eventuel *dilatationsfuge*. Tjener tillige ofte som en del af *støttemur* for tilsluttende dæmning. Der findes to betegnelser afhængigt af om broen går over vand eller land:
 - **landfæste**
Endeunderstøtning ved bro over vand.
 - **vederlag**
Endeunderstøtning ved bro over land.
- **mellemunderstøtning**
Fællesbetegnelse for alle understøtninger ekskl. endeunderstøtninger på en bro. De opsplittes normalt i følgende underelementer:
 - søjle-/pæleåg
 - pilleskafter/søjleskafter
 - pille-/søjlefundamenteridet skaftets slankhedsforhold vil være bestemmende for brug af betegnelsen pille eller søjle.

undertavle

Se *færdselstavle*.

urea

Urinstof $\text{CO}(\text{NH}_2)_2$, der anvendes til kemisk *glatførebekæmpelse*.

ustabil materiale

Materiale – uden eller med for lidt tilsætning af *bindemiddel* – der ikke kan komprimeres til tilstrækkelig *bæreevne* (a).

valespreder

Se *glatførebekæmpelse*.

vand/cement-tal

Ældre betegnelse for *v/c-forhold*.

vandfortrængning

Fortrængning af *bindemiddel* fra en *bituminøs vejbelægnings* stenoverflade under indvirkning af vand.

vandføringsevne

Den vandmængde, der pr. tidsenhed kan transporteres gennem et tværsnit af en *afvandingskonstruktion* med et givet *fald* og energitab.

vandindhold

Massen af vandet i et materiale udtrykt i procent af tør-massen.

vandindløb

Sted, hvor vand fra en *grøft* eller en *recipient* løber ind i en rørledning.

vandindvindingsområde

Område udlagt til indvinding af *grundvand*.

vandlænsning

Sænkning af vandspejlet ved hjælp af pumpning i byggegruben og afledning af vandet til *recipient*.

vandløb

Åer, bække, *grøfter*, kanaler og rørledninger, til afledning af vand, dog ikke spildevand alene. I sidstnævnte tilfælde defineres *afvandingskonstruktionen* som et spildevandsanlæg.

vandrende højderyg

Vending af en *vejs sidehældning* ved overgangen mellem en retlinjet strækning og en *horisontalkurve* eller mellem to *horisontalkurver*, ved en metode som sikrer at der uanset *længdefaldet* altid er tilstrækkeligt *resulterende fald* på *kørebanen* (se figur 15).

vandrerrute

Vejvist strækning beregnet for vandrere. Kan bestå af *stier* i egen *tracé*, *stier* langs *veje*, *mark-* og *skovveje*, *private fællesveje*, lidet befærdede *kommuneveje* mv.

vandskel

Linje i *terrænet* karakteriseret ved, at *overfladevand* på hver sin side af linjen afstrømmer til hver sin *recipient*.

vandudløb

Sted hvor vand fra en *ledning* løber ud i en *grøft* eller i en *recipient*.

variabel tavle

Færdsels-, *vejvisnings-* eller informationstavle med mulighed for ændret visning. [NVF 3]

variabel vejvisning

Skiltning med *variable tavler* af alternative *ruter* (b) afhængig af vej- og trafikforhold. [WRA 2] [NVF 2]

varslingslinje

Se *kørebaneafmærkning* (se figur 3).

v/c-forhold

Se *beton*.

vederlag

Afsluttende konstruktionsdel ved bro over land. Konstruktionen anvendes dels som *understøtning* for broens *overbygning* (b) og dels som *understøtning* for *dilatationsfuge*. Konstruktionen tjener tillige ofte som del af indfatning (*støttemur*) for en tilsluttende dæmning.

vedligehold

Se *drift*.

vedligeholdsanlæg

Anlæg med udstyr for en *vejs vedligehold* og opretholdelse af *vejens* farbarhed.

vedligeholdspligt

- *Vejbestyrelses* pligt til at vedligeholde i henhold til vejlovens § 10.
- De vejberettigedes pligt til at vedligeholde *privat fællesvej* i henhold til privatvejslovens § 15 og § 57.

vej

Særligt udformede offentlige eller private strækninger med jævn og normalt befæstet overflade til at gå eller køre på. Se i øvrigt *vejklassificering*.

Administrativt inddeles veje i:

- offentlige veje
 - a. *Vej*, gade, bro og plads, der administreres af stat, amtskommune eller kommune i henhold til lov om offentlige veje. [V]
 - b. *Vej*, gade, bro og plads, hvortil der er offentlig adgang. (Færdselsloven).
- private fællesveje

Vej, gade, bro eller plads, der uden at være offentlig vej, tjener som *færdselsareal* for anden ejendom end den eller de ejendomme, hvorpå vejen er beliggende, når ejendommen er i særlig eje. [V]
- almene veje

Vej, gade, bro og plads, der er åben for almindelig færdsel, men som ikke administreres af det offentlige i henhold til lov, vedtægt eller deklaration. [V]
- private veje

Vej, gade, bro eller plads undergivet en enkelt ejers råden.

vejadministration

Del af *vejbestyrelsens* arbejdsområde, som omhandler den praktiske administration.

vejafmærkning

Foranstaltninger til regulering af eller vejledning for færdslen udført ved *færdselstavler*, *vejvisningstavler*, *kant-* og

baggrundsafmærkning, kørebaneafmærkning, signalanlæg mv.

vejalen

Bredde målt i tværprofilet mellem færdigvejsterrænkant og skel. Ved anvendelse af dyrkningsskråninger måles vejalen dog fra inderste punkt af dyrkningsskråningen (skel-rabat) (se figur 1).

vejarbejde

Alle arbejder, som foregår på vejarealet, samt arbejder under, over eller uden for vejarealet, som medfører større eller mindre indskrænkning i trafikens normale bevægelsesfrihed, eller som nødvendiggør større agtpågivenhed eller hensyntagen fra trafikanternes side. Midlertidig råden over vejareal sidestilles med vejarbejde i afmærkningsmæssig henseende.

Vejarbejde omfatter ikke midlertidige vejafslutninger, overgangsstrækninger o.l. som henligger i længere tid, uden at der arbejdes på dem, f.eks. etapeafslutninger på motorveje.

vejareal

Arealet mellem de to vejskel. Ved opgørelse af vejarealets størrelse regnes med arealets horisontale projektion.

vejarkitektur

Arkitektoniske aspekter i et vejanlægs planlægnings-, projekterings-, anlægs- og driftsfase.

vejautoværn

Se autoværn.

vejbefæstelse

Sideordnet betegnelse for overbygning (a) (se figur 10). De samlede lag af ubundne og bundne materialer udlagt på vejens planum.

- ubundne lag
Lag, hvor de anvendte materialer ikke er sammenbundne af bindemidler.
- bundne lag
Lag, hvor de anvendte materialer er sammenbundne af bindemidler. Der findes tre typer:
 - bitumenbundne materialer
Naturligt forekommende eller kunstigt fremstillede stenmaterialer - evt. tilsat filler (b) – iblandet bitumen, herunder specialbitumen.
 - cementbundne materialer
Naturligt forekommende grusmaterialer iblandet cement.
 - kalkstabiliserede materialer
Naturligt aflejrede lermaterialer iblandet brændt kalk eller hydratkalk.

vejbelægning

De bundne lag i en vejbefæstelse karakteriseret ved lages fælles virkemåde (se figur 10).

- fleksibel vejbelægning
Vejbelægning bestående af et bærelag af makadam eller stabilt grus og afsluttet med asfaltlag med en bitumen med høj penetration.

- halvstiv vejbelægning
Vejbelægning bestående af et bærelag af stabiliserede materialer med f.eks. cement, kalk eller bitumen og afsluttet med et asfaltlag.
- stiv vejbelægning
Vejbelægning bestående af et lag af stenmaterialer, der er hydraulisk bundne, normalt med cement.
- semifleksibel vejbelægning
Vejbelægning bestående af et åbent asfaltskelet – normalt udført af drænasfalt - og en cementmørtel, der udfylder alle hulrum i vejbelægningen fuldstændigt.

vejbestyrelse

Vejlovens betegnelse for den myndighed, der administrerer offentlige veje.

Vejdirektoratet er vejbestyrelse for statsveje – bortset fra vejene på broerne over Storebælt og Øresund. Amtskommunerne er vejbestyrelse for amtsvejene, og kommunerne er vejbestyrelse for kommunevejene.

vejbredde

Undertiden anvendt betegnelse for kørebanebredde, kro-næbredde eller afstand mellem vejskel.

vejbygningsmateriel

Entreprenørmateriel, der anvendes ved anlæg (a) og drift af veje. Der findes følgende typer:

- afstribningsmateriel
- asfaltudlægger
- dozer
- dumper
- grader
- gravemaskine
- komprimeringsmateriel
- kran
- scraper
- traktor
- tromle.

vejdel

Trafikteknisk udtryk for en del af en vej, hvor forskellige dele af vejen forløber så langt fra hinanden, at det af hensyn til muligheden for en entydig stedfæstelse langs vejen har været nødvendigt at forsyne det administrative vejnummer med en ekstra identifikation og særskilt kilometreringsring.

vejdæmning

Opfyldning til en vej på en strækning, således at vejens råjordsoverflade ligger over terræn; på en sådan strækning siges vejen at ligge i påfyldning (a).

vejfortegnelse

- a. En vejbestyrelses fortegnelse over samtlige offentlige veje under dens bestyrelse. [V]
- b. En vejmyndigheds fortegnelse over private fællesveje og udlagte private fællesveje. [V]

vejkoren

Trafikteknisk udtryk for en kortere *vejstrækning* (a), der fører trafik ind imod eller bort fra et *vejknodepunkts* midte.

vejkant

Areal beliggende uden for en *vejs færdselsareal*. Ofte anvendt udtryk for *rabat*, *grøft*, *trug*, *skråning* og *vejalen*.

vejkasse

Kategori af *veje*, karakteriseret ved den trafikale funktion. I vejregelmæssig sammenhæng skelnes mellem *trafikveje* og *lokalveje*.

vejklassificering

Opdeling af vejnet i forskellige kategorier efter nærmere beskrevne kriterier.

Eksempler er:

- a. Administrative *vejkasser* (se også *vej*):
 - *offentlige veje*, inddeles i *hovedlandeveje*, *landeveje* og *kommuneveje*
 - *private fællesveje*
 - *private veje*
 - *almene veje*.
- b. Funktionelle *vejkasser*
Kategorier af *veje* karakteriseret ved den trafikale funktion.
I *vejreglerne* benyttes følgende inddeling
 - *trafikveje*
 - *lokalveje*.
- c. I færdselsloven findes der bestemmelser om udlægning af *veje* som *hovedveje* og som *motortrafikveje*.

Endelig kan vejnettet opdeles i forskellige kategorier f.eks. ved fastlæggelse af varierende krav til driftsfunktioner.

vejknodepunkt

Vejanlæg, hvori to eller flere *veje* forbindes med hinanden. Knudepunktet kan være i 1, 2 eller flere planer.

vejkoordinatsystem

Koordinatsystem med begyndelsespunkt på *linjeføringen*. X-aksen ligger vandret i *tværsnitplanen* og er positiv til højre set i stationeringsretningen. Y-aksen ligger i horisontalplanen som tangent til *stationeringslinjen* og er positiv i stationeringsretningen. Z-aksen er lodret og positiv opad (koteakse).

vejkryds

Se *vejkrydstype*.

vejkrydstype

Kategori af *vejknodepunkter* karakteriseret ved den geometriske udformning og ved *trafikreguleringen*. *Vejkryds* inddeles almindeligvis i følgende typer:

- prioriterede kryds, som er kryds i et plan og med tre eller fire grene. I kryds med tre grene (T-kryds) er *trafikanter* på den ene gren (*sekundærvejen*) pålagt *vigepligt* (evt. stoppligt) overfor *trafikanter* på de to andre grene, og i kryds med fire grene (firevejskryds) er *trafikanter* på de to grene (*sekundærvejene*) pålagt *vigepligt* (evt. stoppligt) overfor *trafikanter* på de to andre

grene. De to grene uden *vigepligt* danner tilsammen en *primærvej*.

- forsatte kryds, som består af to prioriterede T-kryds, hvor *sekundærvejene* er tilsluttet på hver sin side af den samme *primærvej* og desuden ligger så tæt på hinanden, at der rent vejvisningsmæssigt er tale om ét kryds, og udformning og *afmærkning* af det ene kryds influerer på det andet (se figur 8).
- rundkørsler, hvor et antal *vejgrene* (normalt tre, fire eller fem) er tilsluttet en *ensrettet kørebane* anlagt cirkulært omkring en centralt placeret *midterø* (se figur 4).
- signalregulerede kryds, som er kryds i ét plan (normalt T-kryds eller firevejskryds), hvor trafikken ind i krydset fra de enkelte *vejgrene* reguleres ved hjælp af *gade-signaler*.
- toplanskryds, hvor de skærende *veje* er anlagt ude af niveau, så konflikter mellem krydsende strømme undgås.

I *byområder* optræder endvidere:

- ikke-prioriterede kryds, som er T-kryds eller firevejskryds reguleret ved *højrevigepligt*.

vejmandstilsyn

Det operative/tekniske personales *rutinemæssige eftersyn*.

vejmide

Lodret referencesnit, normalt beliggende i midten af *kørebanelen* eller en eventuel *midtterrabat*.

vejmyndighed

Myndighed, der administrerer *private fællesveje*. Kommunerne er forvaltningsmyndighed. Bruges undertiden fejlagtigt som synonymt med *vejbestyrelse*. [V]

vejnummer

En *vejs* administrative nummer som tildelt af *vejbestyrelsen*. Nummeret fremgår normalt af *vejbestyrelsens vejregister*. For *kommuneveje* anvendes i visse tilfælde det nummer, som *vejen* er tildelt af folkeregistret (CPR). Vejnummeret suppleres i visse tilfælde med en nødvendig hjælpesørelse, kaldet *vejdel*, til numerisk beskrivelse af betegnelser som "sydgående del", "østlig gren" o.lign.

vejoverflade

Overfladen af *færdselsarealet*.

vejplan

Planer for *anlæg* (a) af nye *veje*, større forlægninger af bestående *veje* og andre større anlægsarbejder, udarbejdet af de respektive *vejbestyrelser* under hensyn til den øvrige planlægning.

Trafikministeren fører en samlet fortegnelse over vejplaner for *statsveje* og *amtsveje*. Amtsrådene fører en samlet fortegnelse over amtslige og kommunale vejplaner i amtsråds kredsen. [V]

vejregister

En *vejbestyrelses* fortegnelse over samtlige *offentlige veje* under dens bestyrelse. [V]

vejregister

En *vejbestyrelses* fortegnelse over samtlige *offentlige veje* under dens bestyrelse. [V]

vejregler

Almindelige regler og normer for *anlæg*, vedligeholdelse og *drift* af de *offentlige veje* og *private fællesveje* i byer og bymæssige områder, herunder *vejenes* forhold til omgivelserne, for entreprisbetingelser og for sådanne forhold, som i øvrigt er af betydning for vejnettets ensartethed og trafikikkerhed. [V]

Indholdsmæssigt er vejreglerne en samling af vej- og trafikteknisk viden og/eller erfaring. Vejreglerne er således dels regulerende bestemmelser – de såkaldte normer og retningslinjer – især af hensyn til vejnettets ensartethed og trafikikkerhed, dels vejledninger til etablering af et konkret beslutningsgrundlag.

vejret

Den ret som den til enhver tid værende ejer af en fast ejendom har over en *privat fællesvej*, der tjener som *færd-selsareal* for ejendommen. [V]

vejsegment

Trafikmodelteknisk udtryk for *vejstrækningen* (a) mellem to *knuder* i et *beregningsnet*.

vejside

Vejanlægget på den ene side af *vejmitten*. Højre/venstre vejside defineres som vejanlægget til højre/venstre for *vejmitten*, set i stationeringsretningen.

vejsignal

Signal, placeret i *vejsiden* før en *niveauskæring* med en jernbane.

vejskel

Linje langs *vejen*, som angiver grænsen mellem *vejbestyrelsens* og lodsejernes arealer (se figur 1).

vejstrækning

- Stykke af en *vej* mellem to *vejknodepunkter*.
- Stykke af en *vej* beliggende mellem to stationeringspunkter.

vejsyn

Vejmyndighedens formelle besigtigelse af om en *privat fællesvejs* tilstand er god og forsvarlig i forhold til færds-lens art og omfang. [V]

vejttilslutning

Se *adgangsforhold* (b).

vejtype

Kategori af *veje* i *landområder* karakteriseret ved den geometriske udformning af *tværprofilet*, anvendte *kryds-typer*, graden af *adgangsbegrænsning* mv. De inddeles almindeligvis i følgende hovedtyper:

- motorvej
En *vej* med adskilte *kørebaner*, normalt 4 eller 6 *spor* (a) samt *nødspor*, alle skærende *veje* ført over eller under, alle *vejttilslutninger* udformet som *til-* eller *fra-*

kørsler, ingen adgang fra de tilgrænsende ejendomme og arealer, forbeholdt færdsel med visse motorkøretøjer og ved hjælp af *færdselstavler* afmærket som motorvej.

- 4- eller flersporet *vej* (med eller uden *midtterrabat*, med eller uden *nødspor*)
- To-plus-én* ("2+1") -*sporet* (a) *vej* (med eller uden *nødspor*). *To-plus-én* ("2+1") -*sporet* (a) *vej* afmærkes med 1 henholdsvis 2 *spor* (a) i samme kørselsretning på alternerende strækninger.
- 2-*sporet* (a) *vej* (med eller uden *nødspor*)
- "1+1"-*sporet* (a) *vej* (med *midtterrabat*)
- 1-*sporet* (a) *vej*.

Vejtypen vælges bl.a. under hensyntagen til:

- vejklasse*
- ønsket hastighed*
- trafikkens sammensætning og omfang
- antal *spor* (a)
- om der skal være *nødspor*.

Vejtypebegrebet anvendes ikke for *veje* og *gader* i byer. Her udformes *tværprofilet* gennem et konkret valg af de *tværprofilelementer*, der indgår i *tværprofilet*.

vejudlæg

Areal reserveret for planlagte *private fællesveje*. [V]

vejudstyr

Betegnelse for udstyr, der opstilles af *vejbestyrelse/vejmyndighed*, og som placeres på eller opsættes langs *veje*, ved *rastepladser* o.l., og som bl.a. tjener trafikikkerhedsmæssige formål samt vejledning af *trafikanter*.

Vejudstyr omfatter bl.a. følgende:

- autoværn*
- baggrundsafmærkning*
- belysningsmaster*
- borde
- bænke
- forsyningssskabe
- færdselssøm*
- færdselstavler*
- galgestandere*
- hellefy*
- kantafmærkning*
- kantpæle*
- kørebaneafmærkning*
- lyskurve*
- læskærme*
- master*
- papirkurve
- portaler*
- pullerter*
- rækværk*
- rørgalger*
- signalmaster*
- steler*
- stoppestedstandere
- styreskabe
- støjskærme*
- trafikværn*
- vejvisningstavler*

vejudvidelseslinje

En *byggelinje*, der skal muliggøre en fremtidig udvidelse af en *offentlig vej*.

vejvalg (assignment)

Fordeling af trafik på et *beregningsnet* på grundlag af en model for *trafikanternes valg af rute* (a) mellem *zoneknuder*.

vejvand

Overfladevand afledt fra befæstede *vejarealer*. Ifølge lovgivningen betragtes vejvand som spildevand.

vejviser

Se *vejvisningstavle*.

vejvisningstavle

Fællesbenævnelse for vejvisere, orienteringstavler, afstandstavler, stedtavler, frakørselstavler, amts- og kommunegrænsetavler, vognbanetavler, bekræftelsestavler og forvarslingsstavler samt ruteangivelse og servicetavler.

- Vejviser angiver mål for en *vej*. Opsættes ved kryds og omfatter pilvejvisere, frakørselsvejvisere og *tabelvejvisere*.
- Orienteringstavler opstilles forud for den egentlige vejvisning i *vejkryds*, herunder *frakørsler* og *forgreninger* for at advisere *trafikanterne*.
- Stedtavler angiver navnet på lokalitet i umiddelbar nærhed af tavlen.
- Forvarslingsstavler på *motorvej* opstilles i standardiseret afstand som forvarsel for den egentlige *færdselstavle*.
- Amts- og kommunegrænsetavler angiver grænser for administrationsområder.
- Frakørselstavler angiver vejvisningsmål for de *veje*, der krydser *motorvejene*.
- Vognbane- og orienteringstavler angiver vejvisningsmål, der nås ved at følge de pågældende *kørespør*.
- Bekræftelses- og afstandstavler angiver næste *frakørsel* (a) og lokaliteter samt afstand til disse.
- Ruteangivelse – fællesangivelse for *cykelrute*, *marqueritrute* og *rutenummer*.
- Servicetavler, dog kun de der angiver faciliteter af interesse for *trafikanterne*.

vekselfletning

Den proces, i hvilken to *trafikstrømme* fra to (næsten) parallelle *kørebaner* fletter sammen på en *kørebane* til en *trafikstrøm*, som umiddelbart derefter fletter ud til to *trafikstrømme* på to (næsten) parallelle *kørebaner*.

vekselstrækning

Strækning af en *ensrettet kørebane*, hvor *trafikstrømme* fra 2 eller flere *kørebaner* samles og derefter igen adskilles i flere *kørebaner*.

vendeklotoide

Klotoide, som danner *overgangskurve* mellem to modsatte rettede cirkelkurver (S-kurve) (se figur 15).

vendeplads

Vejareal, som hovedsagelig benyttes til vendemanøvrer for *køretøjer*.

venstre vejside

Se *vejside*.

venstresvingsspor

Separat *kørespør* for den venstresvingende trafik i tilfarten til et kryds (se figur 2 og 5).

vertikalkurve

Kurve i en *vejs længdeprofil*. Vertikalkurven er konkav, når dens centrum ligger over og konveks, når dens centrum ligger under *længdeprofilet*.

vertikalradius

Radius i *vertikalkurve*.

viadukt

Ældre betegnelse for vejbro.

viagraf

Se *ujævnhed*.

vibration

Mekanisk fremkaldte rystelser i et materiale.

vibrationsmateriel

Se *komprimeringsmateriel*.

vibrationsplade

Se *komprimeringsmateriel*.

vibrations-skader

- Beskadigelse af *vejbefæstelser*, *bygværker* og bygninger forårsaget af dynamiske trafikpåvirkninger, herunder også fra igangværende anlægsarbejder.
- Helbredsmæssige påvirkninger af *trafikanter* og beboere langs eksisterende *veje* og *veje* under *anlæg* (a) forårsaget af dynamiske trafikpåvirkninger.

vibrationsstamper

Se *komprimeringsmateriel*.

vibrationstromle

Se *komprimeringsmateriel*.

vibrering

Komprimering ved anvendelse af *vibrationsmateriel*.

vigelinje

Se *kørebaneafmærkning*.

vigepligt

- højrevigepligt: Den generelle vigepligtsregel er, at man holder tilbage for den trafik, der kommer fra ens højre side, og er agtpågivende for trafik fra ens venstre side.
- ubetinget vigepligt: Ved ubetinget vigepligt skal den kørende holde tilbage for den kørende færdsel på en skærende *vej*. (Den kørende har ubetinget vigepligt,

når dette er tilkendegivet ved *afmærkning*, endvidere ved udkørsel fra *markvej*, ejendom etc.).

- flettepligt: Ved *sammenløb* af *kørespor* skal *trafikanterne* tage hensyn til hinanden, således at *sammenfletningen* lettes.

vigepligtstavle

Se *færdselstavle*.

vikarierende krav

Krav til en konstruktion eller et materiale, der sandsynliggør, at *funktionskrav* er opfyldt. Vikarierende krav med tilhørende prøvemethode anvendes, hvor en konsekvent gennemførelse af *funktionsprøvning* ikke er mulig.

vildthejn

Hegn til at forhindre vilde dyr adgang til *vejen*. [WRA 1]

vingeforsøg

Se *jordbundsundersøgelse*.

vinkelændringsfuge

Se *fuge*.

vintercentral

Vejbestyrelsens organisatoriske centrum under gennemførelse af *vintertjeneste*.

vinterhåndbog

Oversigt over alle aktiviteter i forbindelse med *vintertjeneste* såsom planlægning, udførelse, kommunikation o.s.v.

vinterregulativ

Beskrivelse af pligter og ansvar, der påhviler *vejbestyrelser* og *vejenes* naboer som følge af vintervejrets indflydelse på trafikikkerhed og *fremkommelighed*.

vinterrestriktioner

Se *tøbrudsrestriktioner*.

vintertjeneste

Alle aktiviteter i forbindelse med forebyggelse og bekæmpelse af glat føre samt udførelse af snerydning.

vintervedligehold

Ældre betegnelse for *vintertjeneste*.

vipning

Ændring af en *vejs sidehældning* f.eks. ved overgangen mellem en retlinjet strækning og en *horisontalkurve*, ved vipning af *kørebanen* om dens centerlinje og/eller om kørebane-kanten (se figur 15).

Der skelnes mellem:

- delvis forskudt vipning, hvor hvert *kørespor* vippes for sig, således at vipning af et *kørespor* påbegyndes, når vipning af det foregående er halvt afsluttet
- forskudt vipning, hvor hvert *kørespor* vippes for sig, således at vipning af et *kørespor* påbegyndes, når vipning af det foregående er afsluttet

- hel vipning (fuld vipning), hvor hele *kørebanen* vippes samtidig, således at *færdigvejstværsprofilen* er retlinjet på overhøjdestrækningen.

vippearmskran

Se *kran*.

viskosimeter

Instrument til måling af *bituminøse bindemidlers viskositet*.

viskositet

Mål for den indre gnidning i en væske.

vognbane

Se *kørespor*.

vognbanelinje

Se *køresporlinje*.

vognbanepil

Se *køresporpil*.

vognbanesignal

Se *køresporssignal*.

vognbaneskift

Se *køresporsskift*.

vognbanetavle

Se *vejvisningstavle*.

vækstfaktor

Forholdet mellem karakteristiske parametre i prognoseår og i basisår. Typiske parametre er befolkningens og *bilparkens* størrelse.

vækstrør

Rørformet beskyttelse af nyplantede træer som også forbereder plantens startvækst.

væskesaltning

Forebyggelse eller bekæmpelse af glat føre med et vandopløseligt kemisk *glatførebekæmpelsesmiddel*.

væskespreder

Se *glatførebekæmpelse*.

vådsaltning

Forebyggelse eller bekæmpelse af glat føre med kemiske *glatførebekæmpelsesmidler*, der er befugtet med vand.

vådsigtning

- a. *Sigtning* under samtidig spuling med vand.
- b. *Sigtning* af tørre materialer efter forudgående udvaskning af fine partikler.

Y-anlæg

Vejknudepunkt i to planer mellem veje med *midtterrabat*, udført uden *ramper* (a), men med *forgrening* og *sammenløb* af *ensrettede kørebaner* (se figur 6).

yderrabat

Se *rabat* (se figur 1 og 4).

zone

Grundlæggende geografisk område, som benyttes ved trafikanalyser og –prognoser.

zoneknode

Trafikteknisk udtryk for et punkt i en *zone*, hvor al trafik fra og til *zonen* beregningsmæssigt antages at begynde henholdsvis slutte.

ægklotoide

Klotoide, der forbinder to ensvendte cirkelbuer med forskellige radier.

ækvivalent antal akseltryk

Antal *akseltryk* af nærmere angivet størrelse (i Danmark 10 tons) som giver samme strukturelle eller funktionelle nedbrydning af en *vejbefæstelse* som de faktisk forekommende *akseltryk*.

ækvivalent cementindhold

Se *beton*.

ærtesten

Se *sten*.



øjepunkt

- a. Punkt, der er geometrisk fastlagt i forhold til en *vejs tværprofil*, og hvorfra *oversigt* måles.
- b. Projektionscentrum for perspektiviske afbildninger.

økologisk infrastruktur

Sammenhængende naturområder eller *spredningskorridorer* mellem naturområderne.

økologisk netværk

System af *spredningskorridorer*, samt naturområder og bufferzoner omkring korridorerne, der tilsammen udgør et netværk til opretholdelse og beskyttelse af den biologiske mangfoldighed i landskabet.

økologiske forbindelser

Økologisk netværk suppleret med *habitater*.

ønsket hastighed

Se *hastighed*.

åbengraderet asfaltbeton

(ABå) Se *asfaltbelægning*.

åben kunststoffbeton

Materiale fremstillet af enskornede små og kemisk, hærdbart kunststof. Materialet anvendes i *drænkkanaler* i brobelægning.

årsdøgntrafik

(ÅDT) Se *døgntrafik*.

årsvariation

Trafikkens variation i løbet af året oftest beskrevet ved måneds- eller ugevariationen.

åstedsforretning

Møde, der skal afholdes for at orientere lodsejere og andre interessenter, når planlagte nyanlæg, udvidelse og ændring af bestående *anlæg* (a) mv. af *landeveje* og *kommuneveje* skal gennemføres ved ekspropriation. Forretningen gennemføres, førend endelig beslutning om foranstaltningernes udførelse træffes af *vejbestyrelsen* [V]. Ovenstående gælder ved ekspropriation til amtskommunale og kommunale vejanlæg. Se også *besigtigelsesforretning* og *ekspropriationsforretning* vedrørende statslige vejanlæg.

AAB

Almindelig arbejdsbeskrivelse

AADT

Annual average daily traffic (se ÅDT)

AASHTO

American Association of State Highway and Transportation Officials (tidligere AASHO)

AB

Asfaltbeton

AB 92

Almindelige Betingelser for arbejder og leverancer i bygge- og anlægsvirksomhed af 1992

ABB

Asfaltbetonbindslag

ABM

Asfaltbeton, modificeret

ABt

Asfaltbeton, tætgraderet

ABT 93

Almindelige Betingelser for Totalentreprise indenfor bygge- og anlægsvirksomhed af 1993

ABå

Asfaltbeton, åbentgraderet

ADT

Average daily traffic

ASTM

American Society for Testing Materials.

BBS

Betonbelægningssten

BG

Bundsikringsgrus

BL

Bundsikringslag

BMS

Bridge Management System

CBR

California Bearing Ratio

CEN

Comité Européenne de Normalisation

CG

Cementstabiliseret grus

CS

Cementbundet sand

DA

Drænesfalt

DANAK

Dansk Akkreditering (det nationale akkrediteringsorgan i Danmark)

DNN

Dansk Normal Nul system GI (Geodætisk Institut)

DS

Dansk Standard

DV

Distributionsvogn (se dimensionsgivende køretøj)

EC

European Commission

ECE

Economic Commission for Europe

EN

Europäische Norm (europæisk standard)

ENV

Europäische Norm Vorläufig (foreløbig europæisk standard)

ERF

European Union Road Federation

ETA

European Technical Approval (europæisk teknisk godkendelse)

EVA

polymer bestående af Ethylen-Vinyl-Aacetat

FYB

First Year Benefit (se førsteårsbenefit)

FYRR

First Year Rate of Return (se førsteårsforrentning)

GAB

Grusasfaltbeton (se asfaltbelægninger)

GIS

Geografisk Informationssystem

GNSS

Global Navigation Satellite Systems (Globale navigationssatellitssystemer)

GPS

Global Positioning System

HE

High Energy absorbing

IRF

International Road Federation

IRI

International Roughness Index (Ruhedsindeks)

ISO

International Organization for Standardization - Den internationale standardorganisation - oprindeligt fra det græske ord isos

ITS

Intelligent Transport Systems eller Intelligent Transport Services

K&K

Kys og kør (af engelsk Kiss and Ride)

KA

Koldasfalt

KS

Kvalitetssikring

LE

Low Energy absorbing

LPH

Lyspunkthøjde

LPA

Lyspunkt afstand

LV

Lastvogn (se dimensionsgivende køretøj)

LVK

Lastvogn med kærre (se dimensionsgivende køretøj)

MMOPP

Mathematical model of pavement performance

MOB

Modificeret overfladebehandling

MT

Mejetærsker (se dimensionsgivende køretøj)

NE

Non Energy absorbing

NVF

Nordisk Vejteknisk Forbund

OB

Overfladebehandling

P&R

Parker og Rejs (Park and Ride)

PA

Pulverasfalt

PE

Personækvivalenter

PI

Performance Indicator (præstationsindikator)

PIARC

Permanent International Association of Road Congresses (kaldes også World Road Association)

PMB

Polymermodificeret bitumen

PMS

Pavement Management System

prEN

Präeuropäische Norm (forslag til europæisk standard)

prENV

Präeuropäische Norm Vorläufig (forslag til foreløbig europæisk standard)

PV

Person- og varevogn (se dimensionsgivende køretøj)

PVE

Personvognsækvivalenter

PVT

Påhængsvogn (se dimensionsgivende køretøj)

ROAR

Road Analyzer and Recorder

RVB

Rodvenlig befæstelse

SAB

Særlige arbejdsbeskrivelser

SAB-P

Særlige arbejdsbeskrivelser - Paradigma

SB

Særlige betingelser

SB-P

Særlige betingelser - Paradigma

SBS

Polymer bestående af Styren-Butadien-Styren

SBT

Støjbelastningstal

SE

Sandequivalent (sandækvivalent)

SG

Stabilt grus

SK

Specialkøretøj (se dimensionsgivende køretøj)

SMA

Skærvemastiks

SRO

Styring, regulering, overvågning

SVT

Sættevogntog (se dimensionsgivende køretøj)

TAB 92

Tillæg til almindelige betingelser for arbejder og leverancer i bygge- og anlægsvirksomhed af 1992

TAG

Tilbuds- og afregningsgrundlag

TAG-P

Tilbuds- og afregningsgrundlag - Paradigma

TBk

Tyndlagsbelægninger/kombinationsbelægninger

TBL

Tilbudsliste

TBL-P

Tilbudsliste - Paradigma

TEM

Trans European Motorways (motorvejsnet i Central- og Østeuropa)

TEN-T

Trans European Networks - Transport

TERN

Trans European Road Network

TMA

Truck Mounted Attenuator (påkørselsdæmper anbragt bag på arbejdskøretøj)

TT

Traktor med anhænger og kost (se dimensionsgivende køretøj)

U&A

Udbuds- og anlægfskrifter

UKP

Udbudskontrolplan

UKP-P

Udbudskontrolplan - Paradigma

UTM-net

Universal Transverse Mercator Grid

VIS

Vejsektorens informationssystem

VMS

Variable Message Sign (variable tavler)

VVM

Vurdering af virkning på miljøet

WRA

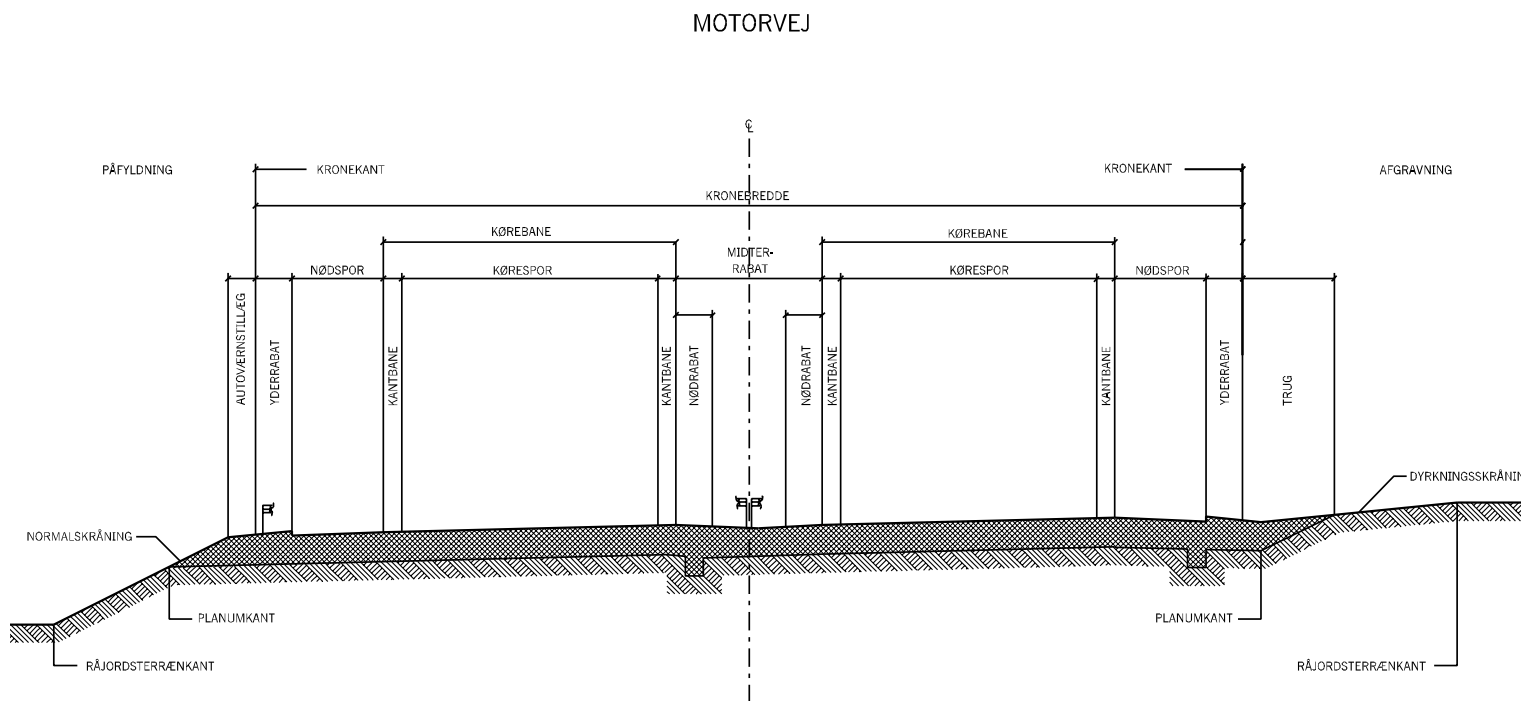
World Road Association (kaldes også PIARC (Permanent International Association of Road Congresses))

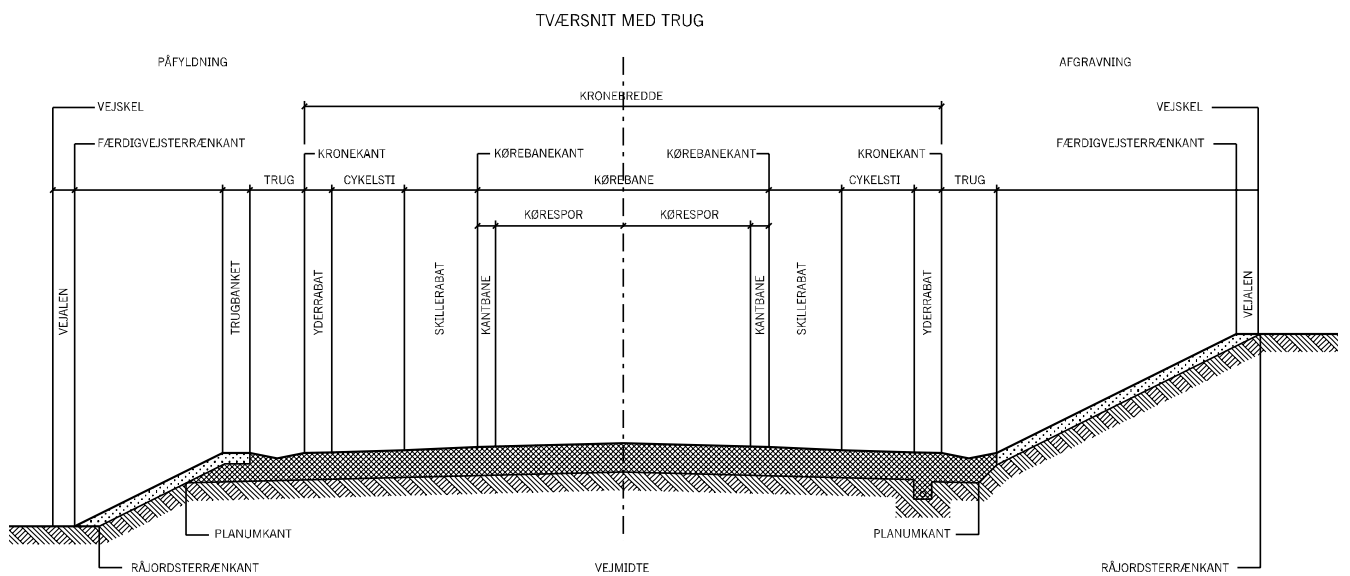
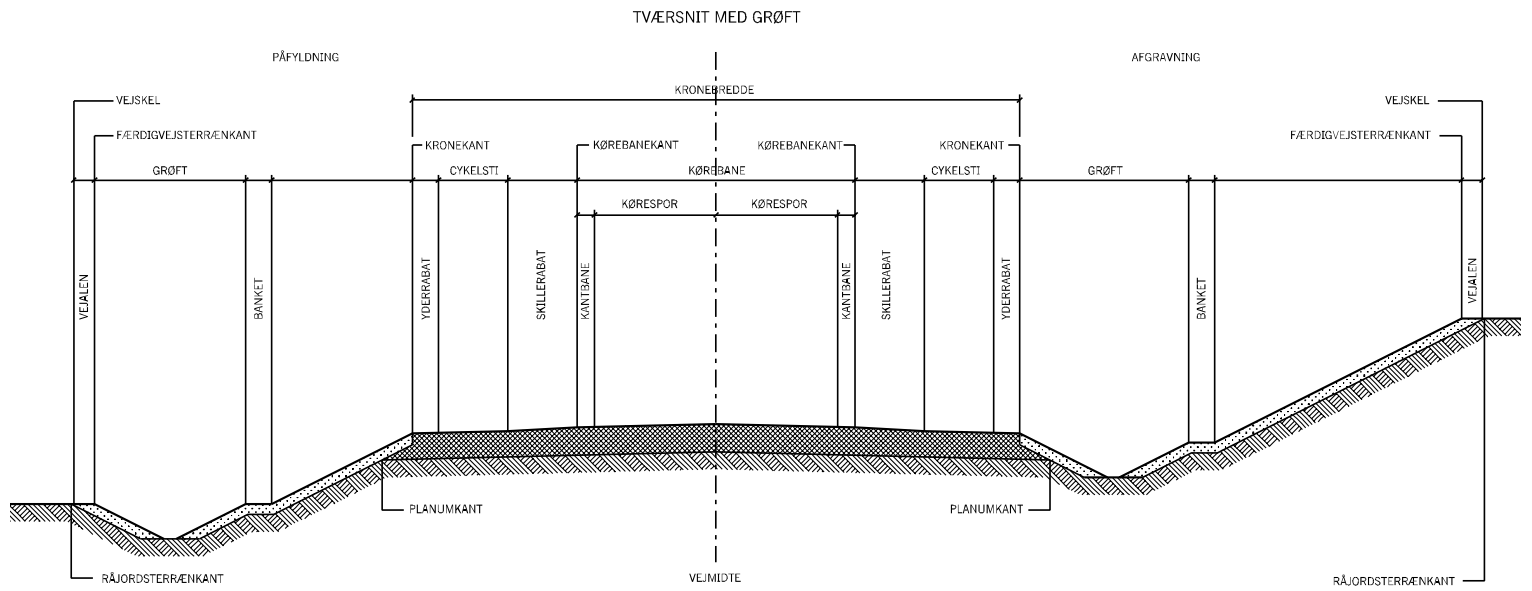
ÅAB

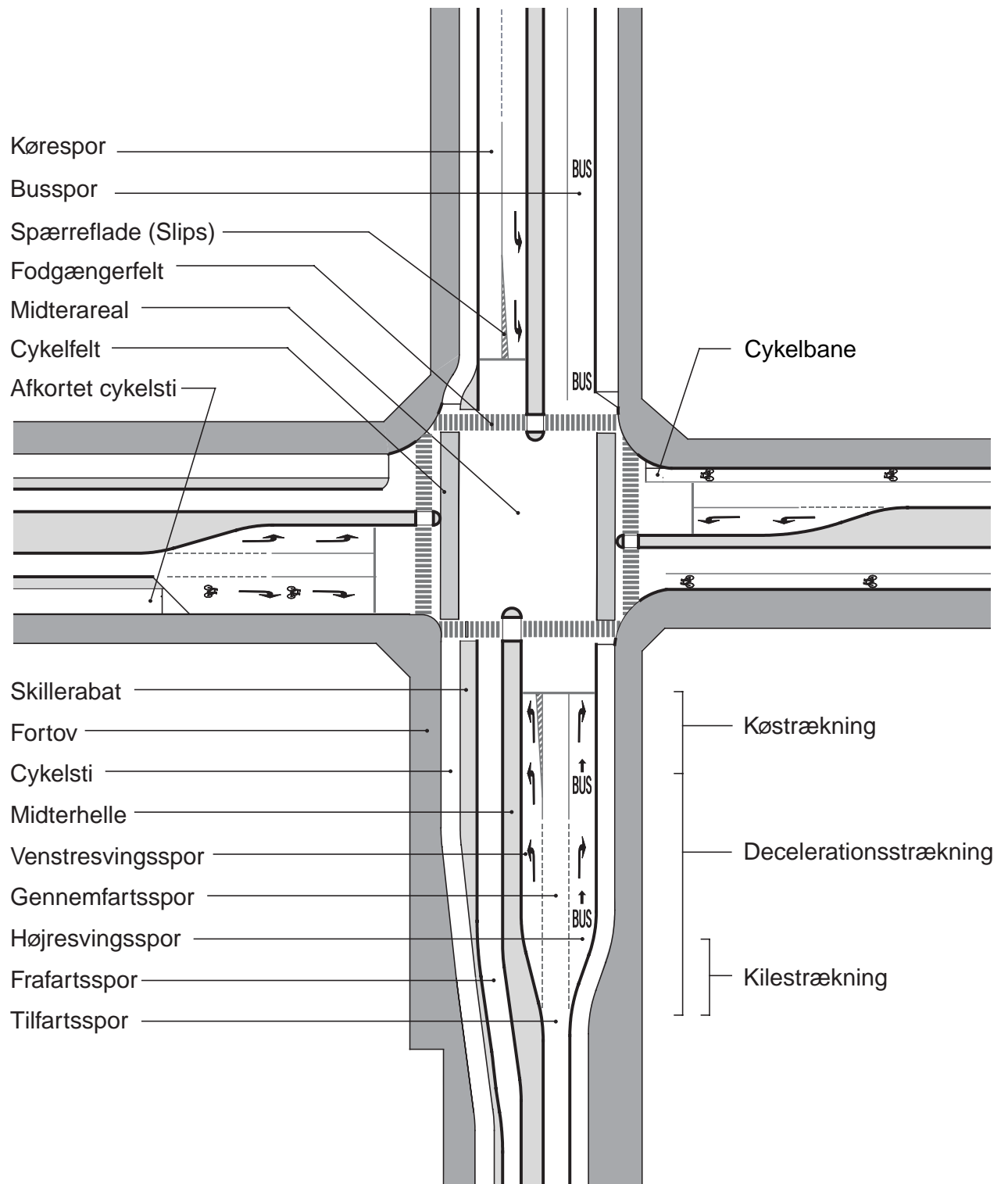
Åben asfaltbeton anvendt som drænlag nederst i en brobelægning

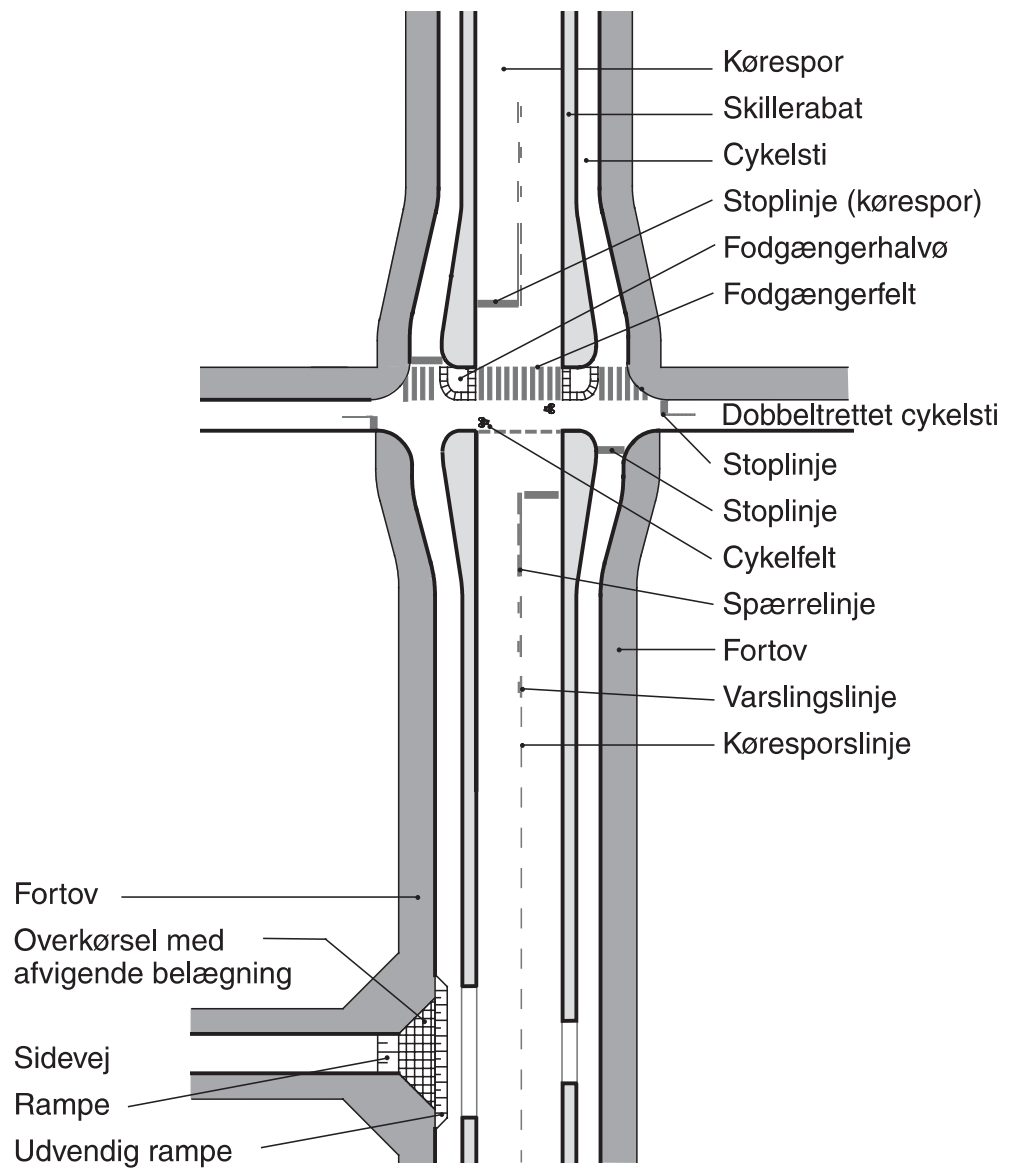
ÅDT

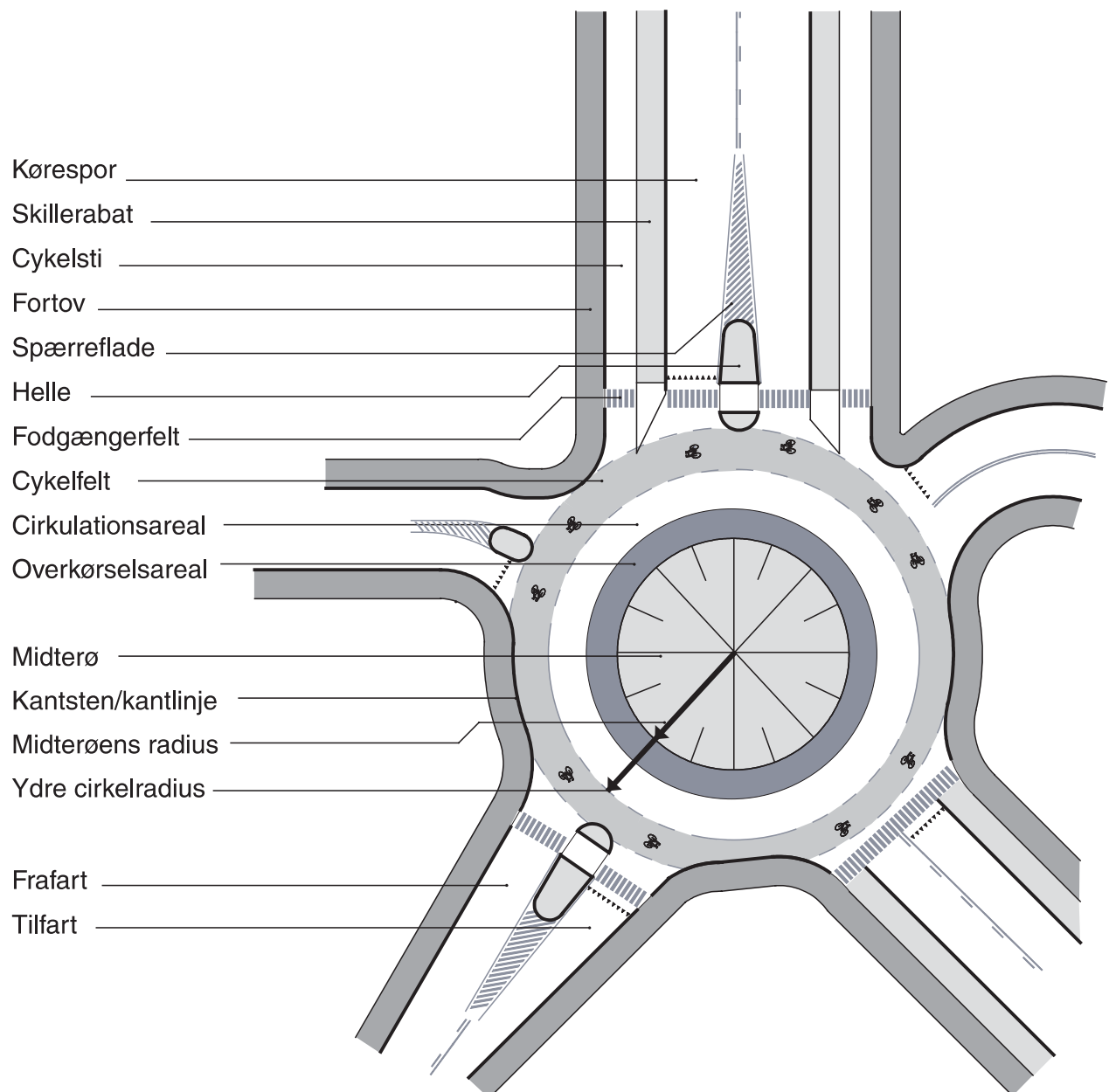
Årsdøgntrafik (Se AADT)



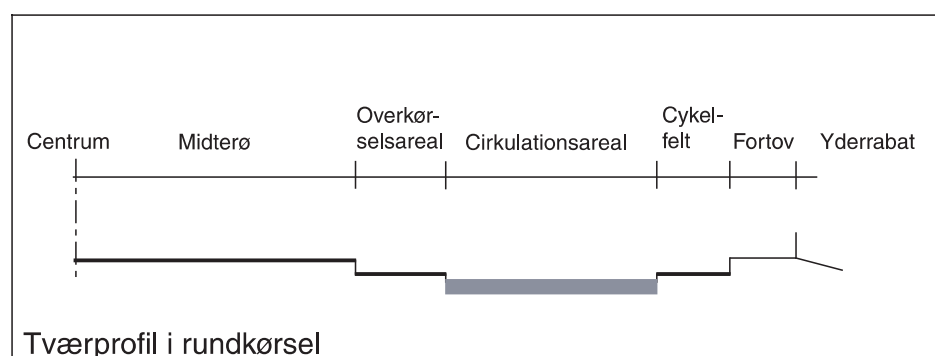


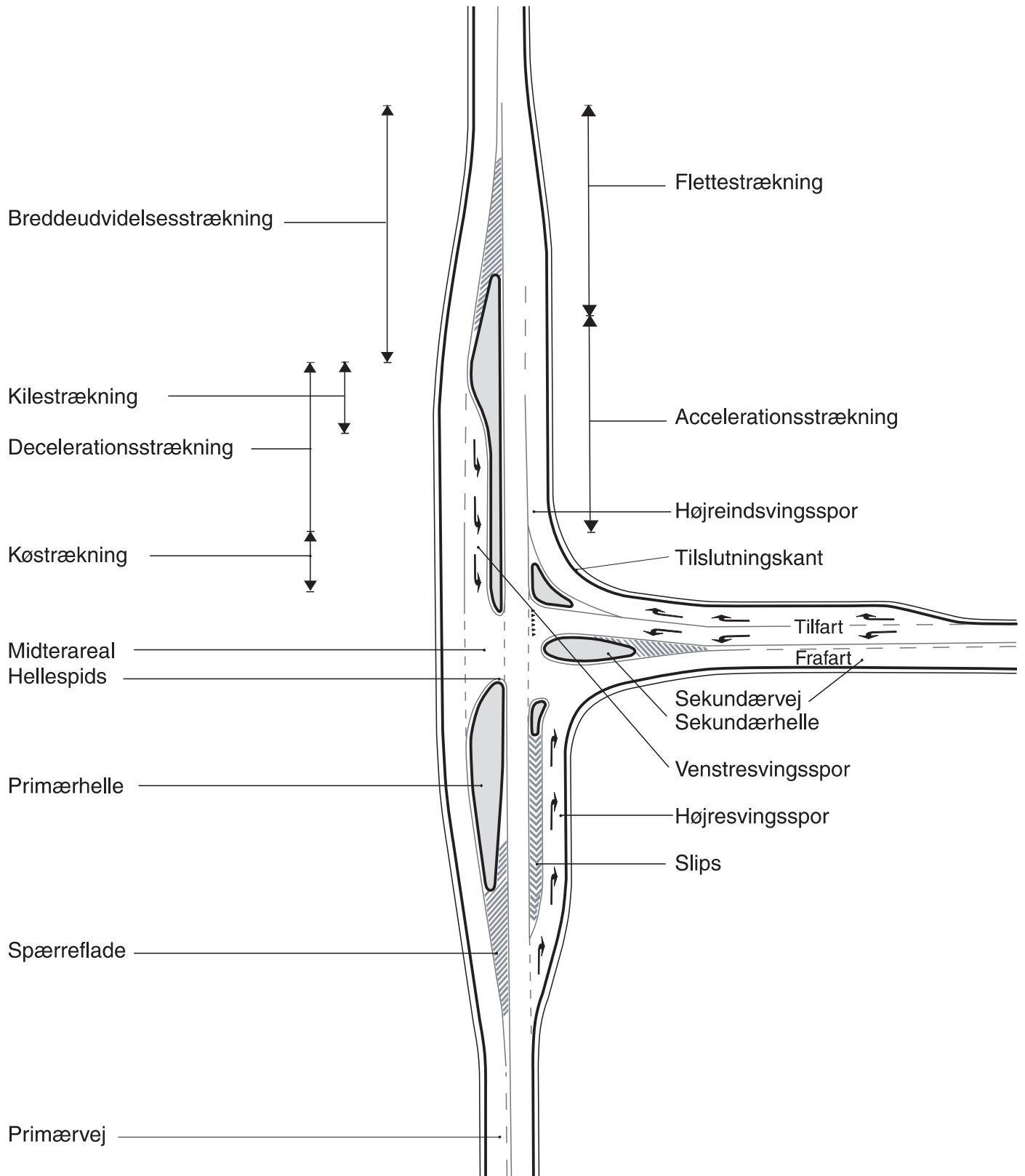


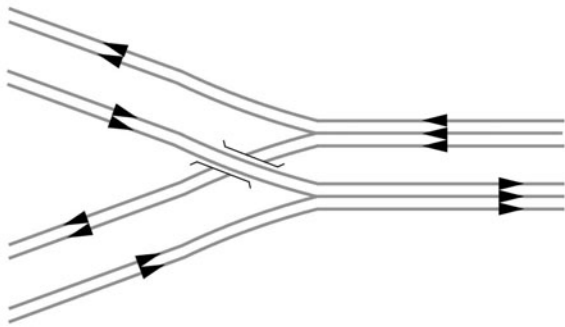




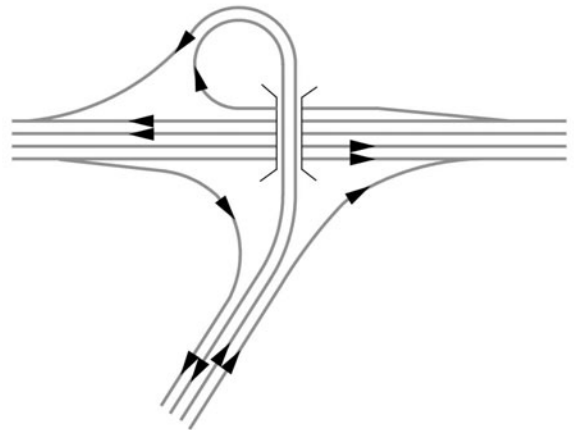
Note: Eksemplet er konstrueret for at vise så mange elementer som muligt



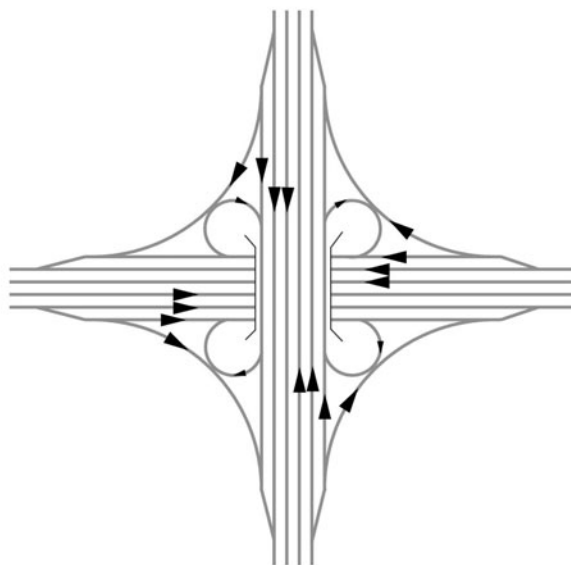




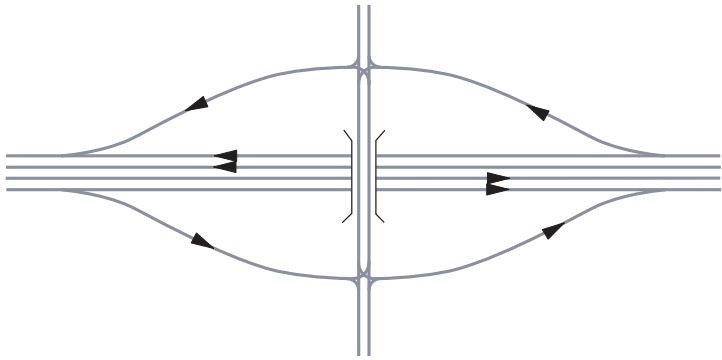
Y - anlæg



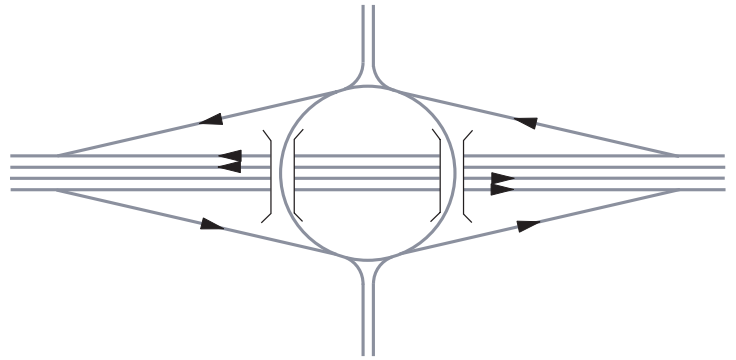
Trompetanlæg



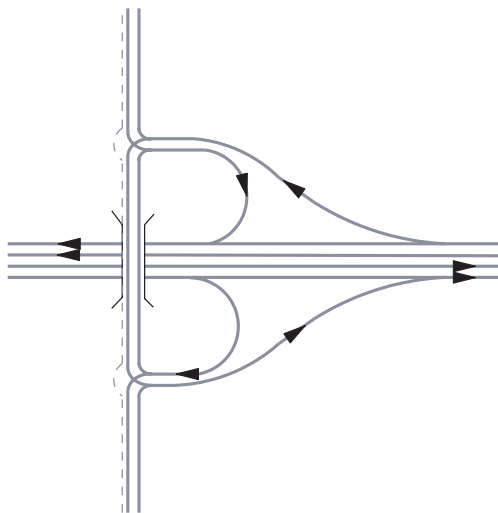
Kløverbladsanlæg



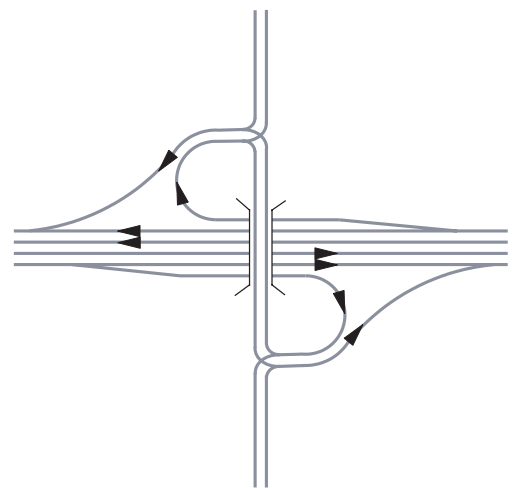
Ruderanlæg



Ruderanlæg med fordelerring

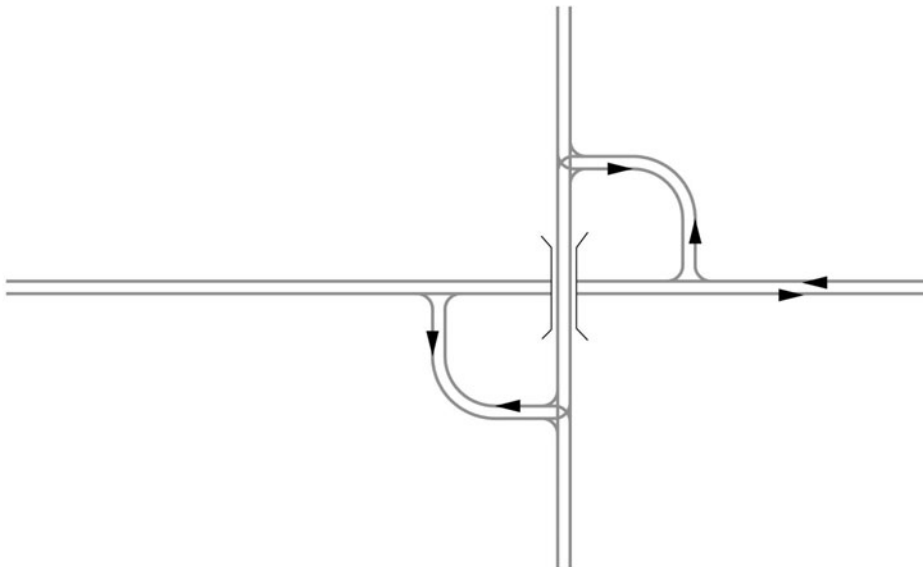


B - anlæg

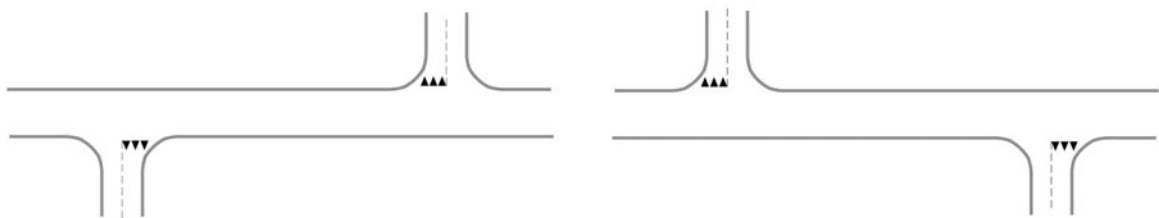


S - anlæg

Hankeanlæg

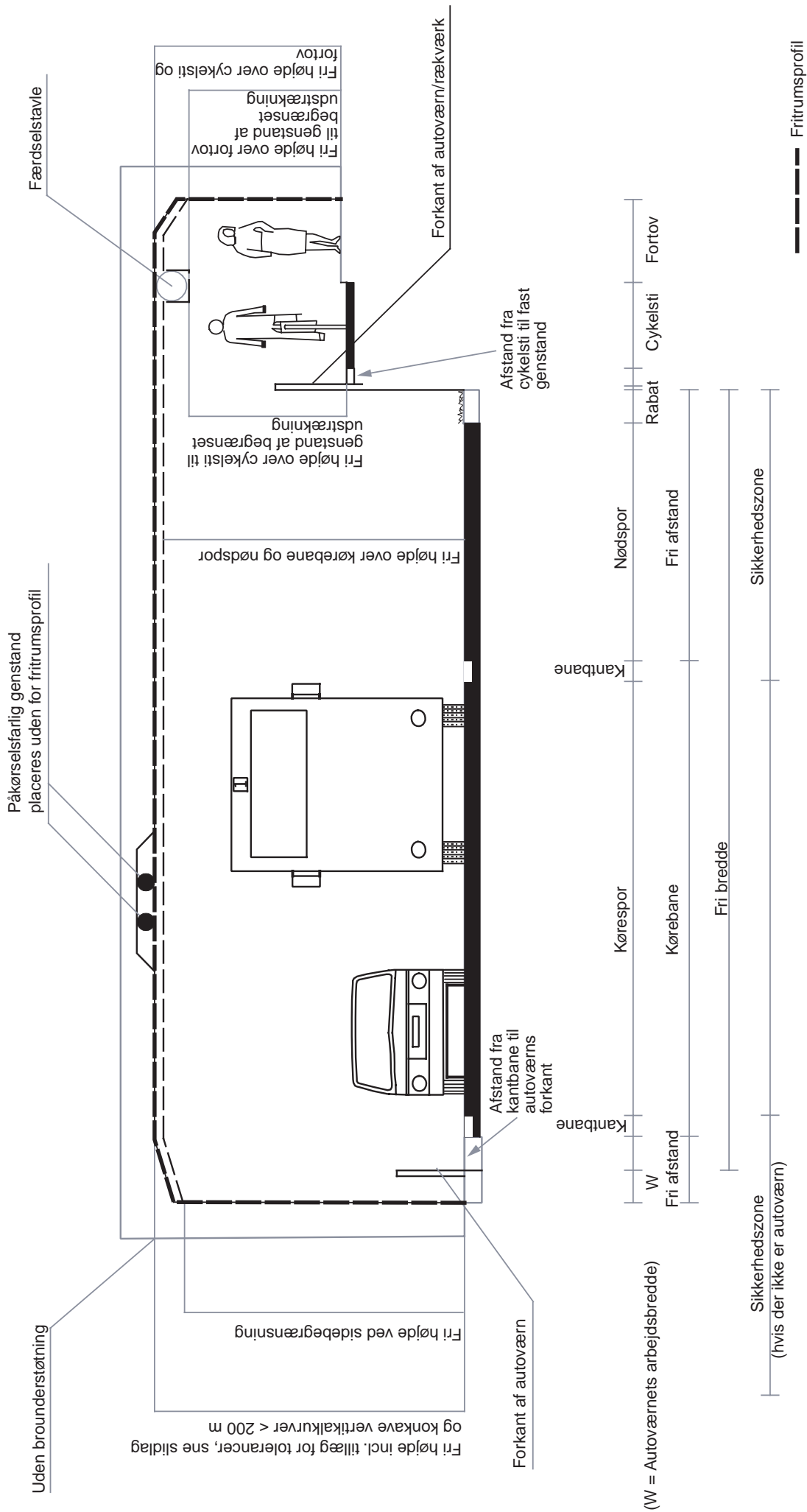


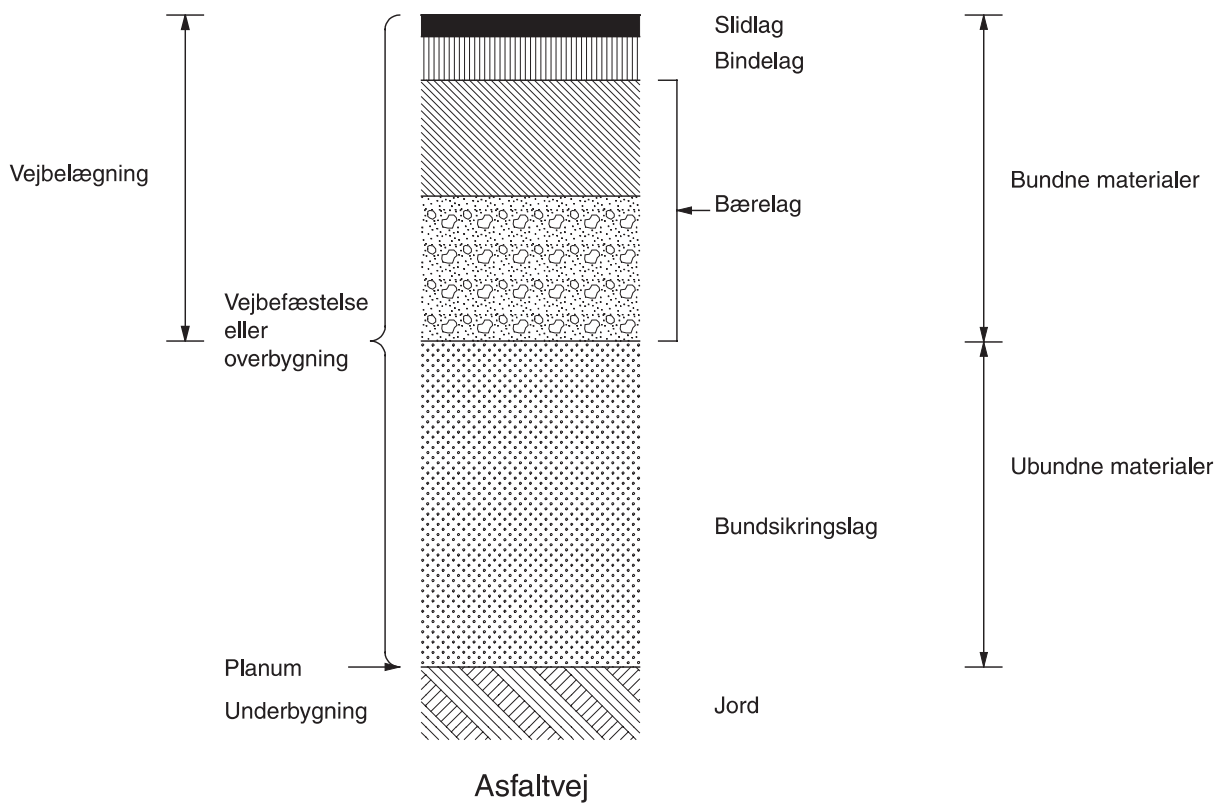
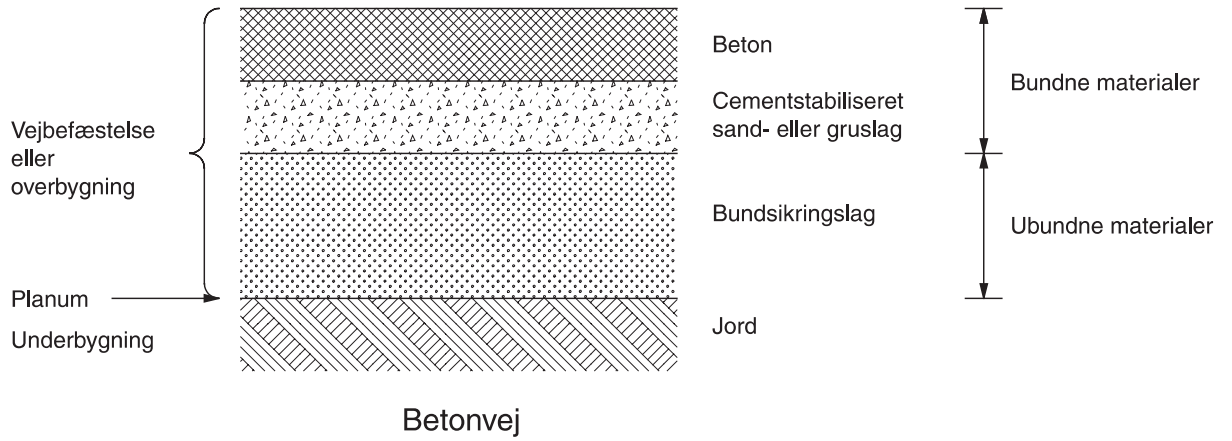
Forsatte vejkræds

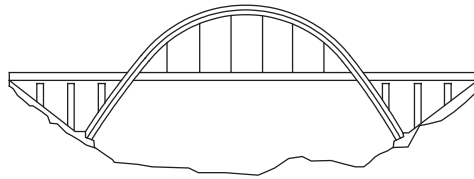


Højreforsat vejkræds

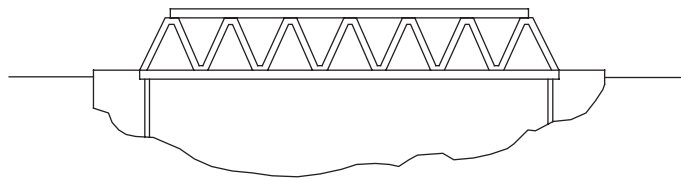
Venstreforsat vejkræds



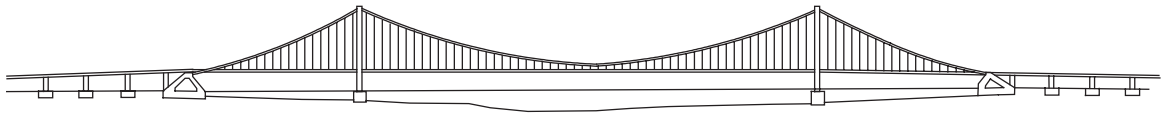




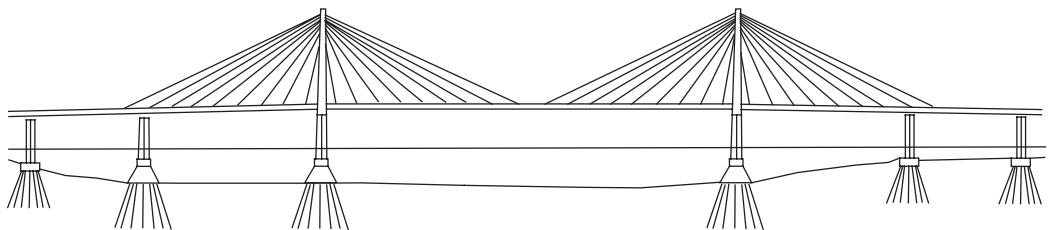
Buebro



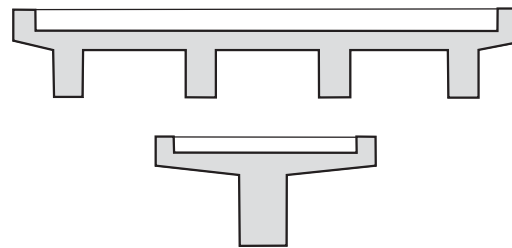
Gitterbro



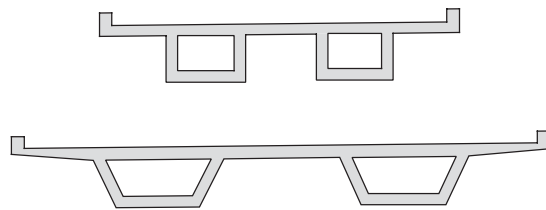
Hængebro



Skråstagsbro



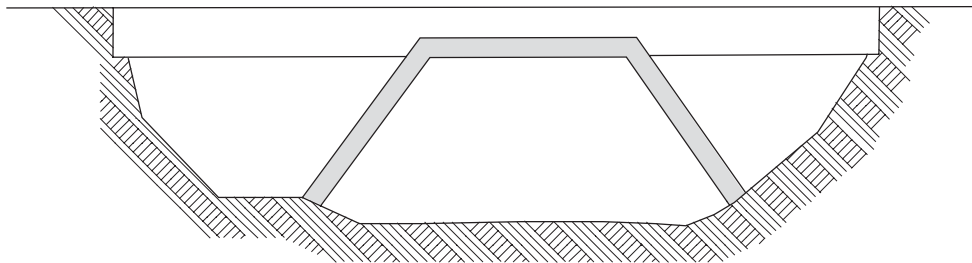
Bjælkebro, tværsnit



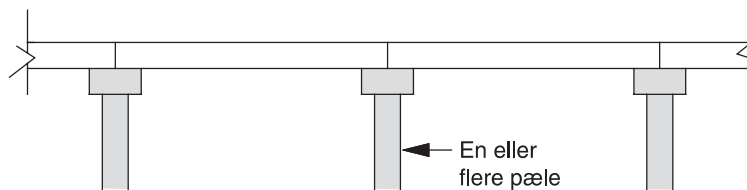
Kassedragerbro, tværsnit



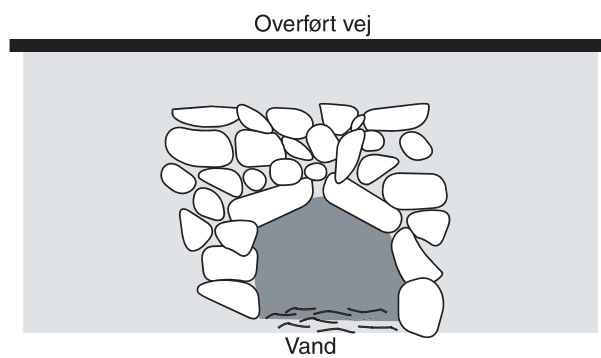
Pladebro, tværsnit



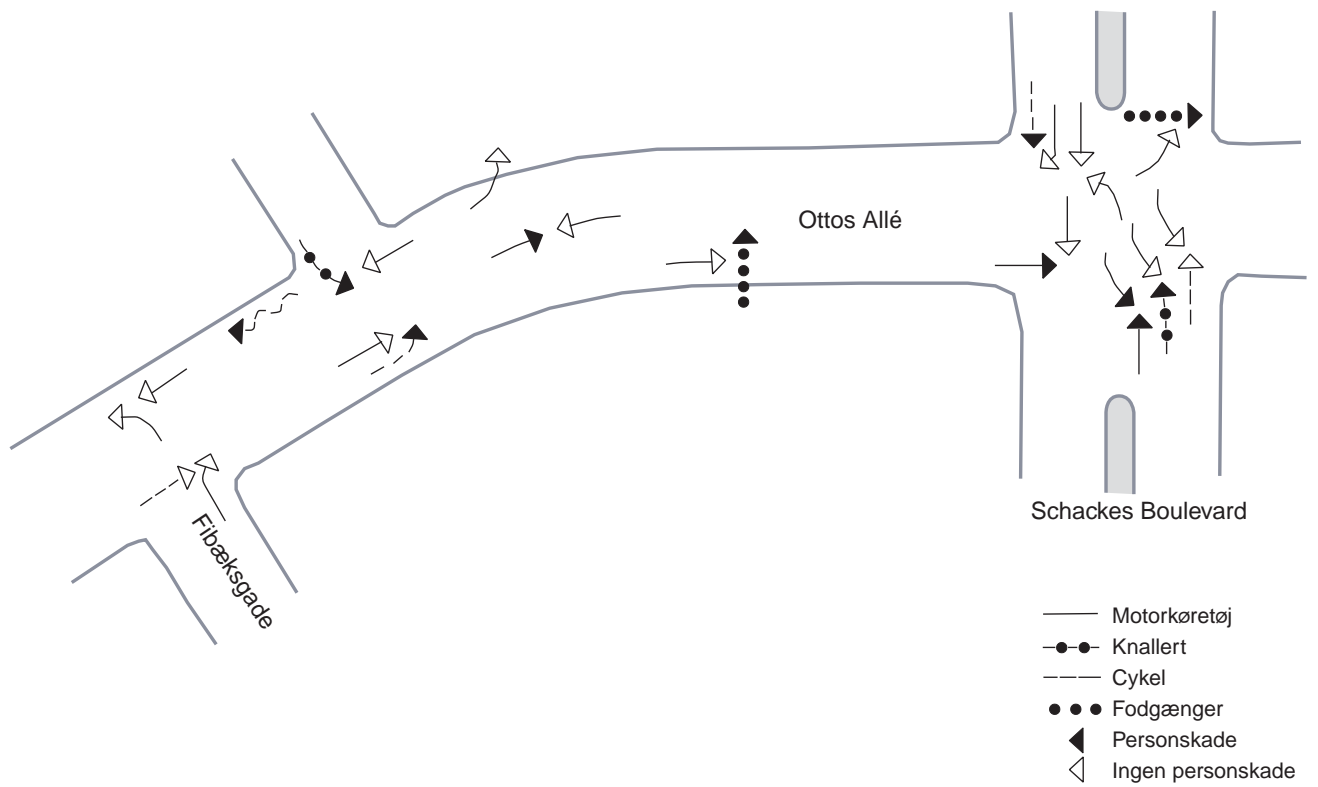
Rammebro, længdesnit



Pæledæk, længdesnit



Stenkiste





Betonauroværn



New jersey-autoværn



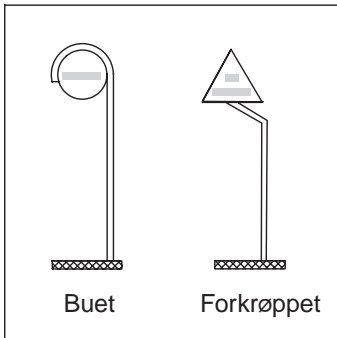


Kabelautoværn

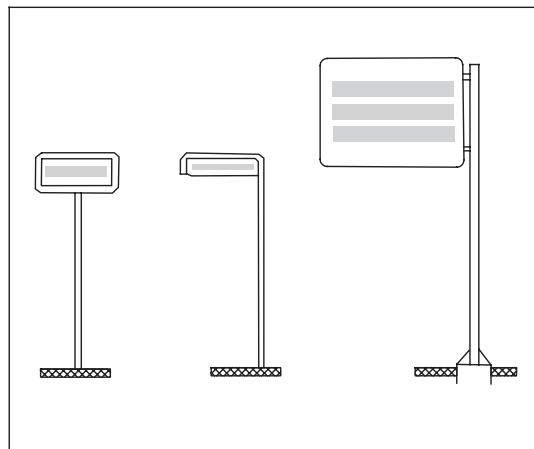


Stålautoværn

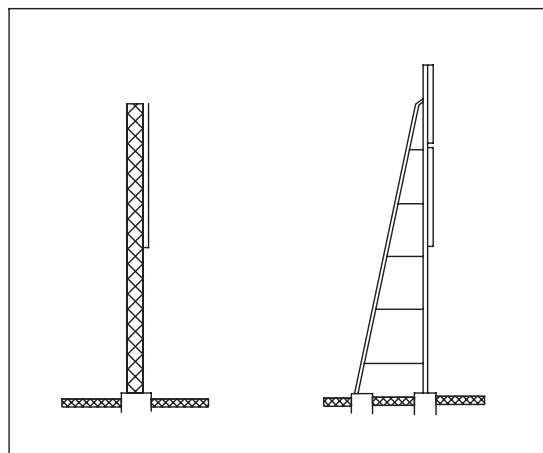
Standere



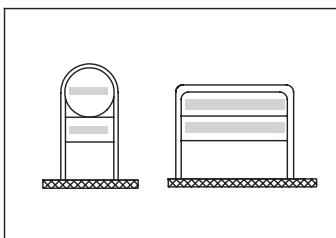
Galgestandere



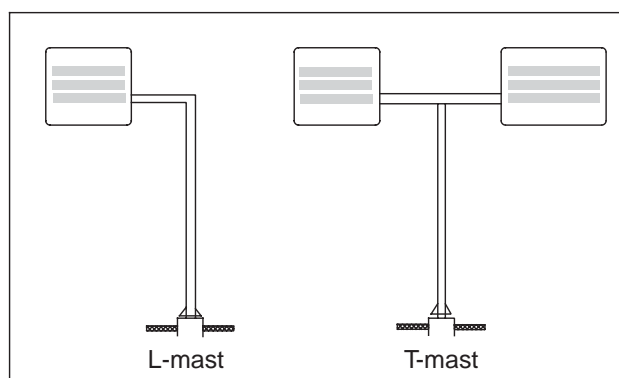
Gittermaster

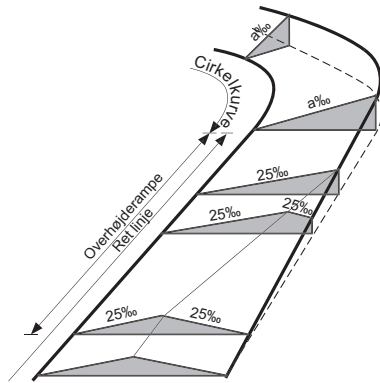


Rørgalger

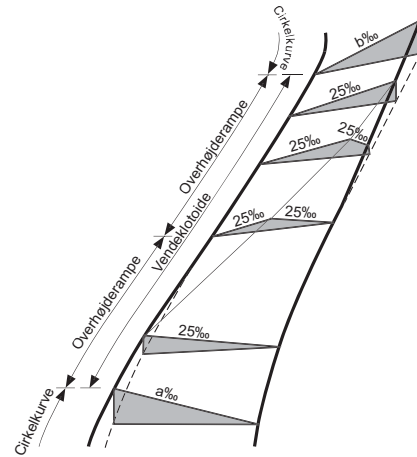


Master

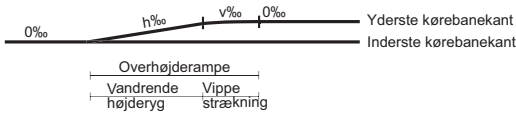




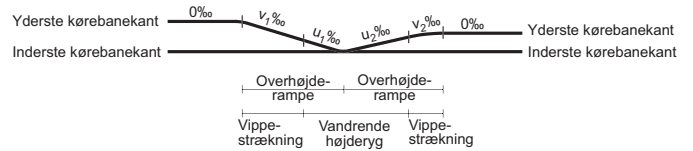
Overhøjderampe mellem ret linje og cirkelkurve udført med vandrende højderyg



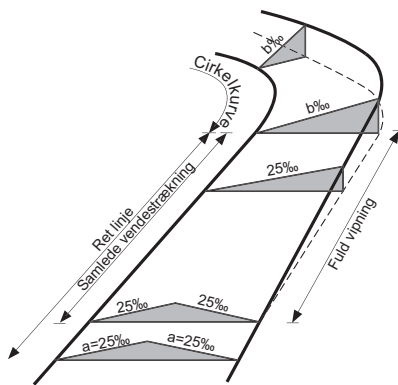
Overhøjderampe i S-kurve udført med vandrende højderyg



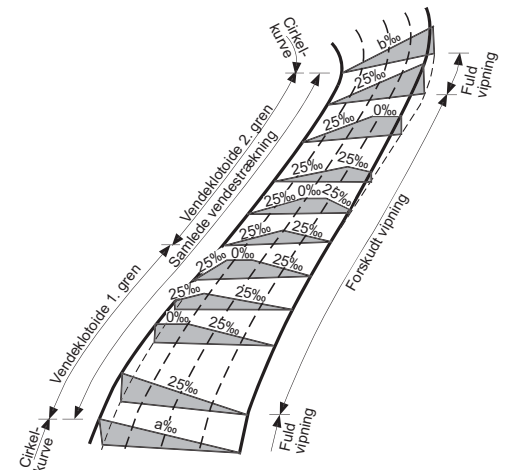
Kurvebånd for ovenstående overhøjde



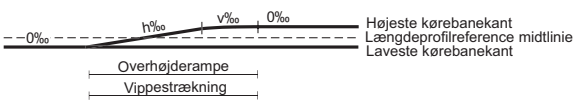
Kurvebånd for ovenstående overhøjderampe



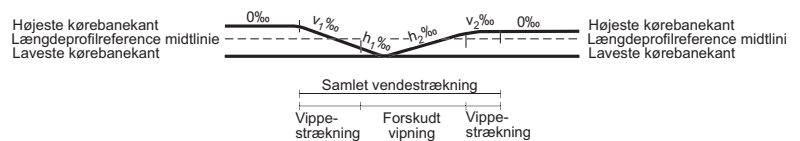
Vending af sidehældning ved vipning



Vending af sidehældning i S-kurve ved forskudt vipning hvor kørebanen er delt op 4 kørespor der efter tur undergives fuld vipning



Kurvebånd for ovenstående vending af sideanlæg ved vipning



Kurvebånd for ovenstående vending af sideanlæg i S-kurve ved vipning

1. Vejnomenklatur, Vejdirektoratet, Vejregeludvalget, 1980
2. PIARC. Technical Dictionary of Road Terms (English - French). (7.edition), 1997
3. Road Transport Informatics Terminology. Nordic Road Association, Technical Committee no. 53, 2002
4. Ordbok for Veg- og trafikkteknikk. Rådet for teknisk terminologi, Oslo, 1973
5. Geometrisk Vejnomenklatur, Vejdirektoratet, Vejdatalaboratoriet, 1969
6. Terms and definitions of CEN/TC 227 (1998-10-04)
7. Færdselsloven (Bekendtgørelse af færdselslov nr. 712 af 2. august 2001)
8. Vejlovene (Bekendtgørelse af lov om offentlige veje nr. 671 af 19. august 1999 og bekendtgørelse af lov om private fællesveje nr. 670 af 19. august 1999)

Kolofon

Titel: Vej- og trafikteknisk ordbog

Dato April 2004

Redaktion: Vejdirektoratet, Vejregelrådet

Foto:

Tegninger:

Copyright: Vejdirektoratet

Udgiver Vejdirektoratet

ISSN: 1600-006X

ISBN: 87-7923-395-3

